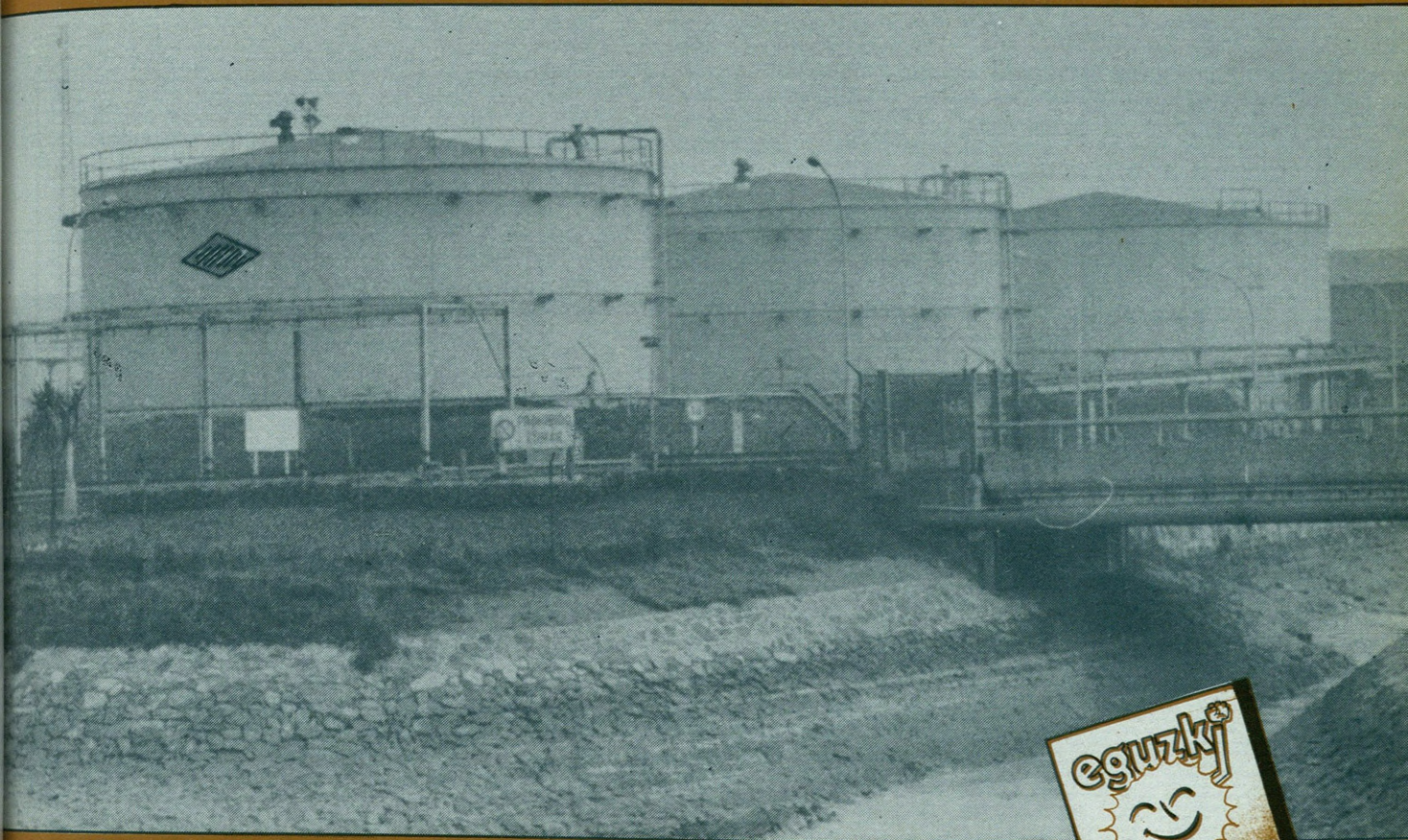

ARGIA

Eguzkik salatu:

ENPRESA KUTSAGARRIAK, INSTITUZIO ERRUDUNAK

Joseba Goñi:
«Bakearen izenean
torturatu egiten da
hemen»

**Txina: Kapitalismoaren laguntza
sozialismoa indartzeko**
**Euskadiko errepresioa
europarren begietan**

EKO

EKO ALTZA

Larratxo Ibilbidea, 96 zbk. ALTZA

S. Juan Bautista Koperatiba

Villas auzoa. Tel. 55 01 99 HERNANI

SUPER AMARA

Isabel II.a, 16 zbk. Tel. 46 11 77
DONOSTIA

EKO ASTEASU

Keelavite Poligonua, z/g. Tel. 69 25 26
ASTEASU

EKO AIETE

Grupo Etxadi. Tel. 21 14 88 AIETE
(Donostia)

kirolzaleen zerbitzutan

miner

donostia

271050 eta 270447

1.172. zenbakia

4.— Astegiroa.

POLITIKA

- 12.— Ertzantza auzitan, hitzarmen antiterrorista lortzeko bidean. **I. Zubiondo.**
- 14.— M. Asun Monzon: «Estatu Frantsesean dagoeneko ez da asilorik euskaldunentzat». **I.Z.**
- 17.— Ponentziarik onena, kalea. **Eva Forest.**

NAZIOARTEKOA

- 18.— Txina: kapitalismoaren laguntza sozialismoa indartzeko. **I. Goitioltza.**

ERREPORTAIK

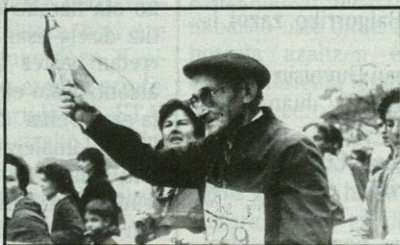
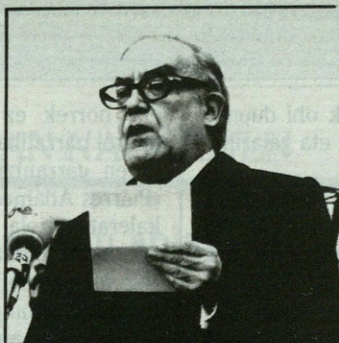
- 21.— Eguzkik salatu: Bizkaia eta Nerbioi inguruan gero eta kutsadura gehiago. **J.J. Petrikorena.**
- 24.— Ezin pakean hil 60.000 peze- ta gabe. **M. Aramendi eta J.J. Petrikorena.**
- 33.— Joseba Gofi: «Bakearen ize- nean torturatu egiten da he- men». **L. Mintegi.**
- 40.— UGTk ateratzen dizkio arantzak sozialista espainolen larrosari. **Agüña.**
- 42.— «Ez dago Unibertsitatea eus- kalduntzeko plangintzarik». **J. Artetxe.**

KULTURA

- 45.— Kulturataria.
- 46.— Balendin Enbeitaren urteu- rrenean, omenaldia antolatu- rik. **J. Sarasua.**
- 48.— Araba eta Bizkaiko Txapel- keta antolatu da, 26 urteren pa- rentesia eta gero. **D. Zuazalde.**
- 49.— Jon Juaristirekiko polemikak jarraitzen du. **P. Atutxa eta J.M. Elexpuru.**
- 52.— Mundu zabaletik kultura. **J.M. Heritz.**
- 53.— Kulturaren Aste Borraستا.

ETA BESTE

- 55.— Kirolak.
- 57.— Denborapasak.
- 58.— Azkena. **J.M. Gogorza.**

BERRIKUNTZA giroa sumatu da aste honetan Txina aldean, PCren azken kongresua dela eta. Inaki Goitioltzak 18. orrialdean ematen digun berriaz gain, AZKENAN ere J.M. Gogorza- ren eritzi-artikulua irakur lezake gure 'bezeroak' aste honetakoan. Bes- tetik, hildako hurkoren bat hilobiratu behar izan duenak larrutik or- daindu behar izan duen puntu beltza ikertu nahi izan dugu zenbaki ho- netan: FUNERARIAK ETA HILDAKOAK LURPERATZEKO NEGOZIOA. «Ezin pakean hil 60.000 peze- ta gabe», horra hor 24. orrialdean M. Aramendi/J.J. Petrikorena tandemak guretzat ateratako konklusioa. Azkenik JOSEBA GOÑI (35. orrialdean) eta M. ASUN MONZON (14.ean) solaskide izan ditugula ohartarazi nahi genuke, ahazturak beltzunerik sor ez dezan.

Jabea: Zeruko ARGIA S.A.L.

ARGIA egiten dugu:

Donostian: Mikel Antza, Iñaki Camino, Jon Barandiaran, Ostaiska Iras- torza, Gorka Izeta, Josu Landa, Pablo Sastre, Iñaki Uribe, Xalbardin, Pello Zubi- ria, Joxemi Zumalabe.

Bilbon: Antton Azkargorta, Edorta Jimenez, Karmelo Landa, Laura Minte- gi, Iñaki Uriarte, 'Anaitasuna Taldea'.

Gasteizen: Blanca Agiriano, Txo- txe Andueza, Irantzu Iriondo, Josu Ola- no, Pablo Ruiz de Aretxabaleta.

Iparaldean: Ladix Arrosagarai, Mikel Iribarren, Itxaro Borda, Allande Sokarros.

Iruñean: Jon Alonso.

Kolaboratzaileak: Xabier Agi- rre, Martxel Aizpuru, Itziar Alkorta, Jo- seba Alvarez, Enrike Amonarriz, Joxe Azurmendi, Balere Bakaikoa, Amaia Elozegi, Enbido, Xabier Erro, Xarlot Etkezaharreta, Esther Forcada, Joxean Gezalaga 'Zaldubi', Gure Irratikoak, Ti- to Irazusta, Irulegi Irratikoak, Koldo Iza- girre, Kaki, Asun Larrañaga, Josetxo Li- zartza, Loren Loidi, Emilio Lopez Adan 'Beltza', Alfontso Martinez, F.J. Mendi- guren, Bego Montorio, Mikel Nabarro 'Trikuharri', Eneko Olasagasti, Xabier Portugal, Koldo San Julian, Andoni Sar- riegi 'Murumendi', Joseba Sarrionan- dia, J.L. Alvarez 'Txillardegia', Mikel Ubillos, Urederra.

Marraskilariek: Joxemi, Julio.

Publizitateak: Maximo Aierbe, Joxe Mari Ostolaza.

Administrazioa: Jon Barandia- ran, Agus Barandi.

Ardura teknikoa: Simeon Ba- rroso, J. Jose De Marcos.

D.L.: 80—1963.

Helbidea: ARGIA, Ametzagaña 19 Behea. 20012 Donostia.

Telefonoa: 28 33 99.

Inprimategia: Gráficas SEMI.

Ale Bakarria: 145 pezeta / 7 li- bera (BEZ barne).

1987. urterako harpide- tza sariek: (BEZ barne)

Hego Euskal Herria.....5.300 pezeta.
Ipar Euskal Herria.....360 libera.
Estatu Espainola.....5.300 pezeta.
Beste atzerriak.....7.200 pezeta.
Airez.....11.600 pezeta.

AZAROA 8 AZAROA 14

azaroaren 13an ilbera

eguzkia: (azaroaren 8an)
irten: 07.47
sartu: 18.02

mareak: (azaroaren 8an)
gora: 05.35 eta 17.58
behera: 11.43 eta 22.55

LIBURUAK

Titulua: Jokoz kanpo
Egilea: Manu Lopez
Marrazkilaria: Erramun Landa
Argitaletxea: Elkar
Ezaugarriak: Txanpa 7. 80 orr. 400 pta.

Aurrera doa Txanpa Saila, eta oraingoan esku artean jarri digun liburu hau, Manu Lopez barakaldarrak idatzitako lehena, benetan polita iruditu zaigu.

Gaia, futbolari izan nahi duen neska baten eta bere gorabeheren historia. Giroa, gaurkoa eta hemengoa (Athleticeko jokalaria, ETB). Egitura, futbol partidu batena. Hizkera, fresko eta zuzena. Azpimarratzen diren balioak, taldea, nor bere asmoetan kementsu izatea. Marrazkiak,

Erramun Landak ohi duenez imajinaziozkoak eta gaiari lotuak.

Manuk holako ixtorio polit gehiago eskaintzea espero dugu, haur nahiz helduek eserraldi batean irakurtzekoak.

BAIGORRIKO ZAZPI LILIAK

Jean Duvoisin

Juan San Martinen

Titulua: Baigorriko zazpi liliak

Egilea: Jean Duvoisin
Prestatzailea: Juan San Martin

Argitaletxea: Elkar
Ezaugarriak: 84 orr. 500 pta.

Beti da pozgarria klasi-koen idazlan ezezagunak argitaratzea. Areago klasiko hori Duvoisin lapurtarra bezalako idazle jori eta trebea baldin bada. Eta zer esanik ez lan horrek dotrinaz jositako gure «literaturan» hain urri ditugun kontaerak ekarri gero. Beraz, Juan San Martinen eskutik datorkigun argitalpen honek bozkarioz bete gaituela esan behar. Tamalez, argitalpena behar bezalako ez izateak ilundu digu pixka bat hasierako poza.

Hel dñeaiogun ordea Duvoisin kapitainaren lanari. Euskal itzultzaileen aintzidari honek bazuen beretik emateko aski adore eta sormen ere, eta honako hau ez da erakusgarri makala. Artazuriketara bildutako neskek ematen dute narrazio osoaren markoa, eta honen barnean neska bakoitzak bere ipuina tartekatuko du: llaburrak hasieran, gero eta luzeagoak ondoren.

Ipuinoi garbi asko antzematen zaie ahozko tradizio-
tik jasoak direla, baina hala

ere horrek ez du ukatzen euskal narratibaren historian duten garrantzia, batez ere «Piarres Adame» baino lehen kaleratu zirela kontuan izanik, nahiz zenbait arrazoi direla medio orain artean erdi ilunpetan egon diren, Piarres Xarritonek aurkitu dituen arte.

Tamalgarría esan dugu zela argitalpena egin den modua: ezin da esan, adibidez, ortografia «gaurkotu» egin dela gaurkotze hori zehatz-mehatz zertan gauzatzaren den aipatu gabe; gainera, aipatzen den adibide zehatza, kontsonante ondoko h-ak kentzea, Iparraldeko klasikoak argitaratzean inor txok egiten ez duenetakoa da hain zuzen ere.

Bada ohar pare bat; honako eta harako esaldiak atso-
titz direla esanaz, baina horretan hasiez gerotan beste atso-
titz asko eta asko dagoe-
la esan behar. Zorionez bada liburu amaieran «hiztegiño» bat, baina «ñoe-
gi» ote den iruditu zait. San Martinek be-
hin baino gehiagotan aipa-
tzen du Duvoisin «Labo-
rantzako liburuak»; bada, ez da denbora gehiegi Patxi Al-
tunak horren argitalpena prestatu zuela; baluke San Martinek bertan zer ikasia.

Hitzaurrea bera ere hobeto-
toxeago eta euskara txuku-
nagoan egitea bazegoela us-
te dugu. Esate baterako, ipuinoen etorkiari dagokionez «elezahar eleberrituak» direla errepikatzen digu birritan San Martinek, iturburuez ezer zehatzagorik adierazi gabe.

Hala eta guztiz, liburu ederra, Duvoisinekin holaxe bataiatu zuena baino are ederragoa.

Aldizkariaren izena: Literatura Gazeta

Ezaugarriak: 7. zenb. 16 orr. 400 pta.

Badirudi aldizkotasun fijo samarrari eutsi nahi diotela Gazetakoek, bi hilabetean be-
hin txintxo txintxo kaleratuz. Maiztasun horren ordaina orrialde kopuru urria izan li-

teke, haundiak badira ere. Dena den, bada zer irakurri franko bertan.

Joxe Azurmendik Mikel Azurmendiren «Euskal nortasunaren animaliak» liburua-
ren aurkezpen gisa botata-
koa dator lehenik. Oso sarre-
ra ona azken aldi honetako liburu-
rik interesgarriena izan daitekeen horrentzat. Inazio Mujikaren artikulu poli-
t bat ere badator, non bere mesanotxeko kuxidadea aprobetxaturik liburu ze-
rrenda luze bat egiten digun, bere gomendio eta eritzie-
kin. Witold Gombrowicz po-
loniar-argentinarraren liluraga-
rriak poeten kontra behiala egindako hitzaldi suhar eta ederra ere badator, Antton Juaristik itzulita.

Bada besterik ere: Juan Luis Zabalak nork bere lite-
ratur hizkeraren bila egiten duen bidaia aurkezten eta goratzen du, barne abentura gisa. Juan Gartzia-
ren ipuin bat ere bai, umetako praile kolejioko giro eta oroitzape-
nak dakartziguna: beharba-
da garaia-
ren zertzelada ge-
hiegi eman nahi digulako di-
fuminatuegi geratzen da ipuina; izenlaguna izenaren ezkerretara jartzeko erre-
kurtsoa ere maizegi darabil; hala ere, oso estilo ariketa ona.

Zerrendarekin segituz, E. Antxustegik Quevedok Epi-
kuro eta Seneka nola elkartu nahi izan zituen kontatzen du, baina azken finean latin-
darraren lanak besterik ez ditu komentatzen ia ia. Kar-
lox Barrensorok euskaldu-
nen aintzinako sinismenez idazten du, baina ez dakit aspaldiko horiekin asmaketa berriagoak ez ote dituen na-
hasten; ez diot eite zientifiko haundirik nabaritu behin-
tatzat. Azkenik Czeslaw Milosz 80ko Nobel Saridunaren in-
bestidura hitzaldia dator bai-
na halako euskara traketsez non irakurketa guztiz asper-
garri eta nekagarria egin zai-
dan.

ASTE HONETAN NABARMEN

Ezinezko eztabaidaren abiapuntua

Titulua: La evolución estratégica de ETA (1963-1987)

Egilea: Pedro Ibarra Güell

Argitaletxea: Kriselu

Ezaugarriak: 198 orr. 850 pta.

Liburu hau ez da historiazkoa soilki. Horren froga dugu ikergaia gaur egunera arte luzatzea. Era berean 1974ez geroztik ETA-m baino ez aztertzeak zera erakusten du: iragana ez ezik oraina ere aztertu nahi duela egileak, eta gainera —horixe izaki kasu honetan garrantzizkoena— egungo egoeran nolabait eragin.

ETAz liburu ugari idatzi da eta ikuspegi askotatik hel dai-tekeen gaia dugu. Ibarra ze-haztu egin du aztergaia, es-trategiaren bilakaerara mu-gatzuz. Erakundearen hasiera-ko urteak ere ez ditu ikutu, helburuak lortzeko estrate-giarik aipatzen ez omen zela-ko, erresistentzia hutsean ari-tuz.

Zehaztapen batzuk egin di-tu egileak hasieran: termino-logiazko bat, «burruka arma-tua» deituz komunikabideek «terrorismo» izendatu ohi du-tenari, kalifikazioetatik ihes egin nahi duenez. Bestetik, etakideak ez direla txoroak —ez direla arrazoi psikopato-logikoei bultzaturik ari— eta ETArek helburuak —bat eto-rriz zein ez— arrazoizkoak di-rela baieztatu eta frogatzen du, bi baldintza horiek bete ezean ez bailuke zentzurik estrategia politikoaz hitzegi-teak.

Ondoren gerrila sistemara —eskualde zenbait militarki okupaturik izatera— igaro ezin daitezkeen talde arma-tuentzako, orohar mende-bal-dekoentzako, estrategia ere-du orokorra diseinatzen du, bere fase, efektu, aldeko eta kontrako faktoreak xeheki aztertuz. Honetan hutsen bat

bilatzekotan Estatuaren arteko elkarlaguntza ahaztea aipatu-ko genuke, nahiz gero, eus-kal kasuan faktore hori ere kontutan hartuko duen. Kapi-tulu honetako eredia errefer-entziazat hartuko du ETA-ren garai bakoitzeko burruka eta emaitzak neurtzerakoan.

Lanaren gunean sarturik, ETArek helburuak aipatu on-doren (independentsia eta sozialis-moa), beroriek erdies-teko aldi bakoitzean zernola-ko estrategia marraztu zuen kontatuko digu, koiuntura zein zen, ze ekintza burutu zituen eta ze neurritan bete zituen planteiatutako urrats taktikoak. Garai banaketa haxe da: Gerra iraultzailea (63-65), Espirala (65-74) eta Negoziazioaren estrategia (74-87). Horietako bakoitzean badira ziklo laburragoak ere.

Azterketa moduari dago-kionez, oso urruti dago post-modernitatetik: intelektual marxistek ohi duten analisi arrazionalistaz lan egiten du. Alde horretatik, bere hozta-suna dateke liburuaren meri-turik haundiena. Ezin jakin ordea hoztasuna «zientifis-moaren» pareko den, hau be-zalako gai labankorretan.

Lehengai moduan gertae-rak, ekintzak, ETA eta ingu-ruko erakundeen izkribuak, eta inkestak hartzen ditu, eta horietatik abiatutik kau-

sa-efektu kateak osatzen ditu, dedukzioz, «derrigorrezko» ondorioetaraino. Mekani-zistegi agian, baina ezin zaio luzidotasuna ukatu. Azken hipotesiak berriz —ETArek ekintzak oztopo direla nego-ziaziorako eta hau erraxago lortuko litzatekeela ekintzak geldieraziz gero—, areago dirudi egilearen beraren na-hia datuetan oinarritutako baieztapena baino.

Ni guztiz ezjakina naiz kontu hauetan, baina «defor-mazio profesionalari» egotz lekizkiokkeen hutsen batzuk nabaritu uste ditut: adibidez, horrela azaltzen ez badu ere, analisisetan langile mugi-mendua zerbait oso eta ho-mogeneotzat hartzeko joera du egileak, ETArekin aurrez aurre gainera; hizkuntza eta kultura berriz ez dira inon agertzen liburuan zehar: izan liteke hauek ETArek es-trategian inoiz leku izpirik izan ez dutelako, edo Ibarra-ri mundu hori arrotz eta eze-zaguna zaiolako.

Nere zalantza horiek gorabe-hera, liburu txit interesgarria da. Asko pentsarazten du eta gaurko zenbait joera uler-tzen laguntzen du. Hala ere, piztu nahi lukeen eztabaida —ekintza armatuak gaur egun onuragarri ote diren— bidera ezina da, zeren: nork defenda lezake ekintza ho-rien komenigarritasuna gar-tzelarako txartela erosi ga-be?

Liburuaren egilea Kazeta-ritza Fakultateko irakaslea da, eta orain baino lehen zenbait proiektu politikotan zuzenean parte hartu izan du, arrakasta haundirik ga-be; badirudi orain analisi li-buruen bidez zabaldu nahi duela bere ideologia. Suerte hobe beharko duzu, Periko.

Titulua: Azkonarren laguna

Egilea: Aitor Arana

Argitaletxea: Elkar

Ezaugarriak: Sor 17. 128 orr. 450 pta.

Bon sauvage mitoa eta ume basatiena erdibana oina-rrian; gehitu ttantta batzuk ekologismo, eta beste batzuk Asisko Frantzisko; ondoren erantsi Dickens alderti go-rrotagarrienaren txorrotada eder bat, eta bukaeran pikan-te pixka bat emateko tremen-dismo hautsak ugari. Osagai horiek gehiegi nahastu gabe, cocktail berezi bat lortuko duzue: Aitor Aranaren «Az-konarren laguna», neri behin-tzat gozo-gozo-enpalagozo iruditu zaidana.

Egia da kontatera ederki eramaten duela hastetik amaierara; batzutan jakinmi-na piztea ere lortzen du; eus-kara ere zuzena da. Baina guzti hori ez da nahikoa, ma-miren bat ere behar du, eta honi dagokionez ez du asma-tu legazpiarrak. Pertsonaiak ez dira batere sinisgarriak; barne-inkoherezia ugari dago. Bazter guztietan senti-mentalkeria gainezka, neri behintzat gogaikarri eta amo-rragarri egin zaidana, oso.

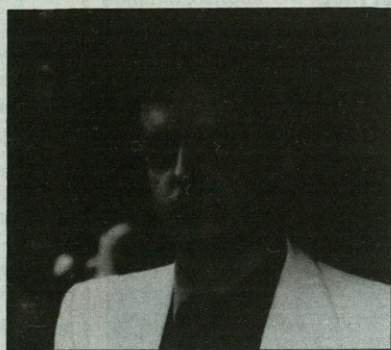
Hala ere, liburuaren one-tan esan behar iazko «Bi-lintx» lehiaketako I. saria eman ziotela; beraz, beste batzuei neri baino hobe iru-ditu zitzairen. Dena den, ea aurtan lan itxurosoagoren bat saritzen duten.

azkonarren laguna

AITOR ARANA

Iñaki Pangua,
«Eboluzioa»
saioaren
arduradunak
ETBri zientifiko
imajina eman
nahian.

Iñaki Pangua: «zientziaren hoztasuna epeldu behar»

Aurreko hilean hasiera eman zion «Eboluzioa»k bere ekitaldiari eta zientzia gaiak ditu ikusgai baina saio honen arduradun den Iñaki Panguak dioenez ikuspegi desberdinez saiatuko dira: «nire asmoa saio bakoitzak giza berotasuna izatea da. Zientzia gizakumeok egiten dugu. Zientzia ez da alde batera utzi behar den gauza, gizartearen muinean ezarri behar dugu, lehen saioan adibidez, Savater izan genuen zientzia izan behar duenaren giza ikuspegia azalduz».

Arduradun honen ustetan jende moeta batek saioaren %40a soilik ulertuko du, kulturaren zientifiko maila erdikakoa dutenak %80az ohartuko dira eta beste batzuk %100a harrapatuko dute. Saio bakoitzak ulermen mailak izanen ditu an-

tza denez.

Gauza berriak ekarriko dizkigu «Eboluzioa»k, «bai, informatika ikastaro bat antolatuko dugu eta astero mini-ordenagailu bat oparituko diogu saioaren atal bati igorritako galdera interesanteenari. Espezialista batek erantzungo dio galdera honi eta bere galdetzaileen jakinmina asetzeaz gain min-ordenagailua berea izango da».

Desapioak botatzerakoan ez da makal gelditzen Iñaki Pangua, «marjen piska bat uzten badidate ETBn zientifiko itxura hoberena emanen diot, TVErena baino ho-beagoa».

Asmoak ez dira makalak, zeren ETBk badu horren eta beste gauza askoren beharra baina eskatzen duen marjen hori zertan den ikusi arte itxaron behar.

«Hiru luzemetraia aste honetan eta hiru mundu desberdinekin topo».

«Laino guztien azpitik...»: euskal magazine arina

Orain gutxi jaio zen «Laino Guztien Azpitik...» magazinea. Euskal magazinea etiketaz bataiatu digute eta hala izan dadila; gure txoritxoak daraman martxarekin, ez ginateke bat ere harrituko honelako saioak azpigituluz hornituak azalduko balira.

Amatiño, zaharra dugu komunikabide lanpostutan eta ederto menderatzen du Euskal Herriko komunikabideetako lapikoan egosi ohi dena. Badaki zuzendaritza-penetan egoten eta badaki, nola ez, jendea elkarriketatzen. Horixe erakutsi zigun orain bi aste Parlamentuko Lehendakaria den Jesus Egiguren bere saiora gonbidatu zuenean. Zein ondo dakien gure Amatiñoek ezer ez galdetzen, elkarriketa baten muina zer den oso ondo jakin ez arren, gure gonbidatuak zertxobait esateak ez lioke inori min handiegirik egingo, ezta?

Baina Luis Alberto Aranbarri oso maleablea dugu eta ederki daki aurrean duen pertsonaiari noiz mantekilla eman ala noiz zirikatu. Orain arte mantekilla barra-barra bantu du eta, gure uste apalean, erritmo lausoezia dauka bere saioak.

Orekari eutsi nahian

Ospe eta sona handiko luzemetraia dakarkigu txoritxoak larunbaterako, «Johnnik bere fusila hartu zuen». Orain arte ikusi ez dutenentzat eta berrikusi nahi dutenentzat aukera paregabea.

Igandez «Etorkizun Handia». Pip gaztetxoaren bizitza bihurria izango da luzemetraia honen haria. gartzelatik ihes egindako gizon batek Pip harrapatuko dugu honek janaria lor diezaión. Urte batzutura diru mordoa jasoko du gaztetxoak. Zuzendaria: Joseph Hardy. Antzesleak: Michael York, Sarah Miles eta James Mason.

Asteazkenez «Sinfonia Pastoral». 1946. urtean zuzenduriko luze honek Cannes-ko Jaialdian, aktorea eta filma hoberenari, bi sari jaso zituen. Gertrude neska itsua artzain batek jaso eta bere etxolara eramango du bere sendiarekin bizi ahal izateko. Urteen poderioaz neska emakume eder batean bihurtu eta ebakuntza baten ondorioz ikusmena erdietsiko du. Zuzendaria Jean Delannoy. Antzesleak: Pierre Blachard, Michele Morgan eta Line Nore.

Larunbatez «Johnnik bere fusila hartu zuen». 1918. urtean soldadu batek jasandako zauriketen ondorioz, besoak, zangoak, begiak, belarriak, ahoa eta sudurra galtzen ditu. Pairatzen duen egoeraz jabeturik, medikuei bera hiltzea eskatzen die. Zuzendaria: Dalton Trumbo. Antzesleak: Timothy Bottoms, jnr., M. Hunt, D. Sutherland. Antimilitaristatzat jo izan den filme gomendagarria honako hau.

zinema

Zarauzko zine klubak

azaroa

19 Zarauzko zine klubak ostegunean hilak 19an Ettore Scola komediagilearen "Macarroni" izeneko lana eskainiko du. Komedia hau gizartearen kritika bat da da, argazki satiriko eta humoretsuz eginik. Filma honek Jack Lemmon eta Marcello Mastroianni biltzen ditu aspaldi elkar ikusi gabeko bi lagun zahar direlarik. Jack Lemmon ejekutibo bat dugu, lanak itota bizi den ejekutibo bat, hain zuzen ere, eta oraingo honetan Napolesera gein behar-ko duen bidai batetan aspaldiko lagun hori aurkituko du. Denborak aldentuko bi lagun hauen arteko gora beherak izango ditugu ikusgai eta horrekin batera ejekutibo horrek ordurarte eramandako bizitzari emango dion buelta. Emanaldia Zarauzko Modelo zinemaren gaueko 10,30etan.

Bilboko Fas

azaroa

9 Bilboko Fas zine klubak azaroaren 9rako Mhedhi Charef zinegilearen "Le the au haren d'Arquimede" izeneko filmaren proiektzioa iragarri du. Filma honetan Parisen bizi diren etorkin argeliarren bizimodua agertzen da, istoroa gazte batengan kokatuta badago ere, familia eta talde oso baten bizitza, bazterketa, eta abar izango litzatele filma honen gai muina. Emanaldia Bilboko San Vicente kaleko 2. zenbakian arratsaldeko 7,30etan.

Donostiako Kultur Etxeetan

Donostiako Kultur Etxeetan ere badago zer ikusi egunotan. Altxakoan azaroaren 12an mendiari buruzko diapositiba proiektzioa izango da arratsaldeko 8etan; azaroaren 14an berriz, haur zinema "Tras el corazon verde" goizeko 10etan. Loiolakoan azaroaren 11ean urteko zinema zikloarekin jarraituko dute George Cokoren "Luz de gas" izeneko filma eskainiz. Filmarekin batera P. M. Unzuetairen hitzalditxo bat izango omen da Zinearen Historiaren Hasiera izenpean; hilaren 13an haur zinea "Las aventuras de Tom Sawyer" filmarekin. Intxaurren 9an urteko zine zikloaren barnean "Furia" deritzan filma arratsaldeko 7etan eskainiko da, P.M. Unzuetairen solasaldia ere izango delarik. Okendon azkenik, hilaren 10ean "El crepusculo de los dioses" Willy Wilder zinegilearen lana arratsaldeko 7,30etan izango da ikusgai.

Te llegará
hasta el fondo
del alma.

Rece, para

Colaboración especial de
Mickey Rourke
Robert De Niro
Lisa Bonet
Film de Alan Parker

"Angel Heart"

aste
honetako
filma

Aingeruaren bihotza

Errekreazioa eta efektismoa izango lirateke Alan Parker-en azken film hau definitzeko kalifikatiborik egokienak. Genero ezberdinetako nahasketa ugari erabili ditu zuzendariak, film pretentziotsu hau borobildu gabe geratu zaion arren.

Genero beltza, Mickey Rourke 'Halcon Maltes' bezalako karakterizazio bat eginez, Robert de Nirok burututako pertsonaia arraro baten enkargua diru truk bete nahian, ura ardotan bezala urtutzen doa filma sasi-psikologiko —esquizofrenia, pertsonaiaren nortasunaren bilaketa— eta sasi erligioso bilakaturik doan neurrian —errito vuduak, errito katolikoak—.

Generoen nahasketatik nobedoso eman dezakeen gaia Faustoren errekreazio kaskar bat baino ez da —bere arima deabruari saldu dion pertsonaia—, gidoiaren kaskarkeria delarik azken finean zinematik 'rollo' sentsazio batez atera arazten duena ikuslea.

Zeluloidearen erritmoa behera doa momentuz —telesail poliziako txar baten neurriraino— narrazioari ezer aportatzen ez dioten elementuak pilatu egiten direlarik. Tartean tartean suspentse efektoren batzuk kolokatuz bakarrik salbatzen da filma desastre orokorretik.

Efektismoa da hain zuzen film honetako lorpenik adierazgarriena. Maisu da horretan Alan Parker eta hori egiten badakiela erakutsi digu berriro ere.

Alde teknikoari buruz zer esanik ez, primerakoa. Akto-reei dagokien neurrian Mickey Rourke-k darama film osoaren pisua, Robert de Nirok apenas duelarik aukerarik bere gaitasuna erakusteko, Charlotte Rampling-ek ere ez duelarik horrelakorik.

Kartel ederra osatzen dute ordea une honetan eta gerta daiteke film hau, bere kaskarkerian, oso salgarria izatea. Sexoa, odola, exotismoa eta esoterismoa beti izan dira saltzaile onak.

Martin Goikoetxea

□«Angel Heart». Alan Parker (zuz.). Mickey Rourke, Robert de Niro, Charlotte Rampling, Lisa Bonet (akt.).

arte

Baschet soinu tresnak

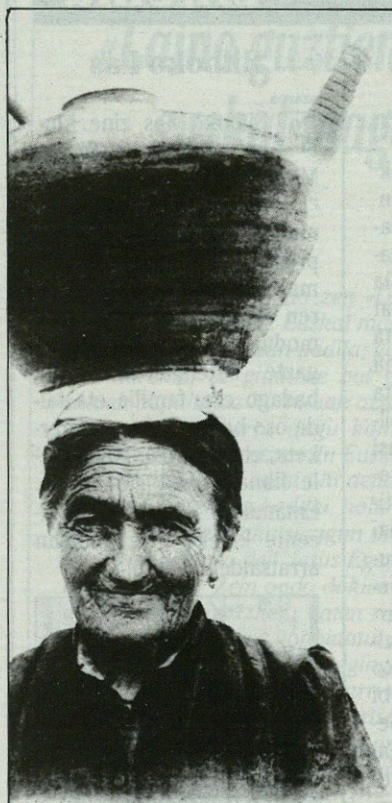
Gipuzkoako Foru Diputazioak eraturik Baschet metodoa pedagogikoan erabiltzen diren musika tresnen erakusketa bat izango da. Erakusketa ibiltari hau Gipuzkoako zenbait herritan izango da, Andoainen, Zarautzen, Azkoitian, Legazpian,.... Hilaren 2tik 15era biater-tan Zarautzen izango da.

Eskulture eta pintura lanak Tolosan

Tolosan abesbatza topaketarekin ba-

tera eskultura eta pintuta erakusketa bat izango da. Erakusketa honetan Basterretxearen lan batzu bildu dituzte: "Gernika 50" izeneko eskultura sailaren lan batzu, Ilargi Amandrearen Mamma Saileko beste batzu, Arantzazuko kriptarako eginadako lanen marrazki batzu. Beste hamalau irudigile-ren lanak ere izango dira bertan: Imanol Agirre, Jose Gabriel Agirre, Elena Cajaraville, Jesus Maria Comen, Mikel Cristti, Etxebeste, Angel Carraza, To-

mas Hernandez Mendizabal, Kolobika Jauregi, Maria Jose Lacadena, Roberto Rodriguez, Alejandro Tapia, Riacardo Ugarte eta Jose Zugasti. Pinturari dagokionez, pintore bakar baten lanak eskaintzea erabaki dute eta Alejandro Tapia izan da erakusketa honetarako aukeratu dutena.

Buztingintza tradizionala

Tradiziozko buztingintza erakusketa hau Foru Diputazioak 86an bildutako sorta bate-tik egindako aukeraketa bat dugu. Gipuzkoako zenbait herritan ibiltari gisara ibiliko da eta azaroaren 15a bitartean Mutriken izango dute ikusgai. Ondoren, Donostia, Arrasate eta Tolosan izango delarik. Erakusketa honekin batera tailer batetarako aukera aprobetxatuko daiteke, zeramika teknikak eta abar umeei erakutsiko dizkietelarik. Aldez aurretikako txanda eskatu beharra dago.

Gazteentzako «ARGIA» Erreportai Lehiaketa

Euskarazko kazetaritza gustokoa duten eta bertan aritu nahi duten gazteen zaletasuna eragiteko antolatzen du ARGIA astekariak lehiaketa hau, bide batez bere sorreratik lanean 50 urte aurtan betetzen dituela ospatuz. Hona, beraz, edozein gazte euskaldunek bere lanak lehiaketa honetara igorri ditzan baldintzak:

- 1.— Irabazlearen saria ordenagailu pertsonal bat izanen da, Donostiako «Apika» informatika etxeak eskainia. Saria ematearen inguruko ekintza alde aurretik jakineraziko du ARGIAk.
- 2.— Aurkeztuko den lan bakoitzak gehienez lau foliotako luzera izango du, lerro bitako hutsunea utziaz idatzita.
- 3.— Erreportai bakoitza argitaratzeko prest aurkeztuko da, hau da: titulu, sarrera, «ladillo» edo titilotxo eta abarrekin. Argazkiak aurkezten baldin badira, horien balioa ere kontutan hartuko da.
- 4.— Erreportaierako gaia egilearen esku dago.
- 5.— Lehiaketa honetarako 22 urte bete gabeko gazteen lanak onartuko dira, eta taldeka ere parte hartu daiteke, partaide guztiek adinaren baldintza betetzekotan.
- 6.— Lanak abenduaren 31a baino lehen aurkeztu beharko dira, sobre batean sartuta eta ezizen edo pseudonimo sinatuta; beste sobre txikiago batean, azalean ezizena agertzen dela, joango dira egilearen izen-deiturak, helbide eta telefonoa. Guzti hori helbide honetara bidaliko da:

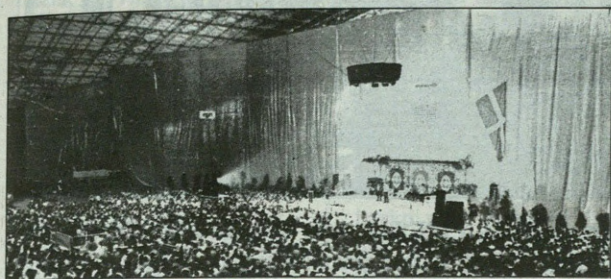
ARGIA — Erreportai lehiaketa

Ametzagaina 19

20012 DONOSTIA

- 7.— Epai mahaia ARGIAk izendatuko du, eta bere erabakia eztabaida ezinekoa izanen da. Epai mahaia sari-rik gabe utzi baina egokitzat jotzen dituen lanak ARGIAk bere orrietan argitaratu ahal izango ditu.

bertsoak

Bizkaiko Bertsolari Txapelketa 87

azaroa

8 Azaroaren 8an Bermion ospatuko da aurtengo Bizkaiko Bertsolari Txapelketa honen lehenengo kanporaketa. Bermioko Artza pilota lekuan eguerdiko 12etan honoko bertsolari hauek arituko dira: Xabier Arriaga, moises Enbeita, Juan Mari Areitio "Gaztelu", Juan Mugartegi, Faustino Etxebarria, Aritz Lopategi. Gai jartzailea Bernardo Mandoz izango da.

Biriatuko bestak

azaroa

5 Biriatuko bestetan ortzegun honetan bertsolaritzak ere izango du bere txokoa. Hona hemen bertan bertsotan arituko direnak: Lizaso, Lazkano, Xanpun eta Ezponda. Egitaraua jaiak izeneko atalean aurkituko duzue osorik.

■ **Xenpelar saria.**— Xenpelar bertso sariketarako le-

hen kanporaketa abenduren 6an izango bada ere, izen emateko epea azaroaren 15ean bukatuko da. Bertsolari gazteei begira eginiko txapelketa bat dugu, hoguei urtetik behera koentzako, alegia. Informazio gehiagorik nahi baldin baduzue 522176 edo ta 490985 telefonoetara dei ezazue. Antolatzailea Ereintza elkarte eta eta saioa Saloñ Victoria zineman.

antzerkia

Bidasoako Antzerki Topaketak

Tok antzerki taldeak eta Irungo Udalak eraturiko topaketa hauek aurrera doaz. Hona hemen datozen egunetan ikus ahal izango diren emankizunak: azaroaren 8n Teatro Conda izeneko taldeak "por delante...y por detras" deritzan lana kaleratuko du, Irungo polikiroldegian. 10an Legaleon T izeneko taldeak berriz, "Quecas" izeneko lana, Urantzun iluntzeko 8,30etan. 13an berriz, Guanaco talde salvadortarrak "En el reino de Chachamuca" deritzan lana taularatuko du. 15ean El Globo konpainia andaluztarrak "Jojo" Michael Enderen lana eskainiko du.

musika

■ Hilaren 7an Benito Lertxundiren kantaldia izango da Iruñako Jesuitas zineman, gaueko 10etan.

■ Azaroaren 7an Berako pilotalekuan gaueko 10,30etan M-ak eta Delirium Tremens taldeen kantaldia izango da.

■ Baionako San Andres elizan Benito Lertxundiren kantaldia izango da azaroaren 10ean, gaueko 9etan.

■ Ordiziako Herri Antzokian Imanol izango da kantari arratsaldeko 7etan. Azaroaren 13an.

Euskadiko Orkestra Sinfonikoa

Azaroan zehar Euskadiko Orkestra Sinfonikoak ere badu zer eskaini. Azaroan 9an Iruñako Gaiarren, 10ean Gasteizko Principalen, 11ean eta 12an Donostiako Victoria Eugeniean eta 13an Bilboko Arriagan. Kontzertu hauetako egitaraua bera izango da, A. Larrauriren "Contingencias" izeneko, B. Bartoken Dantzarako Suitea eta Txaikovski-ren 5. Sinfonia. Zuzendaritza lana Edmond Colomer zuzendariaren esku geratuko da.

ihardunaldiak

Bilbo izango da aste honetan ere II euskal mundu biltzarreko topalekua. Bertan aztertuko den gaia "Psikiatrian diagnostikoa" izango da. Egunak: azaroaren 12tik 14ra bitartean.

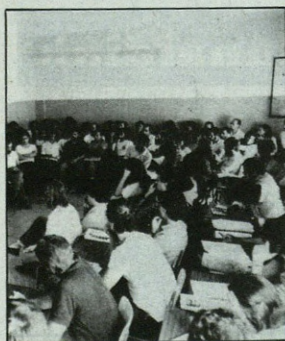

Euskal literaturaz Labayru Ikastegian.— 'Gerra osteko ilunaldia' ardatz gisa harturik, Labayru Ikastegiak euskal literaturaz hitzaldi batzu eratu ditu, gerra ostean euskaraz publikatzen hasi zenetik 1956ean giro literarioan eta orokorrean aldaketa sortuko den arte. Literaturaren historian parentesi artean gelditutako aldi hau gerra aurrekoaren jarraipena eta aro berriaren oinarria den neurrian aztertzea merezi duela ikusita, saio batzuk eskaintzeko asmoa aurrera eraman du Labayru ikastegi aipatuak. Hau dela eta aste honetan, azaroaren 12an, Aitor Etxebarriak 'Poesigintzaren ikuspegi orokorra'ri buruz hitzegingo du.

ikastaroak

● **Oinarrizko Morfofisiologiari buruzko ikastaroa Gasteizen.**— Arabako Gazteria eta Kirol Foru erakundeak antolatutako, Oinarrizko Morfofisiologiari buruzko ikastaro bat izango da, kirol entrenatzaileriei batipat zuzendua. Giza gorputzaren parteak hobeki ezagutzeko du helburu nagusia izango duen ikastaro honek. Klaseak sei irakasleren ardura izango dira: Juan Gandia, Jose Martinez, Jose Maria Polo, Pedro Ramos, Esther Sagredo eta Sabino Padilla. Klaseak Kultur Etxeko hitzaldi aretoan emango dira hilaren 7, 14, 21 eta 28an goizeko 9,30etatik eguerdiko 2ak arte.

● **Ulibarri Euskaltegiak.**— Helduei euskara irakasteko "Sakontze", "Metodologia" eta "Itzulpen gintza" ikastaroak egiteko metrikula zabalik dagoela ezagutzera eman du. Matrikula, Euskaltegiak Urkixo Alamedan, 18an, dituen bulegoetan burutu ahal da. Bestela 94/4441931 telefonora deitu.

● **Nafarroako IPEsek urte osorako ikastaroak antolatu.**— 87-88 ikasturterako Nafarroako IPEsek antolatutako ikastaro sorta ezagutzera eman du jadanik. Ikasurte honen lehen trimestrean iango diren ikastaroak honakoak dituzte. Lehenik Historiaz bi ikastaro izango dira: "Errepublikak, Gerra Zibila eta Frankismoa" eta "Artearen ezinezko mundua". Hezkuntza sailean ere denbora librean gaitzat harturik ikastaro bat izango da. Azkenik osasuna sailean "HIES, arazo soziala" aztertuko da.

lehiaketak

□ **"Edurtza" Argazki Sozialaren Lehiaketa.**— Gasteizko Kirol Mendi "Edurtza" Elkartek, bere 27. urtemuga betetzera doanean, Argazki Sizoalaren VIII. lehiaketaren oinarriak kalera eman ditu. Nahi duten guztiek har dezakete parte lehiaketa honetan. Antolatzaileek aurturteko aukeraturako lema hau da: "Mendia eta bere ingurua". Aurkeztuko diren lanak argitaratu gabeak izango dira, zuri beltzez, kolorez edo diapositibak. Argazkiak 18x24 zentimetrokoak izango dira erremerdiario gabe. Parte hartzaile bakoitzak gehienez ere hiru obra aurkez ditzake. Lanak elkartearen egoitzan, Gasteizko "Benito" tabernan aurkeztuko dira azaroaren 15a baino lehen. Bestela, 241 posta kutxatilara ere bidal daitezke lanak.

□ **Antzerki labor sariaketa.**— Santurtziko Udalak Antzerki laborrari buruzko bostgarren Literatur Sariaketa antolatu du. Ondorengo oinarriak bete beharko dituzte aurkeztu diren lanak: inoiz argitaratu gabea izatea, eskenaratu ahal izateko hainbat argibide eta akotazioekin aurkezte eta orduerdiko luzaera izatea. Idazlanak (orijinala eta bi kopia) makinaz idatzita aur-

keztuko dira, egilearen ezaugarriak gabe eta haren izen deiturak, helbidea, telefonoa... barne dituen kartazala lagun dituelarik. Santurtziko Udaletxeko Kultura Sailera igorriko dira lanak. Pertsonalki argibide bulegoan edo postaz 'V. Literatur Sariaketa' kartazalean ipini, 1987ko azaroaren 16tik 21era bitartean. Sariaketa bukatu bezain laster, orijinalak egileei bueltatuko zaizkie.

□Sestaoko Argazki lehiaketa.— Sestaoko Udaltzeak VI. Argazki lehiaketa Nazionalaren oinarriak kaleratu ditu. Oinarri hauen arauera, paperezko argazkiak, zuri beltzean, laboratoriotik edozein teknika eta erabide onartuko da. Parte hartzaileek hiruna aurkeztuko dituzte 30x40 zmtako bornutan. Obren atzekaldean titulua, egilearen izen-abizenak eta helbidea

jarriko dira. Onarpenaren epea azaroaren hogeita zortzia izango da. Argazki sariak antolatzailearenpean geratuko dira, elkarte honek non eta noiz nahi duen erreproduzitzeko eskubide guztiak gordetzen ditu egilearen izena aipatuz. Lanak helbide honetara bidali beharko dira: Mendiko Lagunak Taldea, Kultur Etxea, 01470 Amurrio.

kirolak

Aizkolari Txapelketa

azaroa

8 Aurtengo Euskadiko Aizkolari Txapelketa Nagusia Donostiko Konstituzio Enparantzan ospatuko da, lehengo ohitura bat berrituz. Donostiako Turismo Etxea da antolatzaile. Eguna: azaroaren 8a. Ordua: eguerdiko 12ak. Lehiatuko diren aizkolariak Arria II.a, Arrospide, Larretxea, Olasagasti, Mendizabal eta mindegia. Lana: lau54 ontzako egur, lau 60 ontzako egur eta lai 72 ontzako egur. Sariak: lehen irabazleak 200.000 pezeta, bigarrenak 180.000, hirugarrenak 160.000, laugarrenak 140.000. bostgarrenak 120.000 eta seigarrenak 100.000.

Herriz-Herriren finala

azaroa

8 Datorren igandean Faturan Herriz-Herriren finala jokatu da. Lau ekipok hartuko dute parte finalan, izenak oraindik jakitea eman ez direlarik. Txingara eruten, zokor biltzen, aizkora eta harri jasotzen aritu beharko dute finalera pasatzen diren lau taldeek. Iñaki Perurena ere han izango da, errekor berri bat jartzeko ahaleginak egiten.

jaiak

Biriatuko jaiak.— Biriatur San Martin jaiak ospatzen dira urtero. Aurtengo egitaraua honako hau duzue. Azaroaren 8an, pilota partidua (Aranburu eta Zubizarreta, Jaunarena eta Mutuberriaren kontra). Arratsaldeko 4etan antzarra joko. 10etan Jon eta Txomin. 10ean gauez dantzaldia Egan taldearekin. 11etan 11etan polota partida. 4etan musika. 5etan, bertso saioa: Lizaso, Lazkano, Xanpun eta Ezponda. 11etan, Korallen kontzertua, gero dantzaldia. 15ean, 11etan pilota partida: Aranburu eta Olara Juda eta Sagarzazuren kontra. 1ean antzarra jatea. 4etan haurren jokoa. 6eta 10etan Beñat Elizondoren dantzaldia.

azaroa

7 Islam-en gizartea ikuspegi berezi batetik ezagutzeko, eta era berean, Euskal Herrian gaur bizi diren musulmanei buruz lehen eskuko informazioa lortzeko, aparteko aukera izango da heldu den euskaldunen afaria, honezkero 28 daramatzate baina ez dira

nonbait erabat ase oraindik. Gardoki jatetxean egingo da. Prezioa: 1.000 pezeta. Afalosteko ekintza: hitzaldia eta elkarrizketa. Hizlaria: Enrike Ojenabarrena (erlijioz musulmana eta Euskal Herriko Unibertsitateko irakaslea Kazetaritza Fakultatean). Gaueko 9tan izango da.

Larresoron ere

San Martinak

Azaroaren 7an arratsaldean Minxoriak taldea izango da. 8an eguerdian aperitifa. Kilikolo antzes taldea ere 4etan bertan izango da. Gero afaria. 11ean, Larresoroko lasterkaldia: 11 kilometro izango dira helduek korritu beharko dituztenak, gaztetxoek berriz 2.

Sozialistak gobernukide jeltzaleei tiraka

Ertzantza auzitan, hitzarmen antiterrorista lortzeko bidean

Felipe Gonzalezek lortu nahi duen hitzarmen antiterroristaren puntuak onartu ditzaten, kolpe gogor bat eman diete sozialistek PNVko beren sozioei. Horrela —eta Guardia Civilaren eta Polizia espainolaren etxeratzeaz dabilzan zurrumuruekin— ulertu behar da Retolaza kontseilaria eta Ertzantza jasaten ari diren erasoak.

Ertzantza auzitan jarri bada, kupoaren eztabaida eta eta kontsentsu antiterrorista tartean daudelako izan da.

Polizia autonomoa PNVk bere gustora antolatu duela hainbat alditan salatu den gauza da, ertzain izateko presentatzen diren diren informetako batzokietatik ere bidaltzen direla bezala. ERNE sindikatuko deklarazioak lekuko. Nork eta zertarako filtratu dizkio «Diario 16» egunkariari jeltzaleen kontrol hori modu hain grafikoa demonstratzen duten paper horiek?

Galdera hori bezain inportantea da

filtrazio horrek duen helburua galdetzea. ETArekiko negoziaketak etengabe aipatzen diren eta Felipe Gonzalez bezala Jose Antonio Ardantza pakto antiterroristen bila dabiltaen une batean gertatzen da. Eta Ertzantzaren inguruan azken asteotan mugitu diren berrien artean, «giro» berezi batean.

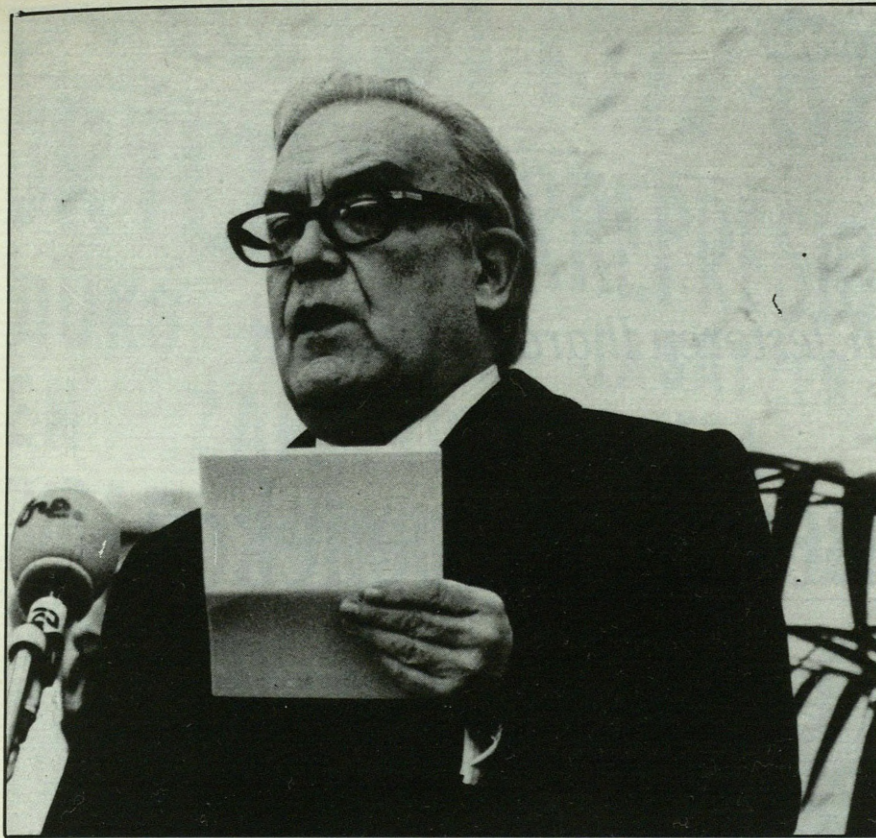
Denok genekiena azaldu da paperetan

Ez ditu inork ukatuko urtegarai honetan PNVren eta Ertzantzaren arteko loturak eta gurutzaketak. Sorrera ere «Berrozi» famatueta izan zuen: jeltzaleek beren segurtasun aparatotik antolatutako taldea entrenatu zuten irakasle ingelesek.

Retolaza da, PNVren aparatoan antzinako gizona, hasieratik polizia berriaren buru eta prozesu guztiari kontinuitatea ematen. Berak antolatu ditu Arkauteko akademiatik hasita organigrama eta montaketa guztia ere. Bere aldamenean eduki du Eli Galdos, oñatiarra Zumalde «Cabra» bezala —Er-

tzantzaren eta PNVren talde bereziaren buru azaltzen dena—. Norbaitek zalantzarik baldin bazuen, Eli Galdosen lekuan Roman Sudupe ipini du Retolazak: Sudupe izan da Arzalluzek partiduaren buruzagitza eduki duen gizona partiduak ezagutu duen unerik kritikoen, krisiaren erdian.

Retolazari jipoiak heldu zaizkio justu Garcia Andoainen heriotzearen urteurrenean.

Diseinu eta antolakizunaz aparte, orain arte Ertzantzak hartu dituen 3.000 gizon eta emakumeak hautatzearakoan ere partiduak ze paper jokatu duen ez da inorentzako sekretu bat. Herri bakoitzean da anekdota bat baino gehiago. Zergatik haizatzen da orain afera hain gogor? Eta horren parean beste itauna: zerk eraman du norbait —partidu politikoren bat— Ertzantza instituzio osoaren kredibilitatea hain froga nabarmenekin auzitan jartzera?

Ertzainek ETArekin istilurik nahi ez

Madrilik orkestatutako kanpainari Ertzantza ETAk infiltratuta daukala demostratzerako ahaleginekin ekin zitzaion. Bermeoko ertzainarekin egin zen saioa ez zen oso ondo bukatu, eta Santi Arrosperiden erorketaren ondotik zori hobea izan zuen polizia espainiarrak, Errenteriako ertzain bat —Iñaki Rodriguez Vazquez— sarean harrapatzean.

Prensa espainiarrak ertzainen artean egindako inkesten emaitzen argitaratzea izan zen hurrengo pausoa: polizia autonomoaren partaide askok ez zutela ETArekin istilurik nahi eta ETArekin prolema bukatzeko behar dena negoziaketara politikoa dela. Berri hauek argitaratzen ziren hain zuzen Gasteizko Legebiltzarrean Gobernuari Ertzantzaren erabateko hedapenaren plangintza

eskaintzen zitzaionarekin bateratsu.

Arkauteko akademian sartzeko aurkeztutakoen zerrenda eta horren barruan norbaitek —«Ekintza» talde bereziak seguruenik— ipinitako oharra argitaratzeak batik bat kaleko jendearentzako eskandalo kolore nabarmenagoak ditu. Eta Ardantzak batetik eta Felipe Gonzalez bestetik, antiterrorismoaren bidean kontsentsuak lortu nahiz ari direnean plazaratu da papera.

Garaikoetxeari ere abisoa pasatu zaio

Jelkideen alderdia krisian sartu zenetik —zatitu zenetik areago, eta zer esanik ez gobernu berria antolatu behar izan zenean— Hego Euskadiko politikagintza asko konplikatu zen. Horrez gain ETArekiko negoziaketaren zurrumurrua lehenik eta aitortza publikoa gero hedatu zirenean aro politiko berri baten atarian geundela adierazi zutenek arrazoin zutela esan nahi dute oraingo mugimenduek.

Itxura guztiak dira PSOE izan dela Ertzantzaren barne-paper hau filtratu duena. Kasualitatea: artean Garaikoetxea lehendakari zen garaiko papera da. Batzuek hau orain artean beti Barne Kontseilaritzan egon den Retolazaren kontrako operazio bat dela ulertu dute. Norbaitek hori kasualitatetzat jutzatu du. Eta beste batzuk, aldiz, uste

dute PNVri haina EAri ere abisoa pasa nahi izan dietela sozialistek. Garaikoetxeak, autodeterminazioa aipatzearekin batera, ETArekin kontrako borrokari ipintzen dizkion matizazioei mugak argitzeke.

Batzuek «bakeratzailea» eta beste batzuek «antiterrorista» deitzen duten kontsentsu berri baten bila azaldu dira Gonzalez eta Ardantzak, eta elkarrekin oso ados ez dute egon behar bata besteari holako labankada eman dionerako. Arzalluzek eta Ardantzak «Rose informe» edo espertoena hartzen dute irtenbiderako eredu bezala. Gonzalezek metodo azkarrago eta gogorragoa nahi bide du.

Felipe Gonzalez bere kontsentsua inposatzen

Felipe Gonzalezek proposatzen duen kontsentsurako lau ardatz markatzen ditu. Bata, 1985eko martxoan Gasteizko Legebiltzarrak onartutako erabakia berrestea. Bia, lege antiterrorista eza batu eta ondoren Justizi eta Barne ministroen negoziatzea. Hiru, Europa mailako justizi-gunea bultzatzea —edozein delitu edozein estatutako juezek epaitu ahal izatea—. Eta lau, euskal partiduen artean lortutako akordioa onartzea. Munta handiko proposamena.

Ez ziren, nonbait, adostasunera iritsi bi politikariak, eta egoera blokatuak gelditu da. EEko Aulestiak dioenez, Ardantzaren erruz. Beste batzuen ustez, Txiki Benegasek uko egiten diolako Ajuria-Eneara joateari. Baina zertan dazta blokeoa? Estrategia antiterroristan erabat ados ez egoteari beste puntu bat erantsi zaio azken asteotan.

Dirua beti dago politikaren atzean, izan ere, eta Komunitate Autonomoak Estatuari pagatu behar dion kupoa kalkulatzearakoan ez dira konforme jarri. Madrilan ustetan, 45.000 milioi pezeta daukate baskongadoek zorretan, eta hauen eritzirako zorra 19.000 milioitakoa da. Soltxaga ministrari egin zutenetik, gogorrago hartu du honek kupoa Madrilik erabakitzeke joera, orain arte kupoa bi aldean artean negoziatutako zerbait dela esplikatu denean.

Epe laburrera, kupoaren negoziaketa dago une honetan sozialisten eta jelkideen arteko blokeoaren sustraian. Epe luzera, ETArekiko negoziaketek nora-bait eraman beharko dutela pentsatuz —eta horretarako nola edo hala lotu behar da Guardia Civilaren eta Poliziaren erretiratzea— Madrilik hobeto lotu nahi dute Ertzantza. Bi egun irauten duten eskandaloen gainetik.

Iñaki ZUBIONDO

Mariasun Monzonekin Jestoren Ihardunaldiez

«Estatu Frantsesean dagoeneko ez da asilorik euskaldunentzat»

Donostian Amnistiaren aldeko Batzordeek antolatuta ospatu dira joan den asteburuan «Munduko herrietako errepresio eta torturari buruzko nazioarteko jardunaldiak». Bertan hiru sailtetako baten buru izan den Mariasun Monzonengana jo dugu argitasun eske, zuzendaritzako idazkari lanetan ari den «Egin» egunkarira.

Mariasun Monzonen ustez, ihardunaldietara etorritako kanpotarrak harrituta gelditu ziren Euskadiko errepresioarekin.

ARGIA.— Asilo eskubidearen egoera aritu zarete aztertzen zure taldean.

Mariasun Monzon.— Gure sailean Christianne Fandok prestatutako ponentzia aurkeztu zuen Mireille Gley-

mann abokatuak, Fandok ezin duelako muga pasatu. Ponentzia hau eztabaidatzen zen taldean zegoen polizia frantsesak espainolari entregatutako errefuxiatu talde bat. Gurekin egon ziren Parisko Giza Eskubideen aldeko Batzorde-

koak, kortsoak ere bai, eta abar. Gure taldea aparte utzita, besteetan atzerrietatik etorritako ordezkari oso ugaria zen, horien artean Argentinako «Abuelas de Mayo»en ordezkari bat.

A.— Zuen ponentziaren zenbait xehetasun interesatuko litzaiguke.

M.M.— Hasteko, ponentziak euskal errefuxiatuen egoeraren okertzean data klabe batzuk ipintzen zituen. 1979a da urte klabe bat: gobernu frantsesak erabaki zuen ordurarte errefuxiatu karta zeukatenei karta hori kentzea eta asilo eskakizun gehiago ez onarzea. Giscard d'Estaing-en denborak ziren.

1981ean Mitterrand agintera iritsita-koan, karta eskatzeko posibilitatea aurkeztu zitzaion berriro errefuxiatuei, baina aldi berean OPFRak ez zituen eska-riak martxan jartzen. Urte horretan gel- ditzen da garbi errefuxiatuen egoera une bakoitzeko gobernuen mende gel- dituko dela, Geneveko komenioa ahaz- tuta.

Urte bete pasata, 1982an, errefuxia- tuei Euskal Herritik kanpo bizi beharra inposatzen hasten zaizkie, eta hola has- ten da beraz beren kriminalizazioa, ber- riz Euskadira itzultzean ezkutuan bizi- tzer behartuta bait zeuden.

A.— Orain arte aipatu dituzunak ume-jokoak dira gero etorri dena- ren aldamenean.

M.M.— Dudarik gabe 1984ekoa urrats koalitatibo oso inportantea izan zen, deportazioekin eta estradizioekin. Baina gainera hurrengo urtean, 1985ean, OPFRA hasi zen ordura arte mantso tramitatzen zituen estatuto es- kariak abiada batean erabakitzen. Oso fase inportantea da.

Amnistiaren aldeko Batzardeak arras konten daude Donostiako ihardunaldiekin.

Joan den urtean, 1986an, entregean eraso hasiko da. Gure taldean aztertu genuenez, bi helburu zituen eraso honek: batetik errefuxiatuen morala haustea, eta bestetik Iparraldean zeukaten edozein laguntza beldurtzea. Guzti horrekin, errefuxiatuak damutze bidetik sartzea nahi zen.

1986ko abenduan gertatu den gauza bat azpimarratu dugu. Izan ere, ordura arte errefuxiatuak kalean aurkituta harapatzen zituzten, baina etxera sartu gabe. 1986ko abenduan, Estatu Frantsesean egiten den lege antiterrorista berriarekin, epaile berezi bat izendatzen da eta honek ematen dituen «commission rogatoire» direlako aginduekin edozein arbitrariedade egin dezakete. «Sokoa»ren kasuan bezala ikusi da Santi Arrosperiden detenitzearen ondoren: inestigazio hari bati segitzeko edozer zaio zilegi poliziari. Horri erantz behar diozu poliziak norbait detentitu eta juezak libre uzten baldin badu, poliziak berak hartu eta entregatzen diela espainolei.

Asilo eskubidearen desagertze hori marko batean gertatu da, autoritarismoa, polizien arteko kolaborazioa eta aginte judiziala politikoaren mende jartzea desarrolatu diren marko batean.

A.— Zuen topaketa edo ihardunaldia

diak errepresioaren kontrako mugimendu bezala planteiatuta zeudenez, nola ikusi duzue eboluzio horren kontrako erreazioa egiteko bidea?

M.M.— Egoera horren aurrean oso inportantetzat jo dugu bide juridiko guztiak lantzea agortu arte, gobernua- ren kontraesanak lege aldetik ere azalera atera daitezten. Abokatu batek esan zuen legez, euskaldunok asko maite behar gaituzte zeren eta akuri edo indietako untxi bezala erabiltzen gaituzte: lege bat atera eta gurekin probatzen dute. Baina bide guztiak agortu behar ditugu.

Beste aldetik, gure arazoa internazionalizatzeko ahaleginak egin behar ditugu eta horretarako Europako erakunde eta instituzio guztietara jo behar dugu. Asko aipatu den arazoa da Europar gutaz dagoen desinformazioa, eta oso inportantea dela hesi hori haustea; ez bakarrik arazoa orokorki aztertzen duten dossierrekin, baita kasu indibidualak aztertzen dituztenekin ere.

Informazio-hesia hausteko dena erabili behar dugu, bai kanale alternati- boak, bai irratiak, prentsa dena. Eta, konklusioa, solidaritatea lortu behar du- gu. Solidaritatea eta mobilizazioa.

Eta azken konklusio gisa, denok da- kigu zergatik dauden errefuxiatuak, prolema politiko bat dagoelako. Prole- ma hori da konpondu beharrekoa, eta konponketa negoziaketaren bidetik ba- karrik etorriko da.

A.— Eta errefuxiatuen kontra aurrerantzean ze urrats emango di- tuzten aztertu al duzue?

M.M.— Urrats berriak nondik egingo dituzten jakitea ez da erreza. Orain, ba- dakigu berriro egingo dutela urriaren 3an egin zutena. Hori eta gauza gogo- rragoak. Konkretuki ze? Ezin jakin. Bai- na ondorioa garbi dago: euskal errefu- xiatuentzako asilo eskubidea dagoene- koz ez da esistitzen Estatu Frantsesean.

Oso itxura negatiboa eman dezake esaldi horrek, baina ondorengo konklu- sioa ere garbi atera dugu: borrokatu egin behar dugu egoera aldatzeko, era- soa gainditzeko. Baina momentu hone- tan oso larriak dira gauzak.

A.— Zuk diozun hori egia izateko- tan, behar bada Hegoaldeko Iparraldeari buruzko gure ideiak berri- kuster behartuta geundeke...

M.M.— Horretaz ez zen hitzegi- n. Esan dezaket «Ekin»eko ordezkariak konstatazio bat egin zuela: gauzak oso txarto daude baina hemen gauzak egi- ten ari gara. Bestela, Iparraldeko egoe- ra ez zen planteiatu. Estatu Frantsesari dagokionean, abokatuak garbi utzi zu- ten ez dela egia askotan aipatu izan de- na, «etxeraino terrorismoa iritsi zaigu- nez, errefuxiatuak hemendik bidali be- har ditugu». Ez, politika global bat ba- tean sartzen da eraso hau, eta aipatzen denean errefuxiatuak trukerako txan- pon bezala erabiltzen dituztela egia osoa da. Ilegalitate osoan daude gehie- nak, eta egin dugun azterketa ez dut us- te pesimista denik, errealtatea da. Gure esku dagoena borrokarekin egoera gainditzeko da.

A.— Orokorrean hartuta, egin di- tuzten ihardunaldi hauetaz ze in- presio emango zenuke?

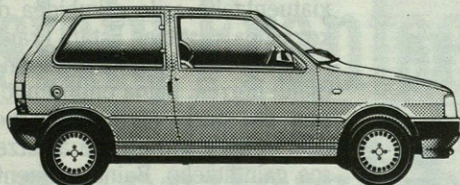
M.M.— Oso positiboa izan da, inolako zalantzarik gabe. Alde batetik, kanpo- tik etorri den jendea oso kontentu gel- ditu da, asko hartu du parte eta heme- ngo egoera hurbildik ezagutu ahal izan dute. Eta beste aldetik, Amnistiaren al- deko Batzardeentzako oso esperientzia inportantea izan da. Lehendabiziko al- dia zen holako antolakizun batean sar- tzen ginela, eta beldur piska batez geunden. Baina ohartu gara iritsi gare- la, hutsuneak hutsune. Helburuak bete dira. Eta zer esango dizut giroa? Oso ona izan dela, goizetik gauera. Gure prolematika kanpora ateratzeko oso urrats inportantea izan da.

I.Z.

FIAT-eko AUKERA

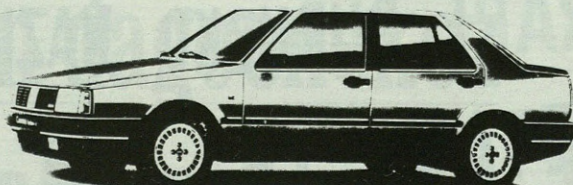
UNO

FIAT UNO 45 STING.....	997.230 pta.
FIAT UNO 45 FIRE 3 ate.....	987.255 pta.
FIAT UNO 45 FIRE 5 ate.....	1.116.930 pta.
FIAT UNO 60 S 3 ate.....	1.154.170 pta.
FIAT UNO 70 S.L. 5 ate.....	1.300.470 pta.
FIAT UNO 70 SX 3 ate.....	1.317.760 pta.
FIAT UNO TURBO I.E.....	1.590.410 pta.
FIAT UNO 60 D.S. 5 ate.....	1.369.630 pta.

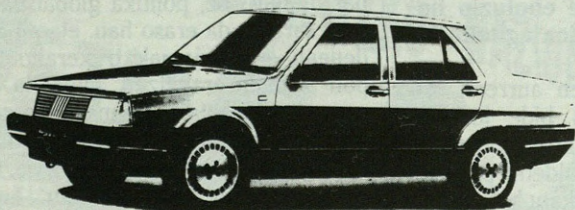
CROMA

FIAT CROMA CHT.....	2.356.490 pta.
FIAT CROMA 2.0 I.E.....	2.782.090 pta.
FIAT CROMA 2.0 I.E. TURBO.....	3.315.420 pta.
FIAT CROMA TURBO DIESEL.....	3.050.750 pta.

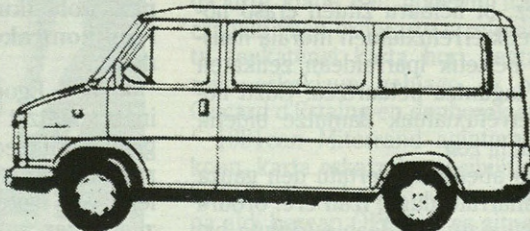
REGATA

FIAT REGATA MARE.....	1.200.000 pta.
FIAT REGATA 70 S.....	1.404.210 pta.
FIAT REGATA 100 I.E.....	1.792.570 pta.
FIAT REGATA DIESEL SUPER.....	1.751.340 pta.
FIAT REGATA WEEKEND 100 I.E.....	1.872.370 pta.
FIAT REGATA WEEKEND D.S.....	1.980.210 pta.
FIAT REGATA DIESEL SUPER TURBO.....	2.026.650 pta.

DUCATO

DUCATO F-13.....	2.281.200 pza.
DUCATO F-13 Sapai altukoa.....	2.379.660 pza.
DUCATO Bolumen handikoa.....	2.433.520 pza.
DUCATO COMBI-6.....	2.330.000 pza.
DUCATO Txaxis Laburrekoa.....	2.156.880 pza.
DUCATO F-18 Turboa.....	2.240.880 pza.
DUCATO F-18 Turboa-GV.....	2.526.480 pza.

AUTO ADARRA BANATZAILE OFIZIALA

Gran via, 7-Telefonoa 288983//Jose Elozegi hiribidea, 107

JOMIAL. Azpeitia—Telefonoa: 81-24-91/**ALDABE.** Irún—Telefonoa: 61-38-44/**IZARRA.** Ibarra,Tolosa—Telefonoa: 67-00-70/**SAN CRISTOBAL.** Beasain—Telefonoa: 88-39-08/**NIETO ANIAK.** Beraun-Renteria—Telefonoa: 52-52-90

MATRIKULATU ONDOKO PREZIOAK

FIAT

PUNTAKE TEKNOLOGIA

Ponentziarik onena,

kalea

NAZIOARTEKO topaketa garrantziko batzuk burutu berriak dira joan den asteburuan, Amnistiaren aldeko Batzordeak antolatuta eta beren hargarrien urteurrena ospatuz, ondoko egunetan antolatuko diren ekintzei hasiera hola emanaz. Eta oso hasiera distiratsua izan da, esan beharra dago, aurretik markatutako helburuak asko-asko bete bait dira.

Ehunetik gora izan dira mahai inguruetan parte hartu duten pertsonalitateak, horien artean legegizonak, medikuak, idazleak, soziologoak, asko giza eskubideetaz eta elkartasunaz arduratzaren diren erakunde ezagunen ordezkari moduan, eta Euskal Herriko populuak bizi duen bortxaketa instituzionalaren atal oso zehatzak eztabaidatu dituzte. Lan saio luzeetan zehar aztertu dira asilo eskubidea, tortura eta errepresioak berekin dituen osagarri ugariak eta azkenean akordio garrantzikoak hartu dira.

Horien artean azpimarratzekoak dira elkarlanaren beharra, albisteak modu

arin batean elkartrukatzea, eta batez ere, gure Herrian gertatzen denaren inguruan dagoen isiltasun hesia hautsi eta informazioari zirkulaerazteko konpromisoa; informazio erreal bat, alegia, eta erreala izateagatik salakuntza ere nabarmenki berekin eramango duena.

HALA ere, eta hainbestetan suertatzen den bezala, ikasgeletatik kanpo gertatu da topaketa hauetako inportanteena, kalean. Otorduen inguruan solaserako biltzen ginen soziedadeetan, Donostiako auzo batetik bestera autobusez egiten genituen bidaletan, alderdi zaharreko ibilaldietan, larunbat gauean katedralean hertsiz zirenei egindako bisitaldian, han ipini zuten bideoan, errepresioak jipoitutakoei entzundako kontakizunetan, Herri honetako jendeetako harremanean, ororen buru, guzti horretan ikasi ahal izan zuten bisitatu gaituzten horiek hain irmoki gordetzen zaien errealitatea.

Eta batek baino gehiagok adierazi du bere harridura eta haserrea aldrebestutako informazioa dela medio —hartu dezaketen bakarra, bestalde— hemen gertatzen denaz inposatzen dieten ezjakintasunagatik.

EZ dugu esfortzu handiegirik egin behar izan gure bisitari horiei esplikatzeko nola eginga duten isiltasun tratu bat partidu politikoei, ezker abertzalearen borroka eta erresistentzia den oro isilpean gorde dezaten; Madrillgo gobernuarekin ere adostasunean dagoen tratu bat, hain zuzen: benetako bi-ziarekin, benetako askapenarekin, zeri-

kusirik duen guztia batere lotsarik gabe isildu eta estaltzea.

Berehala ulertu dute, polizia piloa harkamark furgonetatan ikusi dutenean, bakean protesta egiteko giza-kate bat osatu nahi zuten ehunka lagunenean irteerari hesia ipintzeko bildutako hainbeste furgoneta; ikusi dutenean nola pertsegitzen eta detenitzen zituzten batzuk. Horri ikusirik, hobeki ulertu dute aurreko astean hamarka mila lagunenean manifestaldia erabat isilpean pasatzeko. Hitzik behar ez duten gertakizunak dira. Berez esplikatzeko dira.

ZAPALKUNTZA gertutik ikustera etorri eta beren solidaritatea eskaintzera zetozenek, jasaten duen hainbeste sofrikarioren gainetik barre egin eta borrokatzen duen herri batekin egin dute topo, jaia eta askatasuna maitatzen dituen herri batekin. Ulertu dute errepresioa zer den: konponbide bakesu eta negoziatu bat baduen arazo politiko bati ematen zaion erantzun itsu eta zorua dela, eta «terrorismo» hitza askapen borroka herrikoi baten zanpaketa munduaren aurrean justifikatzeko txorimalo bat baino ez dela.

Elkartasunak estutzeko bidean urrats handi bat izan dira topaketa hauek eta etsenplu handi bat ere bai, gurea bezalako herri mugimendu organizatu bat denean holako antolakizun garrantzikoak bururatzea posible dela erakusten duen etsenplu bat.

Eva FORREST

Txinako 'perestroika'ren nondik-norakoak

Kapitalismoaren laguntza sozialismoa indartzeko

Duela urte pare bateko Pekingo 'Herriaren egunkaria'ren ale batean adierazten zenez, «Mao Zedong-en pentsamentua belaunaldi zaharreko iraultzaileen jakituria kolektiboaren kristalizaziotzat hartu behar dugu, eta denon patrimonio gisa apreziatu». Hura historia da, hemengo mass-mediak partidu komunistaren kongresu berriaz egin duten oihartzuna entzutea besterik ez dago. Deng Xiaoping eta beretarrek daramate prozesua orain. Eta bide polemiko, zenbaiten ustez arrisku-garri batzutan barrena abiatu dira. «Ekiniko bidea ausarta da, bai. Baina, ekin ez bagenio, gure etorkizuna zaila litzateke», esaten zioen Dengek berak, kongresua hasi aurretik.

«Gure herriaren ekonomia bikaina da orain. Txinak inoiz ezagutu dituen aldirik onenetarikoak da. Kapitalismorantz ote goaz? Horra txinatar eta kanpotar askoren kezka. Guk erantzuten dugu: inolaz ere ez». (Tian Jiyun, Alderdi Komunistaren Buro Politikokoa, ekonomiaren arduradun).

Iragan igandean izan du bukaera Txinako Alderdi Komunistaren XIII. kongresuak. Bost egunetan zehar haize berrien beharra nagusitu da Pekingo Herriaren Jauregian, baina hala ere ez dira buruzagi guztiak ados jartzen berriztatze horren xehetasunetan. Jakina, egituratze feudaletik mundu mailako potentzia izatera iagro den denboraez da luzea izan, eta tartean bilakaera ekonomikoa eta sozialerako bideak ez dira beti argiak izan Komunismo txinarra deitua izan den horretan.

Ortodoxia marxista leninistak mendebaldeko ekonomia pribatuari keinu batzu egin dizkiote, Mao hil ondoren nagusitu ziren buruzagi berriak. Deng Xiaoping taldeak alderdiaren nagusitasunak ez zuela bermatzen bilakera ekonomikoa eta nolabaiteko zabalkuntza bideratu zuten gizarte txinatarrean, eta irekitze ekonomikoaz batera mendebaldeko zenbait ohitura kitsch ere sartu zen ekialdeko erraldoian.

Garaian garaiko erreformari lotuz

XIII. Batzar nagusi hau arreta handiz aztertua izan da mendebaldeko komunikabideetatik, azken hauek modu ezin argiagoz berriztatzearen alde postura egin dutelarik marxista-leninista ortodoxoen aurka. Gerontokrazia baztertu, omen da zabaldu zaigun mezua; ez omen dago bilakaera ekonomikorik zabalkuntza kapitalista gabe, aldarrikatzen dute ausartenek. Dena den, Txinak erakutsi bazuen bertako baldintzetara lotzen ederki zekiela iraultza egin zuean eta gero ez dirudi oraingoan guttiagorako izango denik. Txinako Alderdi Komunistaren XI. Batzarrak hartutako bideari ekingo diotela dirudi, eta ulertu behar dira Deng Xiaoping hi-

Haize purua sar dadin leihoa
irekitzen delarik, mikrobioak ere
sar daitezen ezin galeraz daiteke.
(Deng).

tzak. «Ireki ditzagun ateak kanporako eta barrurako. Kapitalismo maila bat permetatuz ekonomia eta indar ekoizle sozialistak lagunduko ditugu». Baina aldi berean, argi utzi nahi du noraino da goen iristeko prest: «Txinak eredu kapitalista onartzen badu, ziurren %10 aberastuko zela, gainontzeko %90a txirotasun iraunkorrean geratzen delarik. Hori gertatuko balitz, jende gehiena matxinatuko litzateke».

Dengek 83 urte du, gailurreko buruzagien antzerako adina, eta agian horregatik Marxekin batu orduko suzesioaren arazoa konponduta uztekoan dabil. Itxura guztiz ihardunetako lehen ministraria Zhao Ziyang izango da hurrengo arteztari nagusia.

1.036 milioi lagunentzako sozialismo txinatarra

Gaur egungo Txina gizarte eredu askoren bilduma daukagu. Alde batetik baserri-hiriaren arteko desberdintasun nabarmenak direlako, bestetik herrialde horretan ere badirelako etnia, hizkuntza eta ohita desberdinetako herriak 22 herrialde eta 5 eskualde autonomo osatzen duten Errepublikan Heritarrean.

Elikagaiaz ornitzea mila milioitik gorako herri bat, baserrian azpiegitura gabe dagoena, gainera, ez da gauza erreza izan. Superpopulazioari aurre egiteko aski ezagunak diren populazio planak burutu izan dira, milako 1,5eko hazkuntza ezagutzekotan. Sistima honek, epe ertainera, populazioaren zahartzea ekarriko du, eta zailtasun handiak ere zahar andana guztia matentzeko gazteen ekoiztetik.

Gauza nabarmena da Txina arineketan modernizatzen ari dela, eta laboragintzatik bizi diren 800 miloi lagunek ere hirietako 200ei konpetentzia egiten diete tresneria eta antolakuntzari dagokienan. Gobernuaren helburua da baserriar erdiak laboragintza industrializatuaren kokatzea. Dengek arestian aipatu duen bezala «sozialista izateak ez du zertan txiro esan nahi». Gaur egun Nazio Ekoizkin Gordina 500 dolar *per capita* inguru dabil Txinan, mende bukararako 800era iristea nahi izango luke tekarik.

Gizartean Alderdi Komunistaren eragina handia da. Berak kontrolatzen bait ditu administrazioa eta produkzioaren goi eta erdi mailak. Orotara 46 miloi partaide dauka, 1978an baino zazpi miloi gehiago. Irekitze prozesu honetan alderdiaren funtzioak beriztatzeak dituzte, aurrerantzean hildo nagusiak markatuz gero norberaren inizatibaren arabera utziko dituztelarik ekoizpen eremu txikiak.

Funtsezko helburua, garapen ekonomikoa

1984an XII. Batzarretik sortutako Batzorde Orokorraren bileran bideratu zen sistima ekonomiko osoaren berriztatzea. Helburua ekoizpena handiatzeaz gain —eta horretarako norberaren lana hobetu behar—, ekonomia sozialistaren oinarri batzuetatik zekarren, Plan-gintza orokorrak, soldatak eta salneurriak besteak beste. Dena den merkatu ekonomia antzeko bat eraikitzeak atzerapen ekonomiko eta sozial horren itzela ezagutzen duen herri sozialista baten zatitza ez da gauza erreza. Dena den baserriko ekoizpen hazkuntza etengabeak sostengu ederra eman die berriztatzaileei.

Planteiatutako aldaketa ekonomikoek lau arlo ikutuko dute: Planifikazio kuantitatiboa funtzesko gauzen ekoizketari mugatuko da, beste produktuak orientabide orokorrean soilik lotuko zaizkielarik. Entrepresa gehienak etekinen zergari lotuak doazkio, entrepesak heurak erabili ahal izango dutelarik etekinen %20a egokien deritzoten moduan (estatuaren urteroko ornitzeari amaiera emanaz). Lantegiek zabalkuntza handiago izango dute langileak hartu eta kanporatzeko, soldatak aldeztu aurretik finkaturiko akordio batzuren arauera

Gehiago baina okerrago

Europan Pershing-2ak eta kruzero-misilak zabaldu zirenean, mendebaldeko komunikabideak «sobietarren erabateko superioritate»az ez ziren aldi batez gehiago mintzatu. Irailaren 18an Shultz-ek eta Shevardnadze-k sinatu zuten printzipiozko akordioak, argudioa berpiztarazi zuen. Weinberger, Estatu Batuetako defentsa idazkariak, «sobietarren eta Varsoviako paktuaren indarren superiorioritateaz izugarritzakoa» dela esan berri du, «armamentu konbentzionalei dagokienean batez ere». «Eritzi publikoak sobera alertatuak dira, sobietarren gehiegizko potentziak: Europa berrogeitazortzi ordutan inbaditua! Serio beharko genuke izan, halere». OTANeko almirante-ordea den Antoine Sanguinetti-ren hitzak dira horiek. Kasu gutxi egin zitzaion. Sobietarren mehatxua egizkotzat jotzen segitu dugu.

Sanguinettik berak, urriko 'Le monde diplomatique' n, puntuz puntuko erakuspen bat egiten digu, komunikabideek eraikitako gezurra goitik behera hautsiz. Esate batera, karroei buruz xifra eta xehetasun hauek ematen dizkigu: 53.000 karro dituzte sobietarrek, horietatik 32.000 Europan, eta gainetik beren aliatuek beste 14.000 dituzte. Beldurgarri, a priori, Sanguinettik esaten digunez, mendebaldekoen doblea bait dute. Karro horien %81a, 1986ko uztailaren, modelo zaharrak ziren ordea, apenas 10.000 T-72 eta T-80 moderno dituztelarik. Mendebaldeko armadek berriak, horien pareko 6.600 Leopard alemandar eta 4.800 M-1 amerikar dituzte. Eta, daturik esanguratsuenak, armada hauek ez bide dute halako eginahalik egiten salatzen duten desorekotasun hori ezerezteko. Munduan zehar gertatzen diren gerretan (Txad-en, Libanon, Afganistanen, partikularzki), amerikarrek eta bestek salduriko armen efektibitatea askoz handiagoa dela forogutzen ari da. Abiazioarena deigarri da benetan: sobietarren 160 iritsiera luzeko bonbarderoetatik 140 helizedunak dira oraindik eta subsonikoak noski. Hori gure aldean gertatuz gero, ze komentario ironikoak ez ote genituzkeen sufritu beharko!

Fanxin

Barruan berrantolatzen dira, momentuz ez dirudielarik kanpora begira ofentsibara pasako direnik. Argazkian, ume bakarra izateko publizitate kartela, karrika batean.

ezarriko direlarik. Soldatetan helburua aspaldiko esaldia aplikatzen saiatuko dira: *norberari dagien lanaren arabera*; salneurriak errealitateari egokitzen joango zaizkio (prezio politikoak apurka apurka alboratuz).

Aldi berean alderdiak ustelkeriaren aurkako lanari ekin dio, ekonomia oztopa dezaketen gauza guztiak aldentuz. Guzti honek ez du izkanbila gutti atera Maotar ortodoxoen aldetik, bide zuzenetik ateratzen zela herria behin eta be-

rriro errepikatu dutenak. Hau da beste arrazoi bat, kanpoko ikerlariak diotenez, antzinako buruzagi zaharrek berriztatzeko. Lehen garbiketa *Iraultza kultureko* partaideekin egin bazen ere, oraingoan bigarren fase ixil eta leunagoaren aurrean gaudela esan daiteke.

Aurrerantzerakoan ikusi egin behar du gu zertan geratzen diren 1979an Dengkek azpimarratutako lau oinarri sendoenak: bide sozialista, herri demo-

kraziaren diktadura, alderdiaren nagusitasuna, eta Mao Tse Tungeng pentsamendua.

SESB eta EEBBen arteko oreka iritsi nahi

Txinako arteztariak kanpo harremanak ulertzen dituzte botere oreka terminoetan, eta ez aldiz agintarien aldaketetan. Nixon lehendakari yankeeak Txinabisitu eta zenbait hitzarmen sinatu zituenen, mendealdeko propagandistek Txina eta USAre arteko lerrotze ekonomiko-militarra ikusi nahi zuten. Urteak iraganda, ez du ematen horrela izan zenik, nahiz eta Sobietar Batasunaz zenbait gatazka eta eskari pendiente izan. Sobietarrekin pilpilean dirauten arazoak hiru dira: Sobietarren alde egitea Afganistandik; Muga inguruan Sobietarrek dituzten indar militarren urruntzea eta Vietnamdarren kanporatzea Camboyatik.

Urteotan harreman horiek hotzak izan badira ere, ematen du erraldoi sozialisten arteko hurbiltze bat eman dela azken hiru urteotan. Eta horrela ulertu behar dira Gromiko eta Wu Xueqianek ONU izan zuten elkar hizketa, eta Sobietar Batasuneko lehen ministrari ordearen bisita Pekina.

Arlo honetako erabakiak ere XIII. batzarretik aterako dira, eta laster ezagutzeko aukera izango dugu, noski.

Iñaki GOITIOLTZA

*Kafe ona hartzeko,
Bake da garrantzizkoa.*

Kafe ona hartzeko, ez da platera garrantzizkoa, ez kikara, ez kutxarila, ezta gozatu ala ez ere.

Garrantzizkoa kafea berria izatea da. Eguneroko xigortua, zeure

hurrean. Nahasteak behar duen puntuan, zaporea bakarria izan dadin.

KAFE BAKE KAFE BERRIA da, garrantzizkoena kafe ona hartzeko. Beste konturik gabe.

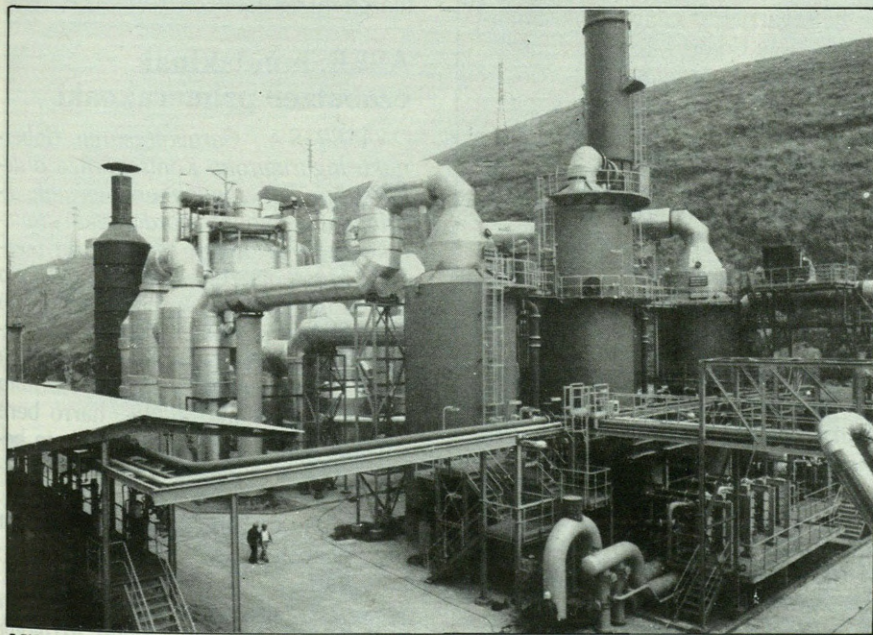

KAFE BAKE, KAFE BERRI-BERRIA
Nahi duzu?

Enpresa kutsagarriak eta instituzio errudunak
salatu ditu «Eguzki»k

Bizkaia eta Nerbioi inguruan gero eta kutsadura gehiago

1969ko urriak 28an, Guardia Zibilak Erandioko bi pertsona hil zituen tiroz —kutsaduraz topera, itotzen ari zen herri baten oihartzunak ederki gogoratzen duen legez—, atmosfera toxikoaren aurkako manifestazio batean. Hemezortzi urte beranduago, kutsadurak jota segitzen du Erandiok —Nerbioi ibaiaren alboko eskualde osoaren antzera—, erakundeek arazo larri honen konpontzeko hartu beharreko erabaki zorrotzak ez direlarik egun inondik antzematen.

Milaka tonelada errauts eta pirita erretzen ditu RONTEALDE-k bere zaborte-gian, inongo baimenik gabe.

«Enpresa kutsagarriak, instituzio errudunak» aldarrikatu du «Eguzki»k, eratu berria den koordinadora antinuklear eta ekologistak, guzti honen aurrean urriak 26tik 28ra arte «Kutsaduraren kontrako eguna», eta 'Ez deza-ten zure osasuna lapur' lemapean, antolaturiko kontzientiazio mailako ihardunaldietan. «Gasik ez» zioen Erandioko «Metalquímica» enpresaren tximini-
tzarrear lotutako izugarritzko pankarta-
ren bidez eman zen aditzera Euskal Herri osora, duintasunaren aldeko oihu la-
tza.

Gipuzkoan, Pasaiaiko badiaren egoera tamalgarriaren inguruan bildu ziren batipat indarrak: «Pasaiko Portuko airea eta ura erabat kutsatuta daude. Ez da gauza naturala. Bailerako enpresek erreketara eta airera botatzen dituzten partikula eta gas ondakinen ondorioa da» entzuten zen, kutsaduraren errudun zuzenak salatzen zirelarik behin eta berriro, «Campsa, Butano, Papelera, Orbegozo, Alfa, Iberdueroren zentral termikoa, Luzuriaga...» eta betikoa, administrazioak ez duela eskurik sartu nahi, alegia.

1969ko urriak 28a

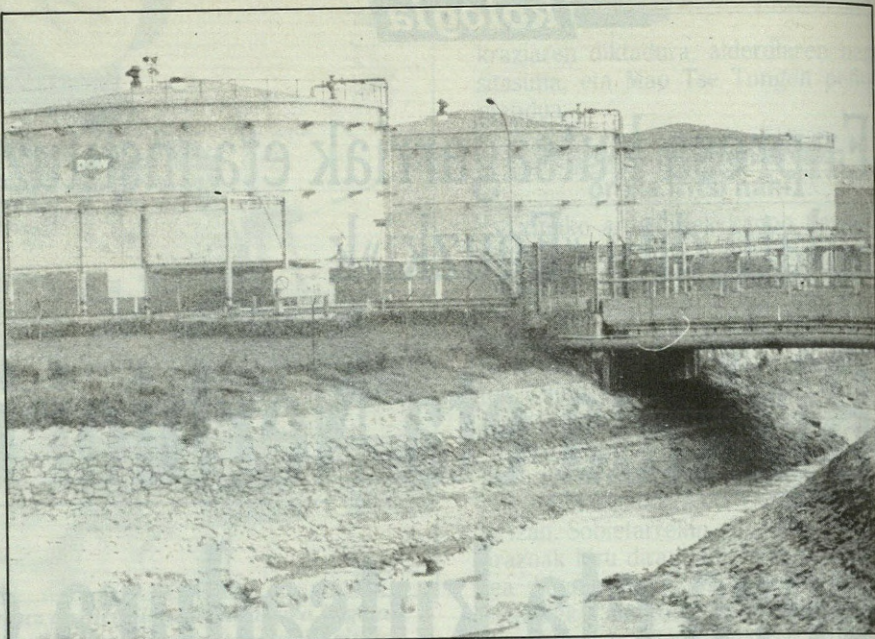
1969ko urriak 28: Gasaren aurkako Greba Orokorra Eradion (SO₂ren emisioa 4000 mikrogramotatik gorakoa zen garaian, momentuz 11.000ra iristen zelarik. Espainiako Estatuaren legediak 165 arterainokoa onartzen zuen), non bizitza galtzen duten Guardia Zibilaren eskutan Antón Fernandez eta Josu Murrue-
taket.

Hemezortzi urte beranduago, ez du Erandioko herriak inongo justiziarik

ezagutu. Egin dezagun atzera berriro, 81era hain zuzen: «gure auzoa —Bilbo erraldoiaren puska zen—, Bilboko kutsatuena dela diote Udaleko datuek. Kutsaduraren ondorenak nabarmenak dira gainera: Astrabuduan enpresek, birrindutako uzta ordaintzen segitzen dute. Alergia eta arnas hartze gaisotasun ugari dugu bestalde eta edifizioek segituan antzematen dute kolore berezi hori», zioten paperek baino gehiago aurpegiek. 83an hilabete beltza izan zuten iraila, gas hodeien azpian...

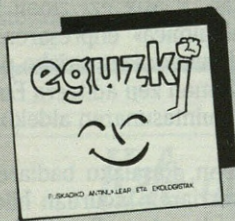
Dow Chemical CO. kutsagarriena

Jon Ugarte «Eguzki»ko partaideak, seguru baino segurugo bota dizkigu txinparten indarrean arrazoizko hitzak, Erandio edo Leioatik hasita Bilbo tzararren inguruko Nerbioi alboko gaurko metropoliaren kutsadura larriaz galdetu diogunean: «Dow Chemical CO. dugu zonalde honetan gehien kutsatzen duen enpresa, zeinak izugarritzko berregitu-

Non sartu dituzte orain lurreratzen ari diren Dow Chemical taldearen enpresa pare batetako deposituetatik hustutako oso toxikoak diren milaka tonelada lohi eta hondakinak?

Enpresa kutsagarriak, Instituzio errudunak

Gure osasunak eta inguruneak nozitutako erasoak, Gobernu eta agintarien alferkeri eta gauzaeztasunaren aurrean ez du inongo erantzunik jaso duela hamar urtetatik hona. Denbora honetan Vascongadetako probintzietako administralgoaren gestioa eskutan izan dutenak (PNV—EA—PSOE), errudun eta konplize bilakatu direla esan dezakegu argi eta garbi.

Adierazgarria da guztiz, hondakin toxikoak sortzen dituzten enpresari pribatuen ahotan entzuten dena: «Euskal Gobernuak ez du konponbiderik eskeintzen —diote—, are gehiago, hondakinak ahal ditugun moduan ezabatzeko kontseilatzen digute». Ez da harritzekoa gainera, ze Euskal Gobernu eta Foru Aldundietako Ingurugiroko Sailak, enpresa kutsagarrienek zuzentzen bait dituzte.

Bilbo inguruko Nerbioi ibaiaren bi aldetako metropoliak jasaten duen kutsaduraz mintzatzeko orduan, erabat esanguratsu suerta litezke lehen aipaturikoak: egunkari haundietako ingurugiro eta ekonomia arloetako kazetariak diruz isiltzen dira; enpresa kutsagarriek dirulaguntzak eman ohi dizkiete Udalei —herriko zenbait elkarteri ere—, eskupekoak... Guzti honek argi adierazten digu kapitalaren jabegoaren eskutan ekologiaren aurkako kontraerasoa errukirik gabe emanen dela aurrera (lanpostuen txantaia ere nolanahi erabiltzen dutela azken batez).

Guzti honen aurrean, «Eguzki», Euskal Herriko Antinuklear eta Ekologistak, guztiz beharrezkoa dela diogu estruktura ekonomiko sozialaren eta sistema produktiboaren goitik beharako aldaketa. Bienbitartean, egoera latz eta bortituz honen aurrean zera eskatzen dugu: Epidemiologiko ikerketaren beharra, ingurunea kutsatzen duten industrien ikerketa sakona eta atmosferarekiko elementu kutsagarrien kontrola. Gehiagi eskatzea ote?

EGUZKI

raketa eman duen gainera duela gutxi. Non sartzen dituzte orain lurreratzen ari diren Dow Chemical taldearen enpresa pare batetako deposituetatik hustutako milaka tonelada lohi eta oso toxikoak diren hondakinak?» galdetu digu aurpegira.

Titanioaren fabrika eta Sulnorsa dira eraitziko biak hain zuzen. «DOW-k duela lau urte saldutako Sulnorsa-ren azken jabea Acha Hormaechea dugu, beste enpresa askoren artean —bota du far konplize batean—, barku-ganguil konpainia baten nagusi, zeintzuek milaka tonelada —birritan bota du jada—, jausten duten, hondakin kimikoak direla, drenajetako lohia...», Bilboko Portuaren sarreran.

ASER: hondakinak ezabatzen primerakoak!

«ASER S.A., Garaiotxearen Gubernuko Ingurugiroko Kontseilaritza ordeko arduradun izandakoaren eskutik, dirulaguntza publiko mordoarekin eraitziko enpresa dugu», segitzen du botatzen Jonek. Nerbioi ibaiari itsatsitako eta burdingintzari loturiko lantegietako hondakinak ezabatzeko sortua izan zena hain zuzen. «Isurketa basatiaren haundiengo batekin bukatzea lortuko dugu» omen zioten altutik, harro bere garaian. Martxan hasi eta astebete beranduago ez zituen jada bertako industriaren —Altos Hornos, altzairutegiak... Aipatu ditu—, hondakinak jasotzen eta are gehiago, European nahi ez dituzte are ekartzen hasi ziren barkutan.

Eta zer?: «hondakinen tratamenduan erabilitako likido eta solido toxikoak uretara eta airera botatzen zituazela, nahiz zianuroak ezen anhidrido sulfi-

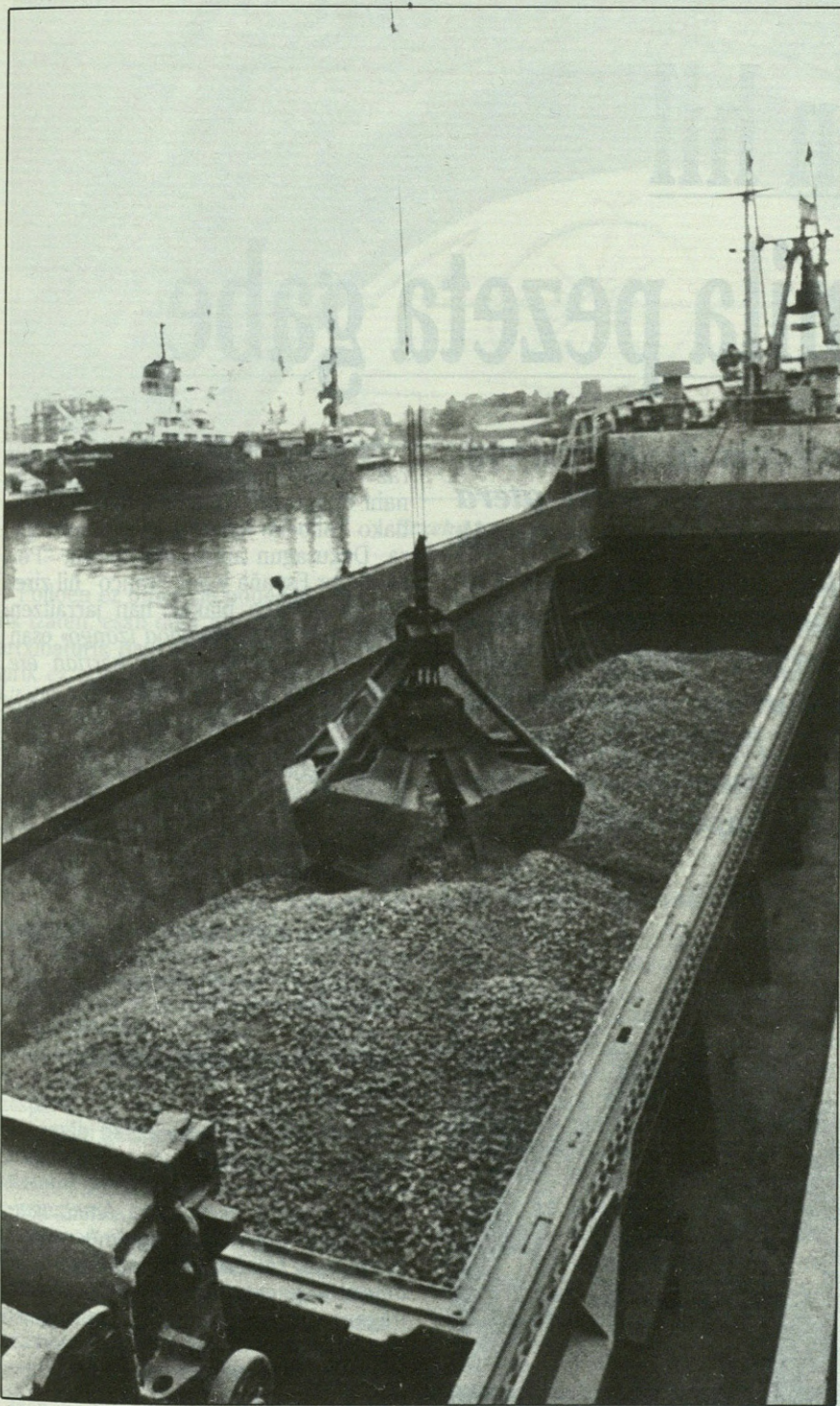
drikoa, edota SO₂, arsenikoa bera, manganesoa...», fabrika ondotik ederki ikusterik ba omen dago. Achatarrak eta Lipperheide fameliak enpresa honetako partaide direla gehitu digu Jon Ugartek.

RONTEALDE-k berea du zabortegia

RONTEALDE-k hartu beharko luke segidako jipoia. Lutzana-Barakaldo eta ingurukoak hamaika birau botata dira honezkero, enpresak Santurtzin duen zabortegi pribatu batetan erretako mi-

laka tonelada errauts eta pirita dela medio: «erretzeko baimenik ez badu ere bere hortan segitzen du RONTREALDE-k», inork hankak gelditzen ez dizkiola, antza. Arin arin botatzen ditu

Jon-ek: «karga zabortegira eramaten duten kamioiak, sulfuriaren arloan migitzen den lantegi berri honetako akzionista nagusienetako batenak dira —luzegiratu dit oraingoan—, bai, D. José María Acharenak». Naviera Peninsular-en jabe, barku-ganguil-en flotaren jaun eta jabe, ibaia eta portuko ubidea

ASER S.A.-k, bertako industriaren hondakinak jaso ez eta Europara nahi ez dituztenak botatzen ditu Nerbioira.

‘garbitzen’ duten dragak ere bereak ditu...

Ur garbia bezelako txanpainik ez!

Bilbo eta Nerbioi ibaiaren alde bitan dauden Galdakao, Basauri, Arrigorriaga, Etxeberri... badute atmosferaren kutsaduraz gain arriskurik frango eskutan duten uretan: «uraren garbikuntzan dabilen enpresek ez dakite tutik gainera Europa mailan dagoen legediaz» gogorrean esan nahi izan digu, Osakidetzaekin sartzeko segidan: «ez dagoela kezkatu beharrik diote lotsagabeki, zera, azken 50 urte honetan edaten daramagun ura dela eta hemen dira ugaila...». Ondo legoke, motzean bederen, uraren garbikuntzan egiten direnak aipatzea: «berezkoa duen aluminio naturalaz gain (Ordunte eta Zadorrako geruza buztintsuetatik datorkiona), aluminio solugarria den sulfatoa botatzen zaio gainetik, zeina guztiz toxikoa den, eta tiroideetako minbizia, edota garuneko, gibelko eta beste eragin ditzakeen hain zuzen». Eta guzti hau, «un agua más bonita, sin turbiedades, transparente» erderazko slogan-ak dioena lortze arren egiten dutela salatu digu berriro Jon-ek, «publizitatea egitera atrebitzen ez dira ba gero!», lehertu delarik bapatean.

«450 enpresa bizkaitarrek 300 miloi gastatuko dituzte urtean isurketa industriariak direla eta» zioen 87ko urtearen hasieran, Conf. Hidrográfica del Norte-ko lehendakaria den Naves-ek. Hondakinen eliminatzeko %5era sikiera ere ez dela iristen kopuru hau esan digu Jon-ek: «beste %95 zergaduruen bizkar joango delarik. Lotsagarria benetan jasan beharreko guztia!».

Tirokatu ondoren begia galdu Daniel Carballo-k

Ingurugiroaren Europako —hangoa izan beharko du dudarik gabe—, urtea dela bukatzeaz dagoen 87a datorkit burura. Txapo! Hemezortzi urte pasa dira jada Erandioko hilketa gertatu zenetik eta ez dirudi zipitzik ere aldatu denik egoera (ingurugiroari dagokionean), Bilbo inguruko metropoli aldean. Entzun bestela joan den urriak 29an egunkarian irakurritakoa: «Ortuellako bizilaguna den Daniel Carballo, ezezagun batzuk tirokatu zuten duela aste bete, Gadegal auzokoekin batera, Agruminsa enpresak herrian duen zabortegian gauez egiten dituen erretzeak zirela eta, kontra egin manifestazioan». Begia galdu du Daniel Carballo. Besteek, ziur aski, ez dute galtzekorik izango.

J.J. PETRIKORENA

Santu guztien eguna dela eta
jende piloa kanposantuetan

Ezin pakean hil hirurogei mila pezeta gabe

Santu guztien eguna pasa berria da. Aurten ere, urtero bezala, hilerrietatik makina bat sartu atera izan da. Urte osoan ez dugu izango batere presarik kanposantuetara inguratzeko, baina garaian garaiko legea izaten denez egunotan mundu guztia doa beren hildakoak ondartzera. Loratan mila peztako batzuk gastatu eta hor doa tropelka jendea. Herioa "tabu" izan da eta halaxe izaten segitzen du. Honen froga esanguratsuena urte osoan zehar inor gutxi agertzen dela kanposantutik.

Hamaika gizon ilustreen materia gordetzen du bere barnean Polloek

Egunotan sortzen direnak jakin guzaz (arazo horietaz inor gutxi jakin nahi dugun arren), lehendabizi Donostiako Polloeko kanposantura abiatu gara. Dakusagun aurreneko gauza, "Por Dios, por España y por Franco" hil zirenei altxatutako plakak han jarraitzen duela. «Ez da lehenengoa izango» esan dezake irakurleak, «gure herrian ere badaude horrelakoak oraindik».

Polloe-ko sarrera ikusgarria eta barrenekoak erretratatu ondoren, kanposantuko enkargatuarekin solasean jarri gara. Bere etxe-bizitza bertan dago, sartu eta ezkerretara. Jose Ramon Aldanondo kanposantuan jaio zen, tradizioz datorkio, bere aita eta aitona ere hango enkargatuak izan ziren.

Polloen jabea duten 1000 hobi eta panteoi daude, 44 kapera galantak, eta 2000 inguru hilobi amankomun —4-5 gorpu bakoitzean—.

Terreno eskasia, hildako gehiegi

Aldanondok aditzera eman digunez, «hemen terrenorik ez dago, eman dira eman behar ziren zabaltzeak. Udalak badu proiekturen bat eta Ametzagainan egingo duten kanposantu berriaren zai gaude. Hilobien jabe ez dena zulo amankomunera doa». Hamar urte edo iragan arte pakean utziko zaie, gero beste batzuentzat ere lekua egitearren lehenago zeudenen hezurak mogituko dituzte, eta gorpu hondarrak nora eraman ez badago hezurtegi amankomunean buka dezakete.

Etxeko atea jo arte ez gaitu mintzen heriotzak

Polloen ez omen da nobedade handirik izaten, esan digu Aldanondok, dena artxibaturik dauka eta ekiboko handiegirik ez omen da jazotzen hemen, «nahiko lasaia da, urtean zehar egunero sinfalta dozena pare bat lagun agertzen da. Igande eta festa egunetan zerbait animatzen da hau, baina bestela agertzen direnak gogo txarrez agertuko dira gehienetan. Honek hasieran markatzen zaitu»

Arazo latzak ehorztarazoak

Bat ez da hiltzen nahi duenean, baik eta ordua edo ailegatzten zaionean. Konturatzera Hernaniko ehorztetxe batetan aurkitu ditugu geure buruak eta hango nagusia den Jabierrekin hitzaspertu bat egin dugu. Hasi eta segituan atxiki gara gaiari: «Gizakia hil egiten da —geroz eta gehiago gainera, hilkortasun indizea igotzen doa—, eta gure ehorztetxea 24 orduetan dago prest edozein ehorztarazoetarako, zenduaren etxera joan, datoak bildu, paperak, datoak bildu, eskela enkargatu, zerraldoa, lore sorta, bidaia, hildakoa jantzi eta txukundu, den denetaz arduratzen gara, sendia lasaitu dadin»

Izan ere famelia urduriegi egoten baita une horietan. Eta ziur gaineratzen di-

gu, inork jakitekotan gauza horietaz profesionalak dakitela. Edonork pasa du tragu txarra maite zuen norbait beste auzora joan denean. Beraz, jendeak ehorztetxetara jotzen du, hor lan egiten dutenak eguneroko ogi bait dute hori, ez baitira urduri jartzen, sekula ohituko ez diren arren. Lojikoak da, ze bakoitzen etxera ailegatu arte ez gaitu mintzen gehiegi heriotzak.

Azken bidai garestiena

Ehorztetxeek lapur fama dutela entzuten da hortik. «Hori ez da horrela, eta frogatu dezakete ehorztetxe partikularrek. Beste gauza bat dira monopolio diren ehorztetxeak». Donostian, Bilbon eta Madrilen daude honelako monopolioak. Donostiako sendaetxeetan hiltzen dena hiltzen dela, kapitalekoa nahiz probintzi edo kanpoko izan, hori monopolio hortakoen eskutatik pasa behar du. Donostiako ehorztetxea bertako Udaletxeak gobernatzen du, eta gorpuak probintziko edozein herrietara karreatzeagatik kobratzen duena eskandalugarria eta abusuzkoa omen da.

«Onuragarria da konpetentzia egotea gure gremio honetan» aitortzen digu Jabierrek. «Onartezina berriz monopolioa. Herri bakoitzeko ehorztetxeak bueltan ekarri beharko luke erresiden-

tzia hil den herritarra. 15.000 duro kobratzen dute Donostiatik Hernanirako bidea egiteagatik, eta zenbat eta urrutirago orduan eta garestiago. Beste erre-mediorik ez dizute uzten, bestela Donostian lurperatzen dute eta akabo. Monopolioa monopolioa izango da baina horiek egiten dutena gehiegizkoa da eta jendea ez da oso konforme».

Ez dago hiltzerik ere

Zergatik ote da ehorztetxeak garesti direneko hori? Jendeak dioenez garesti dago hiltzea gaur egun, eta total, lurperatua izateko...! Ehorztetxeko nagusiak dioenez bakoitzak bere posibilitateak ikusi behar ditu. Denetik dago baina jendeak 60-70.000 pezeta gastatzen du. Koroiak, zerbitzua... egunkariko eskelak garestituz jotzen ditu, 13-14.000 pezeta merkeena, hurrengo mailakoa 32.000; zerraldoetan 10.000tik 65.000ko aukera... eta horrela dena. Horrela hasiz gero ez da bada garestia izango! Hiltzeaz aparte beste kalterik egiten dio zenduak bizidun geratzen denari.

«Denetara 200.000 pezeta jota ere, hori aletzen jakin behar da: hilarriak ere balio dute 50.000tik gora, ezin daiteke esan garestia denik, salneurriak aletu behar dira lehenik, zerraldo, ko-

Praisku Belauntzaran, Urnietako ehortzailea

«Hildakoei beldurrik ez, bizidunei!»

A.— Nolatan hasi zinen langintza honetan?

P.B.— Nik orain 59 urte egingo ditut laister. Nola sartu nintzen lan honetara? Aurreagoko enterratzailearen bidez. Igeltserotzan aritzen nintzen eta, tabikeak e.a. Haren bidez, ez oso gogoko nuelako. 20 bat urte daramatzat honetan.

A.— Bromatan ibiltzerik badago gauza hauekin?

P.B.— Lasai horregatik. Nik enterradore zaharra zuloan sartu nuenean herriari esan nion hau ez zitzaidala gustatzen. Alkateak zera esan zidan, "egun hauek egitzak behinepein" eta gaur arte.

A.— Ze alde dago orduko lan egiteko posturarekin gaur egun?

P.B.— Garai batekoaren aldean gaurkoa ez da ezer ere. Gaur nitxoak daude, autopsiak ere Donostian egiten dira. Horretan ere laguntzen aritu beharra izaten genuen lehen. Orain ere izaten dira istripuak, oraindik denbora asko ez dela bere buruari tiroa jo ziona jaso nuen... gu horretarako gaude, horretarako pagatzen digute.

A.— Batere buruko minik ematen dizu lan honek, amesgaiztorik, normaltatz hartzen da?

P.B.— Nik normaltatz hartzen dut. Nere ama neronek sartu nuen. Enterradore zaharra bizi zen oraindik eta esan zidan, "hi, Praisku, atrebizten al haiz herorren ama sartzera?". Norbaitek egin behar du eta ezin utziko nuen bada sartu gabe, eta halaxe egin nuen. Nere lehengusu eta osabak ere ehortzi ditut. Gogorra izaten da istripuz hil direnen etxeok marruz hasten zaizkizunean. Esate baterako orain dela hamarren bat urte ijito bat hil zutenean eta beste bat

Praisku Belauntzaran

ere zauritu, bere arreba etorri zen eta zerraldotik atera zuen gorpua hortzekin koska eginda. Guardia zibilen aurrean, hantxe.

A.— Gauza itsusiak ere tokatuko zaizkizu.

P.B.— Beno, hezurak lekuz aldatzerakoan batipat. Badakizu, urte batzutura hori egin beharra dago. Behinola gorpua bat erdiusteldua zegoen baina ez oso, pisua zuen eta atera egin behar zen. Nik gantxo batzu dauzkat eta nolabait haiekin atera eta arrastaka eraman nuen eraman nuen tokira, ahal nuen bezala, arrastoak bidean geratzen zirela. Animalia nintzala errekonozitu zidaten, nik al nuen bezala egitea besterik ez.

A.— Denetik egitea tokatuko zaizu.

P.B.— Bai, eta orain behinepein ko-

bratzen dugu, lehen erdiak ere ez genituen kobratzen. Gazte jendea ez zaio gustatzen lan hau, ez baita gustosoa. Halare denbora baten aldean diferentea dago.

A.— Momentu txarrik?

P.B.— Behin. Neska inglesa bat tximistak garbitu zuen. Depositara joan eta han zegoen: lepotik sartu zitzaion, katea eta guzti sartua zuen haragian, orpotik atera. Hamabost bat urte. Nobioa ere han zuen. Garbitu genuen, enbajadore eta guzti etorri zen eta azkeneko momentuan autopsia egin eta dena irekita utzi zidaten. Neska ederra zen. Medikuari esan nion hura nola egin zitekeen eta ixiltzeko agindu zidaten. Dena txiki-txiki eginik utzi zuten, gauik txarrena orduntxe pasa nuen, marruka. Lana izan genuen gero esparadrapoarekin hura lotzen. Hura pena. Batzutan egin dut bai marru.

A.— Beldur izaten da jendea defuntuak direla eta ez direla. Atera zaizu norbait?

P.B.— Nik ez nuen parrik egiten. Behin, goiz batean hartu nuen sustoa. Panteoi batean bota batzu ikusi eta, "keai buenos dias" esan nion, salto egin zuten, drogadito batzu ziren, beren lotarako zakuekin eta guzti, han lo eginak ziren. Ihes egin zuten, neregatik libre ziren. Mekauen sos. Parte eman nuen geroago.

Hemen pasatzen dira politak. Bai eta ere hemen kontatzeko oso egokiak ez direnak ere. Entierroa ez zitzaiolako pagatuko beldurra eta bere burua trenari bota zuenaren amonarena, segurua kobratzeko ez da makala...

A.— Hildakoen beldur?

P.B.— Hildakoei beldurrik ez, bizidunei, bizidunei.

roi, hilarri bakoitzak, serbitzua... ».

Dioskunez, «Aseguru etxeeri komeni zaie gu garestia gareneko irudipen faltsu hori zabaltzea, beraiek "dezeso aseguruak" eskeintzen bait dituzte ehorzketak gastuak ordaintzeko. Hori bai dela tristeia. Horrelako gauzak esanda jendea heuegaganatzen dute eta hauek bizitza guztian hilabeteko 500 pezetatik gora ordaintzen pasatu ondoren, egiazko orduan ordaintzea hori erregateatzen ari dira».

Gaur egun heriotza gizaiezkoa da gehienetan, bakartia, sendakuntza zentroetan egiten du gureak, burokrazia sartzen da tartean... Garai bateko heriotzarekiko begirunik ahaztu ziren aspal-dixetik, hilkanpailak ez dira entzuten, oinezkoak hilautoa pasatzerakoan ez du txapela kenduko edo "aitaren" egiten hasiko, kandelabru, errezaketen usadioak eta ponposidade haiek joan ziren, hainbeste zirimonia ez da izaten jada. Hitz batean mentalizatuago gaude,

heriotzaren kolpe latza ez da hain bortitza suertatzen, baina izkutatu egiten dugu horrek suposatzen duena.

Bukatzea goazenean ohar bat: heriotzaren kontura negozioa egin daitekeela. Hain zuzen, horretan ari direnak segurutik jotzen dutela diote batzuk. Gertatzen da behin bakarrik engaina daitekeela.

MIKEL ARAMENDI
J.J. PETRIKORENA

ARGIA

K O M I K I A

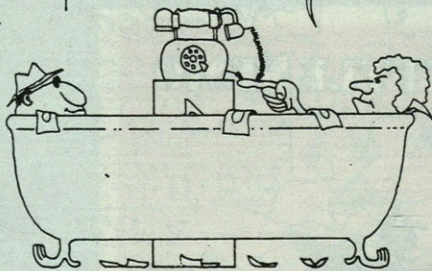
80. zenbakia

BOKARTA

Moratu Txeroki

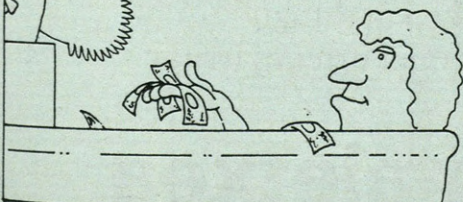
DENA DAKIT URGULEKO KONTUAZ

ZER ESAN NAHI
DUZU HOGGEKIN

KONSEILU BAT BOKARTA
ETZAITES SAGTU HANDI-
AK DIGEN AGAZOETAN LAGUN
BATEN HITZAK DIGA

riiiiiing
riiiiiing

MARIA KRISTINA 106, B/HAR,
GAUEKO 12 ETAN

ZINKUNEGI OPTIKA

Optikari-Optometrista

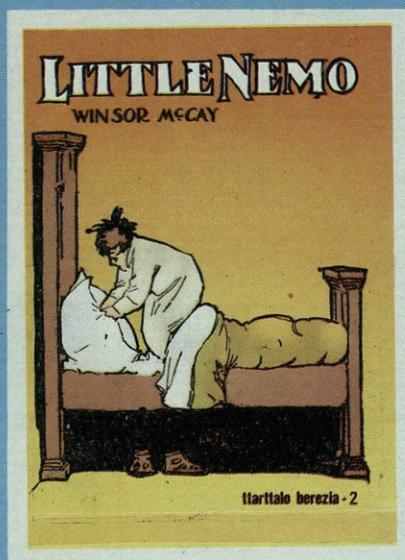
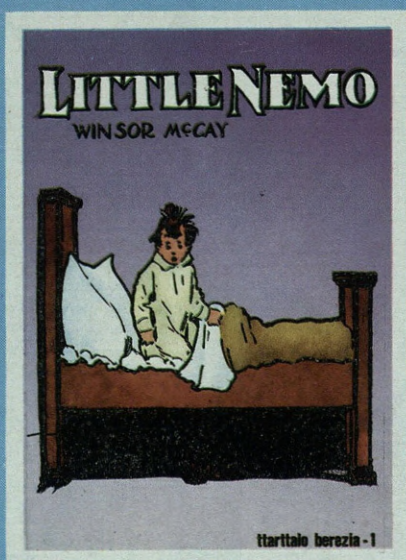
Ukipen lenteak

hernani,4

donostia

t.42 06 24

EZ UTZI IRAKURRI GABE

NEMO TXIKI Aren ametsak ezagutzen al dituzu?
Larogei urte dituen komik honek, beste larogei urtetan irrifar
eta goza araziko dizu

TTARTTALO Argitaletxea

.. HERIOTZEAK

ETA TORTURAK
ETENGABEKOAK
DIRA.

PUTREEK

ETA SUITEK BIKTIMEN
HONDARRAK DESAGERTIA-
RAZTEN DI-
TUZTE...

TXERRIA

KARTZELA HORRETAN DAGO
RASPUTIN ENE
LAGUNA.

ZER
BEGIRA
ZAUDE?

BEGIRATZEA
EZ DAGO
DEBEKATURIK.

ZERGATIK?
NIREA
DA.

ITXI
ΔΗΟΑ!

ZELAN IRENTS
DAITEKE
TXERRIKERIA
HAA?

ORDUAN
EMAN-
DAZAI.

BOTA DEZAGUN ZIKINKERIA
HAA... BADIKA BOST EGUN EZ
DUDALA EZER JAN...

BAINA ERA HONETAKO ZABORRA
EZ DA JATEKOA... SUFRI
EZAZU NEUK BEZALA,
SUFRI EZAZU! JA-
RRAI EZAZU GOSEZ,
PERTSIARRA.

BAINA
NIK GUSTOKOA
NUEN HORI

ZER
DIOZU...

OKERRA... OKE
RRA ZARA
ZAI.

OKERRA?... OKERRA ESAN DUZU...
BAINA ZER ESAN
NAHI DU OKERRA
IZATEAK?... ZIGA-
RRETARIK BADU-
ZU PERTSIARRA?

EZ...
NIRE
ERLI-
JIOAK
ERRETZEA
DEBEKATZEN
DIT...

BERRIZ ERE ERLIJIOAK ZERBAIT
DEBEKATZEN DI-
ZULAKO IELOA...

SOK!
SOK!

GEZURTI MADARIKATUA... ERRE-
TZEN IKUSI ZAITUT ETA BADAKI
GAINERA CORANEKO LEGEEN KOI-
TRA EDAN EGITEN DUZULA...
NON DAGO TABAKOA?

OTOITZE-
TAKO AL-
FONBRA-
REN
AZPIAN.

IKUSTEN... EZINEZKOA ZUGAN
KONFIDANTZA JARTZEA... HIPOKRITA
ZARA ETA. OKERRA. ZEUK BAKA-
RRIK ERRE NAHI DUZU. TIRA,
ZOAZ ALFONBRA
GAINERA, OR-
DUA DA.

MODUREN BAT EGON BEHAR DU
INFERNU HONETATIK ALDE EGITE-
KO... SEGURU BAT BEHINTZAT
BADAGOELA LOA ETA
AMETSETAZ
APARTE...

ETA
CORTO MALTESE
NON EGONGO
OTE DA?

... HORREGATIK DEITZEN DA
KARTZELA "SAMARKANDAKO
ETXE URRE KOLOREZKOA"
HATXI SAREN URREZKO
AMETSEN BIDEZ BA-
KARRIK EGIN
DAITEKELAKO
IHES.

ZER
NAHI DUZU
GUGANDIK?

SAMARKANDAKO ESKOLA DER-
BITXEAREKIN HARREMANETAN
JARRI NAHI DUT.
ADISKIDE HORI
ASKATZEN LA-
GUN NAZAKE.

ZAHARREKIN KONTSULTATU BEHA-
DUT. BIHAR IZANGO DUZU ERAN-
TZUNA. GAURKOZ HEMEN EGIN
DEZAKEZU LO. BAINA...
BITARTEAN... GUREKIN
DANTZA EGIN NAHI
BADUZU...

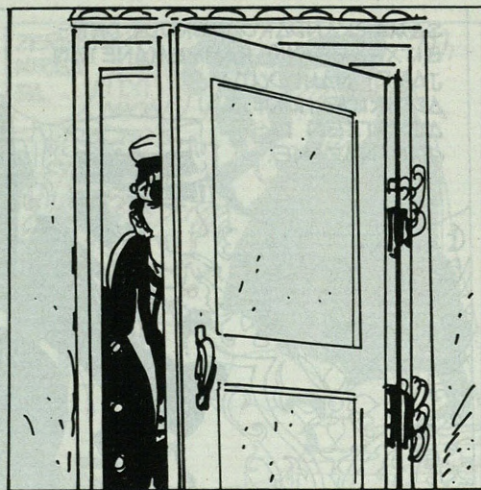
EZ...
HOBE EZ...
EZ DUT USTE
MAILA
EMANGO
DUDANIK.

EZER NAHI AL DUZU?
ZUREKIN GELDITUKO
NAIZ NAHI BADUZU...

EZ, EZ,
ESKERRIK
ASKO,
BAINA EZ
DUT EZER
BEHAR.

ERRE DEZAKEZU GOGORIK
BADUZU. NARGILE BAT
DAGO OHE ONDOAN.

OSO
ONDO,
ESKERRIK
ASKO.
LOTARA
NOA ORAIN,
GABON.

LITTLE NEMO IN SLUMBERLAND

1 BAKOITZA NORABIDE EZ BERDINETAN JOANGO GARA.

NAHI BADAIZA BORROKA MUNITA DEZAKET.

EZ EGIN PEZAGU NAHI PUTENA.

2 EZ DUGA BERRIZ ELKAR IKASIKO.

TIRA, AGUR.

BAL GI-ZON.

AGUR ETA ONDO IBILI.

DIRA PILO BAT IRABAZIKO DUGA.

3 BANANDUKO GAITUZTE HALA AMAIERA DA.

ELKAR IKUSIKO DUGA.

UBIE IFFLE.

IKUSI ARTE AL.

4 TIRA, BOTAIGAZUE TXANPONEN BAT.

5 MESEDEZ BOTA ZENTUAREN BAT.

6

7

8 HAU NEKEA...! ETZANGO NAIZ APUR BAT, ON EGINGO DIT.

MEMENTO APPROFOSA...SOKA ERREKO DUT!

9 ETA ORAIN BESTEEN BILA, ASKATASUNA GOZATZERA. TXIMU HATIEK EZ BATZATE ESPILOTATUKO.

10 XXXX... NIRE PUROAZ ASKATUKO ZAITUT.

EZ DA KONTURATUKO ERE!

11 TXAN-TXA POLITA!

ESNATZEN EZ BADA, BAI!

12 ESNATU, BAGOAZELA!

BAINA KONTUZ!

13 HAU POZA!

BIZKOR!

LASTERTZEKO ORTUA DA!

14

15 E' SOINU BAT ENTZUN DUT... ZUK EZ?

BAIETZ USTE DUT. EZ AL ZEN TXISTUO-TSA?

16 NON ZEIN-PETEN?

ETA ZUEK?

HAU POZA ZUEK AURKI-TZEA?

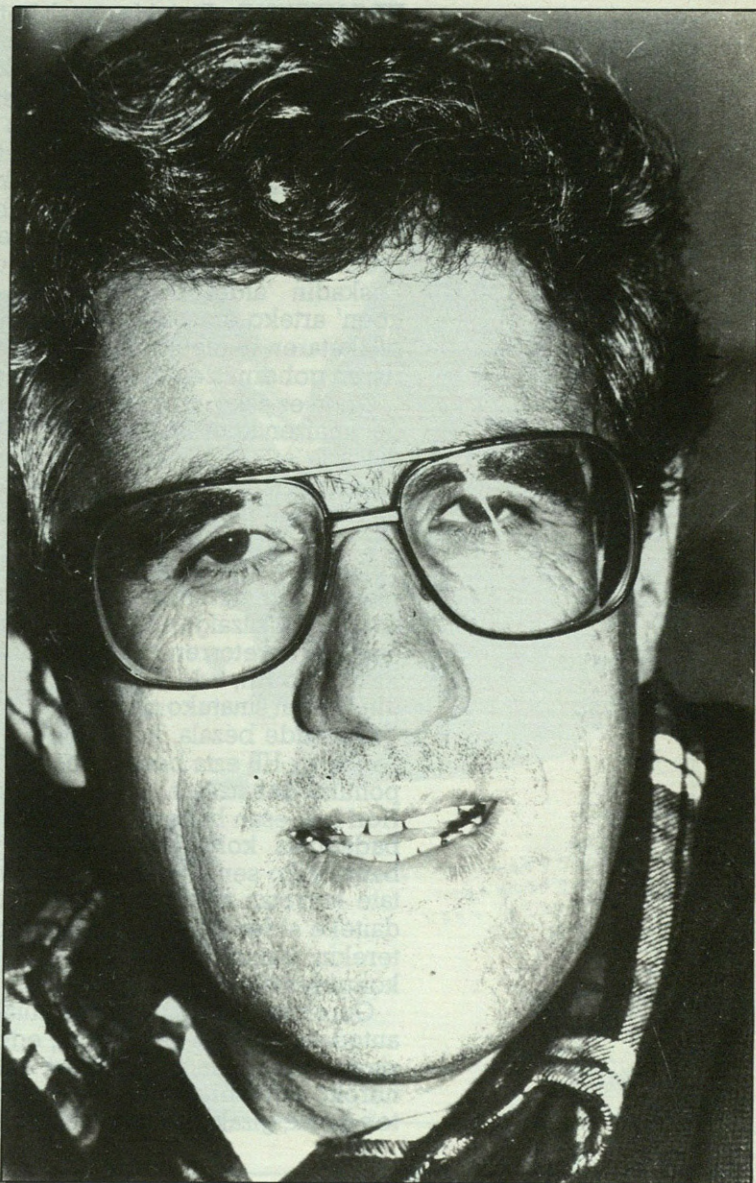
NORTZIA DIRA?

17 NON NAGO? AMETSETAN NENGOEN! BETI NAGO AMETSETAN!

WINSOR MCCAY

Joseba Goñi: «Bakearen izenean torturatu egiten da hemen»

Joseba Goñi, 45 urte, ezkondua eta hiru semealaben aita, saltsa askotako perexila da. Abade zenean Portugaleteko gertaerak hurbiletik ezagutu zituen, orain hamar urte. Azkenengo zazpi urtetan 'Herria 2000 Eliza' aldizkariko zuzendari da, eta aldi berean, kanpainak antolatzen eta bultzatzen 'espezializatu' da: OTANen kontrako Manifestua, Herriei Gutuna, Autodeterminaziorako Kongresua... Hauetariko azkena, Europa Herrietako Oinarriko Kristau Elkartearen Kongresua.

«EE inguruko batzuren aldetik ETaren orbitan gaudena esan da, bai eta 'ETAm-ren adar kristaua' garena ere».

GALDERA: Europa Herrietako Oinarriko Kristau Elkarte III Kongresu honen geroztik, herriaren dagoen eliza bat, eta beraren parean dagoen beste bat esistitzen dela esan daiteke; hau da, herri minorizatuena eliza, eta eliza zentralista?

ERANTZUNA: Kongresu honek aportatu duen berritasuna, 'kristauen' munduan, eta batez ere Europako komunitate kristauen mailan, zera izan da, herri minorizatuena, edo estatu gabeko herrien erreibindikazio berria. Geroko topaketak markatuko dituen berrikuntza garrantzitsua izan da. Badakit jakin eliz-giroetan arretaz segitu izan dela, eta aldeko jarreraz.

GALDERA: Eskubide kolektiboez era herrientzako bakearen eraiketa mintzatzaren zaretan, baina batzutan medio bake-tsuez gain beste medio batzutan sinisten duten taldeekin erlazionatzaren zaituztete. Nola batu bata bestea?

ERANTZUNA: Badakizu saalaketa eta erlazioak norengandik datozen eta nora doazen araberakoak direla. Euskal Herriko gaur egungo apezpiku batek esan zuen behin Moskuk laguntzen zuela ekonomikoki 'Herria 2000'. Euskadiko Ezkerra inguruko batzuren aldetik, ETaren orbitan gaudena esan da, bai eta 'ETAm-ren adar kristaua' garena ere.

Guk salaketa hauek ulertzen ditugu, Euskadin 'alderdi edo teknika politikoaren' arteko erasoak, guztion ongiaren bilaketaren gainetik dagoelako, edo hirien gobernatze onaren gainetik.

Orain ez asko, adibide argia eduki dugu: apaizen koordinakundea, 'Herria' aldizkaria eta oinarriko kristau elkarteak adierazpen askatasunaren aldeko dokumentuaren partaide eta sinatzaile izan gara. Guretzat, begi bistako kontua zen. Funtsezko eta kendueztinezko giza eskubide baten defentsa zen. Iniziatibaren jatorria ez zitzaigun ardura. Kasu honetan HBtik zetorren, baina bultzatzailea PNV, edo EE, edo EA izanez gero, berdin-berdin sinatuko genuen.

Gu, talde bezala, kolektibo bezala, ez gaude ez HB ezta beste edozein teknika politiko zehatzekin ere identifikaturik. Hori bai, esan beharra dago gure artean badagoela kolektibo, talde edo ideia batzuekiko sentsibilitatea, eta sentsibilitate horretan adostasun handiago egon daiteke alderdi politiko batzuekin besterekin baino. Baina esan ohi denez, koinzidentzia hutsa da.

Gurekiko, euskal errefuxiatuak, edo autodeterminazio eskubidea, edo negoziazioa bera, izan dira eta dira gure eguneroko eginbeharraren lehentasuna duten gaiak, gizaki, politiko eta erlijiosoki.

GALDERA: Kongresuan zera esan zen, langabetuak, errefuxiatuak eta pobreak elizaren bihotza direla, baina kolektibo hauek sentitzen al dute loturarik elizarekiko?

ERANTZUNA: Begi bistan dago langabetuak, errefuxiatuak eta pobreak, orain hogei mende bizi eta Jesus de Nazarene izena zeraman gizon haren Ebanjelioaren benetako jasotzaileak direla. Hau honela bada, kristauen komunitateek, hau da, beraren jarraitzaileek, ardura berbera eduki behar dute. Eliza esatea, ontasun komunitatea esatea da, eta bere kideen arteko egiazko berdintasuna. Elizak ez du jakin izan talde handi hauek hurbiltzen, hau da, herriaren gehiengora, prebenda, botere eta diruaz prostituitu izan delako. Azken finean, elizak ez du bere sortzaile eta oinarri izan zen Harekiko fideltasunik gorde. Eta Eliza diodanean, kristau komunitatez eta gu guztioz ere ari naiz mintzatzaren. Botereak eta diruak gu guztiok useltzen gaituzte.

GALDERA: 'Herria 2000 Eliza' aldizkari-ko zuzendari zara, orain zazpi urte. Zein izan zen, eta da, beraren helburua?

ERANTZUNA: Aldizkaria orain bederatzire urte sortu zen, bi helburu argi zeuzkala: Herri Eliza deiturikoaren inguruan dauden talde guztien erlaziobide eta adierazpide izatea, eta bestalderetik, gure herrian bizi diren talde, kolektibo edo pertsona guztien topaleku eta erreflexio tresna izatea.

Lehen helburua neurri handi batean lortu dugu, eta aldizkariak, Euskadin gauzatze askatasun teologiaren inguruan erreflexio garrantzitsua bultzatu du. Bigarren helburuari dagokiola, gai eta kolektibo batzuekiko eduki dugun sentsibilitateak, guztiok onartuko luketen komunikabide 'objektibo' eta 'inpartziala' izatea oztopatu digu. Egia da izan teknika politiko askotako ordezkariak partaide izan dituen lanak, erreflexio eta argitarapenak burutu ditugula, baina batzuren eta besteren topaleku izatea, betezinezko ametsa eta garai hoberenentzako utopia zen.

GALDERA: Batzutan jendearentzako ezezagunak zaretelako inpresioa dugu. Norentzako argitaratzen duzue?

ERANTZUNA: Aldizkaria espezializatua da. Ez al da miraria mota honetako aldizkariak bederatzire urtez irautea? Pentsa ezazu itxura oneko aldizkaria dela, inprenta gastu handiaz, eta subentziorik gabekoa. Harpidedunek atera dute aurrera, eta horida pozgarriena. Bestalde, nork ez du Euskal Herrian 'Euskadi

La Paz es posible' liburuaz ezagutzen? Euskadiko indarkeriaren jatorria eta zergatiengatik inguruan aldizkarian argitaratu ziren artikuluen bilduma da liburu hori. 10.000 ale baino gehiago saldu ziren, eta azkenik Espainiako gobernuak bahitu egin zuen. Eta kontua da Euskadiko bortxakeriaz joera guztietako eritziak batzen zituela. Honen geroztik, berandua garrantzia hartu duen gaia argitaratu genuen, aldizkarian agertutako artikulua bilduz: 'Negociar: una historia de incomprensión exige negociar'.

Geroago, beste bi liburu atera genuen 'El derecho de autodeterminación' izenburuaz. Dena den, bat nator zurekin. Euskadin hutsunea dago, nahitaez bete beharreko hutsunea. Ez dago erreflexiorako benetako aldizkaria, benetako ikerketaz, zintzilik dauden gaiak tratatuko dituen.

GALDERA: Euskal abadeek herrikoiak izatearen ospea dute. Orain hamar urte gertaera garrantzitsuak bizi izan zenituen Portugaleten. Zenolako gogoramera duzu guzti hartaz?

ERANTZUNA: Portugaleteko gure alde hark zerak jasan zituen: gobernu isun ugari, polizia aurretiko galdaketak, orritan banatutako kalumniak, heriotz mehatxuak, eskuindarren jipoiak, Derioko seminarioan atxilotetak, eta Espainiako itsasertzean herbestaturik egotea.

Gogoan ditut oraindik Hidalgo kapitainarekin jasotako galdaketa gaueko hamar orduak. Gogoan ditut bestalde, elizetxean egindako bilera sasi-klandestinoak. Guk lokalak uzten genituen, eta sarri batzen ziren han Felipe Gonzalez, Nicolas Redondo, Pablo Castellano, Peces Barba, Arbeloa etab.

Behin hola Gonzalez jaunak zera esan zidan torturaren arazoa berehala konpondu behar zen gaia zela, eta Euskal Herriko egoera larriagotzeko baino ez zuela balio.

Urte haiekiko dudak inpresioa guztiz positiboa da. Garai hark nire burua eratzten lagundu ninduen, eta ni, nire bizitza erlijiosoarekin bat egiten saiatzen nintzen.

Garai hartan euskal apaiz asko, gerra garaian bezalaxe, herriaren interesekin eta Euskal Herriko eskubide nazionalen identifikaturik egon zen.

GALDERA: Ordutik hona, zer aldatu da eta zer mantentzen da berdina?

ERANTZUNA: Aldaketa garrantzitsua egon da: garai hartan guk ezin genuen kalera irten bakarrik, gauez behinik behin. Orduan pentsaezinak ziren oraingo askatasun formalak. 'Egin' bezalako

egunkaririk, edo eskuan daukazu bezalako aldizkaririk ez zen kabitzen orduan. Urte haietan euskara, ikastolak eta herri kultura katakunbetan zeuden. Gaur egun pizkunde nabaria dago. Nire hiru semealabak, sei, lau eta hiru urtekoak, euskara menderatzen dute. Gero eta poesia, nobela, antzerki eta saiakera liburu hobeagoak argitaratzen dira euskaraz.

Baina, aldi berean, euskara, hizkuntza bizi bezala, oraindik hiltzorian dago; autodeterminazio eskubidea oraindik utopia da, eta Euskal Herriak ez du estatutik espainoleko edo Europako beste herrien parekotasun juridiko bera.

GALDERA: Zure kasuan, aldaketa bat egon zen garai hartan, alde egin behar izan zenuelako.

ERANTZUNA: Garai hartan apaizek, eta elizak orohar, funtzio subsidiarioa bete-

«Arau, itun eta etsai politikoaren artean lotuegi dago Ardanza nire ustez».

«E inguruko
bataren
aldetik ETaren
orbitan
gaudena esan
da, bai eta
ETaren adar
kristaua
garena ere».

«Ain lan eta
neoliberalen
igortol mario
dago Aizakian
nire ustea».

**«'Herria 2000
Eliza'k
Euskadin
gauzatutako
askatasun
teologiaren
inguruan
erreflexio
garrantzitsua
bultzatu du».**

tzen genuen. Egoera berrian, elkarteak, alderdi politikoak, komunikabideak eta erakundeak beraiek, orduan egin ezin zezaketen salaketa eta kritika funtzioa betetzen ari dira.

GALDERA: Añoveros-ek aldaketarako aportazioa egin zuen, edo bere kritika apala harrotu egin zuten kanpotik?

ERANTZUNA: Añoveros bere buruarekiko fidela eta koherentea izan zen, eta lehen aipatu funtzio subsidiario hori ondo bete zuen. Sermoi hartan salatzen zuena oso oinarritzkoa zen, baina garai hartan aportazio handia suposatzen zuen, eta bakarrik berak bete zezakeen hutsunea betetzen zuen. Izan ere, bere jarrerak heroikotasun kutsua zuen, eta ondorioak guztiok ezagutzen ditugu.

GALDERA: Nola baloratzen duzu Añoveros-en figura?

ERANTZUNA: Nirekiko Añoveros apezpiku-laguna izan zen, une guztietan gu ulertzen jakin zuena; laguntzearren etorri zitzaigun komisaldegietara, eta gobernu zibilen aurrean zein Portugaleteko herriaren aurrean, gure defentsan irten zen.

GALDERA: Urteak aurrera joan ahala, bakearen mezua indartzen doa, edo bai kor agertzeko arrazoi gutxi dago?

ERANTZUNA: Nire ustez, Euskal Herria eta mundu osoa orohar, Bakearen bide-rako aurrerapausoak ematen doa. Lehen aipatu ditut euskal gizartean egondako aurrerapausoak, eta mundu mailan argi dago, giza eskubideen formulazioak berak aurrerapen kualitatiboa suposatzen duela, aurreko garaiekin gonbaratuz.

Baina aldi berean, baikorrak ez izateko arrazoi ugari dago: pertsonalki, gu guztiok besteentzako otsoago gara la-

gun baino; Euskadi mailan, indarkeria fisikoa konstantea da oraindik: tortura, gartzela inhumanoak, bahiketak, tirokatutako hildakoak; munduan heriotzarainoko gosea, langabezia progresiboa, gero eta handiagoak diren desberdintasunak e.a.

GALDERA: Gaur egun ideologia batzu mintzatzen dira bakeaz, eta Bakearen Arbolaren atzean PSOE eta EE daude. Bake mota diferentetaz mintzatzen zarete?

ERANTZUNA: 'Bake' hitza polibalente eta kontraesanguratsua da. Euskadin ezaugarri dramatikoak hartzen ditu, bakearen izenean tortura, bahiketa, exilioa, herbesteratzea eta kalean isurtzen den odola konstanteak direlako.

Gure taldekoa den Mugikaren testu batek ondo adierazten du polibalentzia: "Gaur egun biolento modura publikoki aurkeztuak direnek, bakearen bandera erakusten dute, eta bakezale edo bakeztaille modura jarduten dutenek, indarkeriaren armak hartzen dituzte... Gaur, indarkeria praktikatzeko, dialogorako deia egiten da; eta bakea baieztatuz, kruzada odoltsuak hedatzen dira munduan zehar... Indarkeriak olibondoaren ostoa fusilaren muturrean jartzen duen bitartean, bakeak bere mokoan bala eta mehatxua daramatza".

Nik printzipioz, bakearen alde mintzatzen diren pertsona edo taldeen borondate onaz sinisten dut. Gakoa zerean datza, jakin behar da guzti horien arteko nortzuk mantentzen duten, beraien jarraz, indarrean dagoen sistema, eta nortzu ari diren bake berria eraikitzen.

Eta hemen topatzen ditugu bizi gareneko gizartearen azterketa soziologiko eta zientifikoa egiteko modu diferentetak. Nirekiko, esaterako, Euskadirentzat autodeterminazio eskubidearen alde egitea, egiazko bakerako oinarriak jartzea da. Beste batzuk aldiz, autodeterminazio hau Euskal Herrian eginik dagoela pentsatzen dute. Hortik bada, alderdi politikoetatik kanpo, eta gai hauekiko azterketa serio eta zientifikoen beharra.

GALDERA: Kanpaina askoren dinamizatzaila izan zara, labur zenitzake kanpainok hitz gutxitan?

ERANTZUNA: Nik oso gogoramen ona dut errefuxiatuen aldeko kanpaina hartaz. 'Herriei Gutuna' idazten hasi nintzeanean, nire barruan euskal errefuxiatuen estradizioekiko gaitzeste sakona eta amorrua sentitu nuelako izan zen, beste jende askok bezalaxe. 'Gutuna' ren inguruan sortu zen mugimendua, dudarik

gabe, Euskadin azken urteetan sortutako handienetarikoa izan zen. Kanpaina hartaz, unitarioa eta zabala izan zela azpimarratuko nuke, estradizioen aurka borrokatzeko prest zeuden pertsona eta organizazio politiko guztiak barneratzeko ahalemena. Oraindik ez dut ulertu nola ez dugun erantzun indar eta ahalmen berberaz oraingo entrega masiboan aurrean.

GALDERA: Eta OTANen aurkako Manifestuaz?

ERANTZUNA: OTANen aurkako kanpaina horretarako nituen arrazoiak hauek ziren: OTAN estatuen Europaren alde egitea zen, eta Herrien Europaren aurka; Kortzega, Galiza edo Euskadi bezalako herriak, ez bakarrik Madril eta Parisen menpe, baizik eta OTANeko beste kideen menpe geratzen direlako; kanpoko militarren presentzia handiagoa suposatzen duelako gure lurrian; eta ingurugunearen suntsidura handiago delako.

GALDERA: Gaia aldatuz, Derioko Seminarioan egon zinenen, zure kurtso berean Jose Antonio Ardanza, Iñigo Agirre, Juan Mari Arregi eta Jose Felix Azurmendi egon ziren. Bizitzaren jirabirak?

ERANTZUNA: Gure kurtsoak Derioko Seminarioa inaguratu zuen. Ehun bat hasi ginen, eta hogeitamarrek amaitu. Ardanza, Agirre eta Azurmendi ez ziren abadetut. Arregi eta biok, bai. Gaur egun hamabi bat edo dira oraindik abade.

GALDERA: Zer azpimarratuko zenuke Ardanzarengan?

ERANTZUNA: Ardanza solteago ikustea gustatuko litzaidake, freskura handiagoz. Nire ustez, arau, itun eta etsai politikoen artean lotuegi dago. Bestalde, preso eta errefuxiatuekiko sentsibiltatea handiagoa adieraz dezala nahi nuke.

GALDERA: Zu, bizimoduz, ertain mailako enpresagizona zara. Egiten duzun guztia konpatiblea da?

ERANTZUNA: Bai, nire gurasoak gasolindegia baten jabeak dira, eta ni bertoko gerentea. Azken finean enpresario txikia naiz, eta alde horretatik esplotatzaileen mundukoa. Gaurko gizarteak inposatzen duen kontraesan horietarikoa da, nire ustez. Bankuetxean edo multinazional batetan beharra egiten duenarena bezalakoa. Baina beti dago garena edo egiten duguna justifikatzeko arriskua.

LAURA MINTEGI

**«Euskadirentzat
autodeterminazio
eskubidearen
alde egitea,
egiazko
bakearen
oinarriak
jartzea da».**

Benegasek pagatuko du larrutik

UGTk atera dizkio arantzak sozialista espainolen larrosari

Felipe Gonzalezek trebetasunez telegidatzen duen operazio politikoa da batzuentzako, Alfonso Guerrak zuzenduko duen istilua beste batzuentzako, eta zenbaitentzako PSOEren artaldean urtetan egon den anaitasunaren haustura definitiboa. Zerbait aldatu da azken hauteskundeetako unanimitate garaitik, eta areago nahasiko da datorren urtarrilera bitartean.

Sozialista espainiarren arteko tirabirik gero eta zalaparta handiagoak egiten zituzten azken hilabeteetan, eta Euskal Herrian ere horren berririk izan zen: Txiki Benegas eta García Danborenea buru dituzten tendentzien arteko ezinegona, Arabako PSOE barrukoa eta beste.

Udazkenerako bi ardatzen inguruan kalkulatzeko zen giroaren berotzea: Gobernuak enpresagizonei eta sindikatu handienei eskaintzen eta eskatzen zien kontzertazioa batetik, eta datorren urtera begira osatu beharrezko presuposituen eztabaita bestetik. Egoera sozial gaiztoak eta CCOO sindikatuaren presioak behartzen zuen UGT partiduko buruzagiekin kalapitan sartzea. Baina PSOE barruan, aparatoan alegia, gobernuak disidentzia ongi lotuta zeukala segurutzat ematen zenean, Pabo Castellano lehertu du pitxarra.

Sindikatuak azkenean erreazionatu egin behar

Oso probalea da goitik Felipe Gonzalek eta Nicolás Redondok joko guztia gutxi gora behera kontrolatuta eduki-

tzea, aspalditik ari bait dira bi gizon horiek elkarlanean. Baina datorren kongresoari begira gauza gehiegi ari dira nahasten PSOEren barnean, eta kontpontzeko itxurarik ez duten gauzak gainera.

Unión General de Trabajadores sindikatua bere partidu-anaia gandik apartatu beharrean aurkitu da. Felipe Gonzalezen partiduak Penintsulako ekonomia aurrerabidean jarri duela eta urteroko inflazioa 1982ko %14,4etik aurtengo espero den %5era jaitsi duela aldarrikatzen badu, sindikatuak argi eta garbi diote sozialistak agintera iritsi zirenetik langileek zortzi puntu galdu dituztela beren bizimailan, hiru langabetutatik batek baino ez duela kobratzen subsidioa eta erretiratuen egoerak okerragoa jo duela.

Egoera horretan, joan den udaberrian ezagutu zen konfliktibitate laborala gogoratuz, UGT ez da ausartu hiru urtetarako tratatu bat kontsentsuatzera Gobernuarekin eta ugazaben organiza-

Guerra eta Soltxaga, sozialisten artean diren korrante ezberdinen bi aurpegi.

Orain baino irrifartsuago zeuden elkarrekin Txiki Benegas eta pablo Castellano duela pare bat urte.

zioarekin. Areago, 1988rako presuposituak egiterakoan beren eskariak kontutan hartu ez zirela-eta, dimititu egin du te Nicolás Redondok eta Anton Sarazibarrek: partidu bati bere kide batek egin diezaiokeen makurrik handienetako bat.

Disidentzia politikoa berriro bizitzen

Esan daiteke UGT-Gobernua eztabaidaren inguruan joan direla posizionatzen PSOEko joera ezberdinak. Aurreko hilabeteetan mamitutako disidentziak bigarren plano batean gelditu dira. Horrela, *Obiols*-en inguruan bildutako sozialista katalanek hurrengo kongresorako federalismoa berriz mahai gainean jartzea eskatu zuten. Gehienez ere, ETak negozioz biderako esijitzen duen autodeterminazio eskubidea bideratzeko hortik zerbait etorri ote litekeen sondatzeko balio izan du.

Nicolás Redondok dimititu ondoren sortu den egoera bestelako ondorioak ekarri ditu. Hasteko, Pablo Castellano-ren gidaritzapean beti lotan egon den «*Izquierda Socialista*» korronteari beste haize bat eman dio. OTANeko erreferendumari egindako kritikak atzeratuta gelditzen ziren, eta partiduari «eskubitaratzea» aurpegiaritzen zionak aitzakia zehatz bat behar zuen.

Baina ISkoak ez dira izan mugitu diren bakarrik. Oihartzun handiagoa

eduki du Madrilgo komunitate autonomoko Joaquín Leguinak hartu duen protagonismoak, sozialismoak berriz iturriei begiratu behar ziela argudiatuz. Eta gainera beste indar korronte bat ere sortu da: «*Palace*» edo «*Jai-alai*»koak deitzen direnak. Partiduko profesional eta kargu handi-ohiak dira, *Soltxaga* ministrariaren politika aldatu behar dela eskatzen dutenak.

Benegas txikia APko Matutesen sozio

Edozein gobernu bezala, sozialistek ere ez ditu ustelkeri salaketak falta izan. Aspaldikoa da loteri-dendak lagunei ematen zitzaizkieneko hura. «*Jet set*»eko handiekin ministrari sozialistek egiten dituzten parranda eta festak mila bider errepikatu dira, eta *Rumasa* privatizatzerakoan gertatutakoak ere hain zatu izan dira.

Baina salaketa horiek beste dimentsio bat hartu dute *Gustavo Cisneros*en kasoan. Honek —enpresagizon venezuelatarra eta Internazional Sozialistak kide ezaguna— *Galerías Preciados* erosi zuen, eta horra non saltzen duen bi urteren buruan 30.000 pezetatan, negozio biribila eginaz. Cisnerosekin bere adiskidea den Felipe Gonzalez bera ere jartzen da auzitan.

Egun gutxiren buruan PSOEko organizazioburua harrapatu du eskandalok: Ibizako agintariak «*Ku*» diskoteka

—*Santamaria* futbolari-ohi donostiarren esku dagoena— ixteko emandako erabakia barne ministraritzaren bitartekotzarekin deuseztu zuela. Eskandaloa baino, Ibizako sozialistek Guerra eta Gonzalez i gorritako kexua zen argitaratzen zena.

Filtrazioaren egilearen bila zebiltzalarik, Pablo Castellano kazetari bati «off the record» esandakoak lurreratu du Benegasen fama: APko lehendakariordea den Abel Matutesen sozioa da eta Formentera ugartearen sekulako espekulazio operazio bat dute martxan.

Alfonso Guerra atzetik hariak mugitzen?

1974ean, Suresnes-ko kongresoan, Rodolfo Llopiak hondoratzeko elkar hartu zuten Pablo Castellano, Redondok eta honen mutikoa zen Felipe Gonzalez. Orduko partiketa —barne-oposizioa, sindikatua eta buruzagitza— jadanik birrinduta dago. Pablo Castellano bere kargu guztietatik dimititu du, horrela demostratuz zein harrapatuta zeukaten PSOEko buruek: ez du bere salakuntzari gizonki eusteko adorerik izan.

Txiki Benegasek jai dauka hemendik aurrera, eta hori hankaz gora botatzea lortu duenak harri batez bi txoki jo ditu: APkoei isilik edukitzeko motiboak eman dizkie Abel Matutesen bidez. Soltxagaren Gobernuko egunak, seguruenik, aurtengo presoposituak onartzearekin bukatuko dira: PSOEko kongresoan hankaz gora botako dute, agian lehena, baina bitarte horretan birmoldaketa industrial bankaren eta multinazionalen desioen arabera lotua izanen du.

Eta Matutesekin eta Benegasekin sozio omen den Enrique Mujikarekin zer gertatuko da? Berririo anulatuta, baina partidu barruan indar faktikoa mantenduko du. Dena oso lotuta dagoela dirudi, beraz. Sustoak izango direla, alegia, baina elkarrekin egotera behartuta daudenez, kongresoari begira indarra biltzeko maniobrak direla gehienak.

Maniobra horietan, ordea, bat baino kargurik gabe edo hondoratuta gelditu daiteke. Euskal Herrira bihurtuta, PN-Vtik sozialisten arteko tirabiren ondorioztat jo da Ertzantzaren inguruan antolatutako polemika. Ertzantzaren gora-behera sozialistek aparte jende gehiago ere bada interesatua, EAKoetatik hasita Guardia Civil eta Policaraino. Baina egia da kolalizio gobernu egitearen kontra azaltzen zirenei aukera politik eskaintzen dizkiela: UGTrekin alineatuta azaltzen da *García Danborenea*. Eta orain arterainokoan, egurrik handiena Benegas tikiak hartuko duela dirudi.

AGINA

UPV/EHUko Euskara Taldeen Koordinakundea:

«Ez dago Unibertsitatea euskalduntzeko plangintzarik»

Joan den urriaren hirugarren asteburuan hiru kanpusetako euskara batzordeak bildu ziren hasi berria den ikasturteari begira egutegi bat eta premiazko lanak zehatze asmoz.

Unibertsitateko euskara taldeen koordinakundea egungo unibertsitatean euskarak duen egoerari begira bilera bat izan zuen Aizarnako baserri batetan. Bertan, ekintza-egutegi bat gorpuztu ondoren, aurtengo plangintza eta jarraitze-bideak finkatu zituzten.

Batzarraren berri zehatza edukitze-ko, kazetaritza fakultateko euskara taldeko partaide den Joxanjel Aldaiekin mintzatu gara. Adierazi digunez, hiru kanpusetan, egun euskarak ikasketa mailan duen presentzia urriaz eta egoera hau konpontze asmoz hartu beharreko neurriez solastu ziren.

Bileran jorratutakoaz

«Ikasturte berriarekin bateratsu, ekintza kulturalak hedatzeko asmoa azal-

du dugu. Horretarako diru iturri positiboak aurreikusi eta aztertu genituen. Orokorrean, gure bilera Euskara batzorde desberdinak lanean jarraitu arazteko antolatu zen». Joxanjelek adierazi digunez, jorratutako gaiak ugarriak izan ziren. Beraien asmoa da, aurtengo ikasturtea amaitu baino lehen, Euskal Herriko Unibertsitateak PAS-aren (administrazio eta zerbitzu langilegoa) euskalduntzeko plangintza berriari ekiten.

Unibertsitatea behingoz euskalduntzeko asmo horretan, jendea kontzientziazio maila handiago bat eta kopurua gehiagotzea eskatzen dute, azken finean hau denon betebeharra delarik. «Kontzientziazio hau gehituz, geu ere indartzea lortuko genuke eta bide batez, uni-

bertsitatean euskaraz ikasteko eskaria ere gehitzea».

Joan den ikasturtean Irakaskuntza Ertaineko azken kurtsoetan (COU, FP2) ikastetxez-ikastetxe jardun ziren egun unibertsitatean euskaraz egin daitezkeen ikasketen posibilitateak egungo egoerarekin batera azalduz.

Unibertsitateko euskara taldeen koordinakunde hau ez da bakarrik unibertsitate mugatzen, E.K.B. eta beste euskararen aldeko erakundeek antolatutako ekintza eta lanetan ere parte hartzen dute.

Egungo 'euskal' unibertsitatearen egoera

Aurreko ikasturtetik ona gauzak asko aldatu ez badira ere, koordinakunde hau irakaslego berriaren kontratazio batzordean buru-belarri lanean dabil ateratzear dauden lanpostuak zuzen-zuzenetik jarraituz eta hauek 'euskaraz' soilik izan daitezkeen eta ez 'elebidunak' kurtso honen haseran agertu diren bezalaxe.

«Egoera paretsuan aurkitzen gara aurreko urteekin konparatuz. Jendeak 'Euskal Unibertsitatea' ren aldarrikapen hori ahanztirik dauka. Euskararen egoera oso txarra da, gainera unibertsitatearen aldetik saiatzen dira alderantzizko ikuspegia ematen eta benetako egoera estaliz. Ikasketak euskaraz egitea nahi baditugu denok hartu behar dugu parte honela eskaria areagotzeko. Hau dela medio, unibertsitatea plangintza

bat eratu beharraren aurrean aurkituko litzateke eta honela gure helburuak aurrera eramateko posibilitatea edukiko genuke. Neurri txiki batetan egoera nolabait hobetzen doala esan genezake baina ezin gaitezke erdi-bidean geratu eta... adibidez lehenengo kurtsuan bakarrik finxatu eskakizunak».

«Interesa badago... baina ez da nahikoa. Honelako plangintza bat badakigu diru kopuru nabarmen batekin baino ez dela posible... eta gainera medioak behar dira plangintza hori gorpuztu dadin. Beraz, egun, esan daiteke ez dagoela Euskal Herriko Unibertsitatea euskaldunduko duen plangintzarik».

Koordinakunde honen partaideak azaldu digunez, aurreko ikasturtean 'euskal' unibertsitatean euskaraz egin zitezkeen ikasketen informazioa zabaldu asmoz, triptiko adierazgarri eta deskriptibo bat kaleratu zuten. Bertan, azaltzen zaigunez, magisteritzan bakarrik egin daitezke ikasketa osoak euskaraz; bigarren maila batetan filosofia,

hezuntz zientziak eta kazetaritza ikasketak aurki daitezke (hauetan zenbait kurtsu bakarrik egin daitezke euskaraz) eta gero egoera tamalgarriago batetan (euskararen presentzia bere urritasunagatik edo ezdeusagatik dugu adierazgarri) beste unibertsital ikasketa guztiak.

Koordinakunde honen araudia

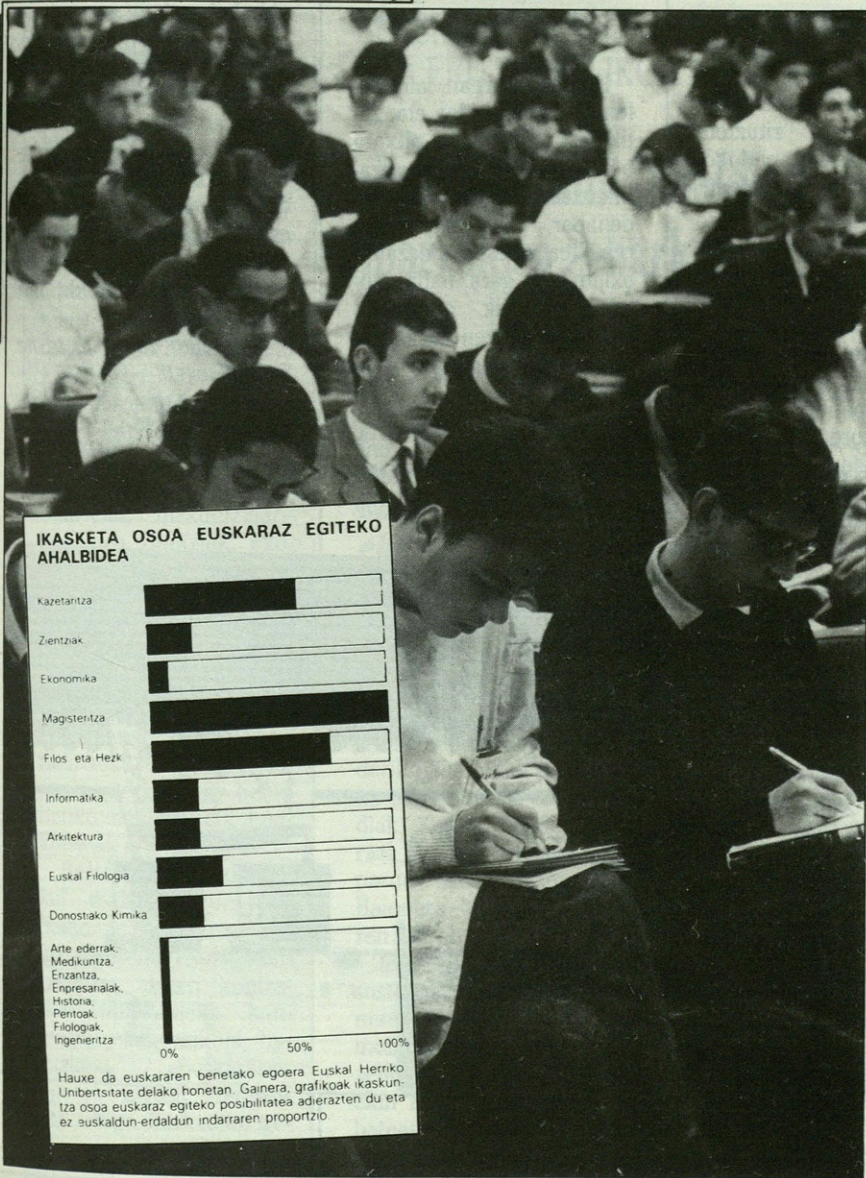
'Euskal Unibertsitate' bat lortzea da koordinakunde honek aldarrikatzen duen mezua. Aldarrikapen hau denboraren poderioz ahultzen joan dela azaldu digu eta gaitz honen aurka jarrera aktibo bat eramatea beharrezkoa dela Euskal Herrian behin betirako unibertsitate publiko eta euskaldun bat lortu asmoz. «Gure lana euskara—batzorde ezberdinen zuzpertzaille eta bultzatzaile izatea da, ez dauden fakultateetan berriak sortzeari ekinaz... nahiz eta fakultate bakoitzeko Dekanoak —LRUren arauera— fakultate bakoitzean euskara batzorde bat egoteko eduki».

Euskal Herriko Unibertsitatea euskalduntzeko bide horri jarraiki, iragarki guztiak gutxienez elebidunak izan daitezkeen eskatzen dute. Beraien lana ez da mugatzen presio ekintzetara, beste ildo batzuetatik ere abiatzen dira, bide batez ekintza kulturalak antolatuz (hitzaldiak, erakusketak, euskal afariak, bertso saioak eta aldizkariak ere nohizbehinka plazaratuaz), honela euskal kulturaren proiektzioa bultzatuz.

Ekintza kultural hauek burutu daitezkeen, fakultate bakoitzean diru kopuru bat eskeintzen zaie baina hau aski ez denez 'Extension Universitaria' sailera jo behar izaten dute sail honengatik diru-laguntza bat jasoaz. «Urtero, Bizkaian behintzat, Diputazioak diru-laguntza batzu ematen ditu Euskal Herriko Unibertsitatean ekintza kulturalak egiteko asmoz baina beti geu ibili behar gara mugitzen diru horren atzetik. Diru hori nola lortzeko ez dugu inongo informaziorik aurkitzen. Azken finean diru kopuru handiak behar izaten ditugu honelako ekintza kulturalak antolatzeko, eta... laguntzak oso mugatuak dira».

Koordinakunde honetan, fakultate bakoitzetik datozen proposamenak eta eginbeharrak eztabaidatzen dira, injustiziak ere bide batez salatzen direlarik (orain dela denbora gutxi, Zorroagan, kontratazio bat 'bilingüe' izenpean plazaratu zen eta ondorioz katalanez eta gaztelaniaz zekien irakasle batek lortu zuen lanpostu hori). Honelako inkompetentzien ondorioz, argi eta garbi ikusten dute kontratazio guzrien elebitasunaren zehaztu beharra.

JEXUS ARTETXE

Huescatik gose greban

Gaur, 1987ko urriak 23a, gaueko hamabietan gose grebari ekingo diogu, barne gobernamentu duina lortzearen. Zortzi lagunetatik seik ekingo diogu; beste biak, hemengo batzarrak horixe erabakita, ez diote hasiera emango, bata oso gaixo egonik egun eta gausez laguntza, etengabeko laguntza behar duelako: horra hor bi lagunek borroka hau ez egiteko arrazoi bakarra, bata oso gaixo egonik beste baten —bestearen— laguntza behar izatea, alegia.

Jakina denez, urte hasieran —urtarrilak 23an— ekarri gintuzten lehen bostak Huescara, presook sakabatatzeke lehen saio hartan. Egund berean, trasladoak eta banaketa salatuz, gose greban ipini ginen.

Gose greba hartako lehen 20 egunetan, egund osoa, patioako bi orduak izan ezik, banakako zeldeetan igaro genituen. Eta patioa bi taldetan jaisten genituzten, talde batekoek bestekeok sekula ikusten ez genituelarik. 20.egunean enfermeriara eramanez gintuzten eta han denok batera egon ginen.

Bat, bihotzeko gaixotasun bat zela-eta, Madrilgo ospitalera eramana, beste batek ere, gaixotasun larri bat zela medio, utzi behar izan zuen. Eta besteak, bigarren hori geroz eta larriago egonik laguntza handia-

goa behar zuenez, utzi beharrean aurkitu ginen, 28.egunean, barne gobernamentuan pisuzko hobe-kuntzarik lortu gabe; azpimarra ere gose greba haren helburua trasladoen salaketa zela.

Honela, momentuz borrokari berriz ekiteko ahalmenik gabe gelditu ginen, baina bestalde, barne gobernamentuan aldaketa txiki batzuek nabaritu genituen, hala nola, patioa denok irtetea, elkarrekin bazkaldu eta afaltzea, eta beranduago, beste bi ordutan zelda batetan elkarturik egotea.

Honela zegoen egoera bigarren taldea ekainean ekarri zutenean. Lagun hauek, ordea, lehen momentutik erabat bereiztu zituzten bestetatik. Hasieran patioa bi orduak izan ezik, egund osoa zeldan egiten zuten, eta hamabost bat egund beranduagotan hona, lehen taldearen "aktibitate" bera dute baina ordu ezberdinetan. Oraintxe bertan, zortzi lagun egonik, hiru goizean irteten dira patioa eta arratsaldean bi ordu elkarrekin egiten dituzte berriki telebista ipini diguten zeldan; lauak goizean telebista gela bi ordu egin eta arratsaldean patioan beste bi egiten dituzte; eta zortzigarren, gaixo dagoena, sendagilearen aginduz, goiz eta arratsaldean irteten da patioa, bi taldeekin, alegia. Honez gain, bazkaltzeko eta afaltzeko denok elkartu —esandako zelda txikian— eta ordubete dugu eguerdian, bai ilunabarrean.

Esandakoaz gainera, zeldatik irten edo sartzera koan gure soina miazteko ordena omen, eta sarri sekulako istiluak gerta ohi dira. Izan ere, zenbaitek probokaziorako inolako aukerarik ez du alferrik galtzen.

Egoera hau, esan bezala, aspaldikoa izanik, zuzendari berria etortzean —bere jite faszizta eta probokadoreaz sonatua Bartzelonako Modelon—, ordutegi bereztua jarraitu arren, probokazioak areagotu egin dira, gartzelero fazistenak bideak irikirik ikusi dituzte 'nonbait eta.

Bere garaian esan genuen bezala, presoon kolektiboa apurtzea eta ezabatzea zuten eta dute helburu presook gartzela ezberdinetan banatzean. Kolektiboa gartzelatan banatzea aski ez, eta orain gartzela berean ere zati txikitari banaturik eduki nahi gaituzte, etsaiaren azken helburura gu makur arazteko, hau da, gu damu arazteko.

Horren aurrean, autodefentsa dugula bidea eta, zatiketa horien aurka altxatu beharrean aurkitu gara; zatiketa horren aurka eta, bidenabar, gure kolektiboaren jitea errespetatu dezaten exijituz. Ez gara, bada, inolako erasorik onartzeko prest, eta horren aurka gure eskuetan duguna erabiliko dugu.

Oraingo honetan gose grebari heldu diogu, une honetan egokiena iruditu zaigulako; bestetik, laguna

gaixo egonik, borroka batzutarako —txapeorako, adibidez— geure buruak oso mugaturik ditugu.

Zapalketa —egund hauek bereziki— ez dugu, ordea, gartzelatan bakarrik nozitzen; gartzelatan berran gogorra da, bai (egund hauekako traslado berriak lekuko, besteak beste), baina herbesteratuek nahiz herri xeheak pairatzen duena ere egunetik egunera areagotuz doa, helburua NAE-Maren damuketa delarik. Egund latzak datozkigu guziori, une gogorak. Baina denok dakigunez, garaipena egunetik egunera hurbilago dugu eta borrokari tinoko eutsiz, organizatuz eta elkarren babesean, gogor ekin behar dugu aurrera.

Presook, NAEM osoarekin batera, aurrera joko dugu, damuketa bidea guziz gaitzetsi, baztertu eta borrokatuz. Gizarte euskalduna eta sozialista lortzeko bide bakarra borroka bait da, ez saldukeria, ez norberaren buruari uko eginez gartzelatiko sasi-irtenbide bat aurkitzea.

Irabaziko dugu. Jo ta ke irabazi arte!!!

HUESCAKO EUSKAL PRESOOK

UEUk astebete Baionako bostgarren edizioan

Astelehenean eman zitzaizen hasiera Udako Euskal Unibertsitateak udazkeneko burutzen dituen Iparraldeko ikastaroei Txillardegiren eta Xarritonen hitzez. Baionako Zuzenbideko Ikastetxe Nagusiko eta IUTko egoitzetan mamitzen ari dira egunotan, larunbata bitartean, hizkuntzalari-tza, giza zientziak, ekonomia eta didaktika mintegiak. Gairik interesgarrienetarikoen artean, SIADECOK Iparraldeko euskararen gainean egin berri duen inkestaren berri emango dela nabarmentzeko modukoa da, non azterketaren behin betiko emaitza eta konklusioak argituko diren.

Bestalde, ezin ahaztu, lau mahai-inguru, zein baino zein interesgarriago badirela: «Nazio-kontzeptua», «Herri kontratua» (Iparraldeko kontzertu ekonomikoei buruzkoa), «Euskararen egoera Euskal Herrian» eta «Hego Euskadiko geroa gaur» (politikaz).

SEASKAREN EGOERAREN BERRI EMAN ETA ERITZI PUBLIKOA ARGITU ASMOZ

«Ikastola zain» ibilaldiak Iparraldea zeharkatu astebetean

Hendaiatik barrena abiatu zen urriaren 31ean Baionara larunbatean helduko den «Ikastola zain» ibilaldia, festa giroko kultur ekitaldiz lagundurik eta euskaltzaleak ikastolaren alde aldarrika.

Hendaiatik hasi eta Donibane Lohitzunetik zehar jarraikiz, Iparraldeko herrialderik nagusienak parkurrituko ditu «Ikastola zain» ibilaldiak, Kanbo, Donibane Garaia, Maule, Donapaleu, Hazparne eta Arrangoitzetik Baionara bitartean, azaroaren 7an amaitzeko.

Ipar Euskadiko ikastolen sostengatzeko sortutako komiteak Seaskak antolatutako mobilizapenez gain beste zenbait burutzeko asmoari ekin zion iragan den larunbatean, «Ikastolak bizi behar du» leinari eutsiz. Ikastolen sorreratik igaro diren 18 ur-

te hauen ondoren gaur egungo egoera lastimosoa ezagutzea eman eta eritzi publikoa sensibilizatzea ditu helburutzat ibilaldiak, betiere diru publikoa eta onartze ofizialaren alde borrokatuz.

Izan, Pantxoa eta Peio, Delirium Tremens taldeen presentziaz zenbait kantaldi izango da oraindik ere Baionara heldu aurretik. Eta bienbitartean, asteazkenez, Seaska eta Ikas-bi erakundetako ordezkarien arteko eztabaida aireratu zen Iparraldeko irrati euskaldunetatik, euskal irakaskuntza modeloen gainean.

ETB kolokan: bost urte eta mirakulu gutxi

Josu Ortuondo, EITBko zuzendari orokorrak Gasteizko Legebiltzarren aurrean Euskal Telebistari buruzko parlamentarien galdekizunak erantzun behar izan zituen urriaren 28an, batipat informatiboetan jarraitu ohi diren erizpideei buruzkoak. Ortuondok ETBko gaur egungo egoeraren balantze gisako bat azaldu zuen, epe laburrerako helburuen nondik norakoak adieraziz bide batez.

Programazio berriari ekin dio oraintsu Telebistak, zeinak astero 120 orduko egitaraua pantailaratzten duen; urtea amaitzerako lehendabiziko katea euskara hutsez izango dela irgarri zuen, epe laburrerako helburutzat; hala ere egungo aurrekontuak hestuegiak suertatzen omen dira fundamentuzko zerbait egiteko (88rako 4.285 milioi pezeta), eta mirakulutzat jo daitekeela azken hilabeteotako informatiboen emisioa; ikuslegoa gutxitu egin da; langilegoaren koordinazio faltak organigrama berri bat eskatzen du; eta Gorordok egindako 1.000 milioiko zuloak kasik bere horretan darrai.

Aste honetan

Balendin Enbeitari
omenaldi handia
(46. orrialdea)

Araba eta Bizkaiko
Bertsolari Txapelketa
(48. orrialdea)

Juaristi-rekiko
polemikak jarraitzen du
(50. orrialdea)

Munduarien zabaletik
kultura
(52. orrialdea)

Kulturaren Aste
Borrastea
(53. orrialdea)

BERTSOLARIAREN HERIOTZAREN URTEURREN ALDERA BERE SEMEA DEN KEPA ENBEITAREKIN HIZKETAN

Balendin Enbeita, bertsolaritzaren militantzia

Laster izango da urtebete Muxikako Balendin Enbeita hil zela, baserriko sabaian ezbehar bat izan ondoren. Bere izakera eta egindako lana ez dira ahaztuta uztekoak eta omenaldi eta aipamen ugari jaso du urte honetan.

Joan den astean Bilbon antolatatu duten omenaldizko astea aprobetxatu dugu guk, Balendini buruzko mahai inguruaren ondoren bere seme zaharrenarekin bertsolari honen lana gogoratzeko.

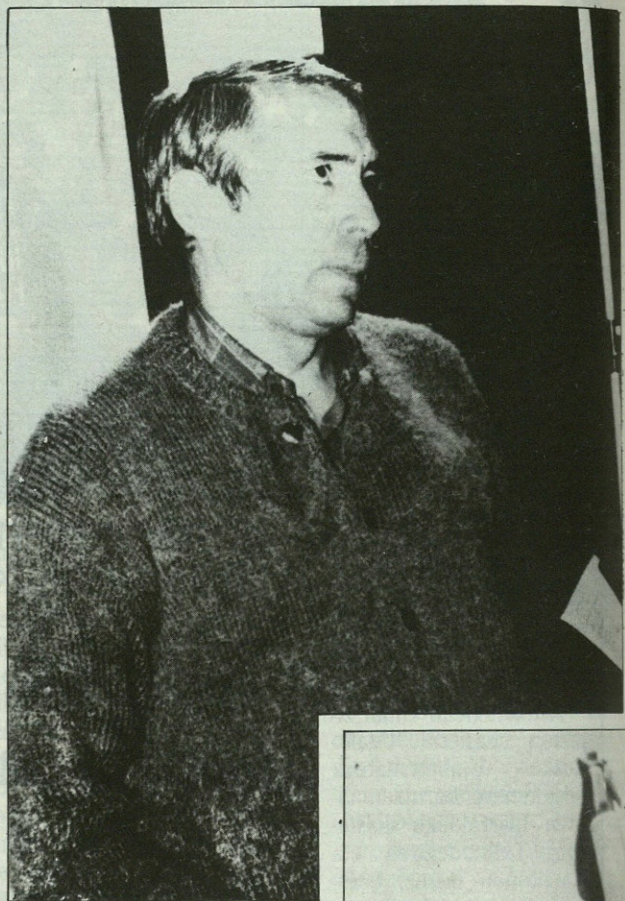
Gerra osteko garaietatik Bizkaiko bertsolaritzen etengabeko presentzia izan zuen bertsolari hau bizitza osoan bertsolari izan zela esan daiteke. Bost urte zituela kantatu zuen ikasitako lehen bertsoa eta hemezortzi urtetarako plazan kantatua zen, Geroztik ez zen ixildu heriotzak eraman arte.

Urte guzti hauetan kantatutako bertsoak kontaezinak badira, idatziz utzi dituen lanak ere ez dira urriagoak. Hala esan digu bere lanak jasotzen ari den Kepa Enbeitak. «Balendinek asko idatzi zuen. Beti zeraman kuaderno bat poltxikoan edozein ideia, esaera edo bertso apuntatzeko. Horiek bildu eta sailkatzeko lana hartu dut eta dagoeneko nik ere orri pila bat ditut beteta, oraindik erdiak sailkatu gabe dauzkada-

nean. Esaera zahar eta propioak, idazlanak eta bertsoak. Bertsoak pilaka ditu, ez dago gai bakar bat Balendinek erabili ez duena, eta euskarari eta bertsolaritzari buruz berriz izugarritzko bertso pila dauka idatzita». Bere aitaz hitzegitea zaila egiten zaiola aitortu digu Kepak, askotan aita eta pertsonaia bereiztea ez bait da hain erreza. Nolanahi ere «Balendin» dio bere aitaz hitzegiterakoan, nolabaiteko objetibotasun bat lortu nahian.

Abertzaletasunak markaturik

Idatzirik utzitako lan pila horretan argi agertzen da bere pentsamoldea eta izateko era, hainbat bertso saiotan agertu zituen bezala. Lehenik abertzaletasuna dago denean nabarmen. Gaztetatik markatu zuen sentimentu honek eta gerra garaian izan ziren lehenengo gorabeherak. «Gerra zibila piztu zenean boluntario joan zen Bilbo aldera. Lezaman zauritu egin

Kepa Enbeitaren ustez, Balendinen bertsogintza abertzaletasunari lotuta izan zen une oroz.

zuten. Gerra amaieran lau urtez egon zen preso eta ondoren berriz hasi behar izan zuen baserria montatzen». Geroztik aberriaren ideia ez da inoiz ezkutatu bere bertsoetatik eta horri begira egon dira beste ideia eta ekintza asko ere.

Fedea ere ez da Balendinengan aipatu gabe uztekoa Keparen eritziz: «Balendin kristaua izan zen. Erlijioa

Balendini egin behar zaion omenaldiaz Bilbon egindako aurkezpena.

ulertzeko bere era zuen eta hartu beharrekoa da. Beregan fedea, abertzaletasuna, euskara, dena loturik zihoan. Sarritan esaten zuen bere fedea ez zela erromako fedea, erlijioa herriarena dela. Euskal fedea izan zen beti buruan zerabilen ideia».

Bertsolari bultzatzaile

Bizkaiko txapelketa antolatzen hasi ziren urtean, 1958an, txapelkun gelditu

zen eta hurrengo urtean ere berak jantzi zuen bizkaiko bertsolarien txapela. Beste askok bezala bertsok egiteko era propioa zuen. Balendinen bertso bat irakurritz gero laster igarri daiteke norena den, eta ez erabiltzen duen hizkuntzagatik bakarrik, baita gaia eta teknikagatik ere. Bere bertsogintza esanahiari lotua dago teknikari baino gehiago. Neurri eta errimaren aldetik beste batzuren ze-

haztasunik lortu gabe esanahiaren hariari ematen zion garrantzia. Balendinen bertsoa prosan jarrita ere ez da aldatzen. Esaldiek elkarrekitik lotura dute eta prosan ere ez da oso fortzatua geratzen.

Langintza honetan hasteko grina bere aita Urretxindorragandik jaso zuen. Txirritaren garaian Bizkaiko bertsolari sonatuena izan zen Urretxindorra eta Balendinek hartu zuen hara eta hona bertsotan aritzeko heredentzia. Honetarako gogoa eta moldeak jasotzetik aparte pentsamoldean eta euskararenganako militantzian ere aitaren bidetara jarraiki abiatu zen. Bertsolaritza ez zuen kantatzera bakarrik mugatzen. «Bertsolari izatetik aparte bertsolari bultzatzaile izan zen. Muxikan «Garriko» bertsolari eskola sortu zuten, euskal herriko lehen bertso eskola. Bertan entrenatzen ziren eta baita gazteagoak trebatzen ibili ere. Azken urteetan ere eskola bultzatzen ibili zen. Ez zituen inoiz gaizki ikusi

Bilbo aldean sortzen hasi ziren bertso eskolak eta hauen mugimendua. Eskolen aldekoa zen erabat. Hortik aparte asko pentsatu zuen bertsolaritzaz eta honek bete beharko lukeen funtzioaz».

Bertsotatik aparte han eta hemen artikulua idazten ere ibili zen, garaiko euskal aldizkari gehienetara lanak bidaliz. Azken urteetan, denbora luzean bildu zituen notekin eta gainerako oroitzapenekin, apurka apurka bere bizi-tzaren berri idazten joan zen. Horrela «Bizitzaren joanean» argitaratu zuen orain dela bi urte eta bere semearen laguntzaz lan horri jarraipena ematen ari zen. Urretxindorra zenaren eta bere anaia- ren bizitzaren bilduma ere erdi eginek utzi zituen. «Hasieran euskara idatziaren arau berrietan moldatzea kosta bazi-tzaion ere, ez zio uko egin idazteari. Ezina ekinez egina zen bere lema eta idaztera ere horrela moldatu zen».

Abertzaletasunarekin lotu- rik politikoki konprometitua izan zen bere bertsogintza. Bere semearen ustez abertzale izateko edo militantziazko era bat zen bertsolaritza bere aitarentzat. «Berak bertsolari- tza ez zuen ulertzen bertsok botatze hutsa bezala, beti abertzaletasunarekin lotuta jartzen zuen. Bertsolaritza euskal herriaren salbatzaile zen Balendinentzat». Alde honetatik bertsolari izatea ulerteko era bat markatu du Balendien; gero zenbait gairaitaneta beste bertsolarien- gan eragina izan duena dudarik gabe.

Han eta hemen egindako lanetik aparte Balendin Enbeitak inon markarik utzi ba- du bere familian izan da, Enbeitatarrengan. Bere aita, Kepa Enbeita Urretxindorren ondarea ondorengoei utzi die eta bertsolaritzaren mun- duan aski ezagunak diren be- re semeen ondotik, bilobak ere bertsotan ari dira dagoe- neko gazte mailan, horrela bertsolaritzan izan diren lei- nu bakarretakoari jarraipena emanez.

JON SARASUA

JON LOPATEGI DUGU AZKEN TXAPELDUNA,
BERA ERE DELARIK TXAPELA GEHIEN JASOTAKOA

Araba eta Bizkaiko bertsolariak, txapeldun berri baten bila abendua bitartean

*Hile honetako 8an, igandez,
jokatuko da Araba eta Bizkaiko
Txapelketa Nagusiaren lehenbiziko
saioa. Orduan hasi, eta
abendua 20a arte,
hogeitamaika bertsolarien arteko
lehia berri bat ikusi ahal izango
dugu. Orain artekoan Jon Lopategi
eskuratu du azken txapela.*

Bertsolaritzari buruzko eztabaida eremua hedatzen ari den egun hauetan, dudarik gabe batzuen gustoko eta inoren suketan erregai gerta dadin hor doa Bizkaiko beste txapelketa bat gehiago etor daitekeen hurrengo Euskal Herri mailako Txapelketa Nagusirako balio izango duelarik bertsolari bakoitzak eskuratzeko duen puntuazioak. Sortu berria den Euskal Herriko Bertsolari Elkartearen Bizkaiko Lurralde antolakuntza taldeak hartu du bere gain antolakuntza guztiaren ardura, Bizkaiko Foru Aldundiaren diru-laguntzarekin. Eskura daitezkeen azertu eta hanka-sartze guztiak haiei leporatu behar, beraz.

Lau bertsolari, zuzenean finalerdietara

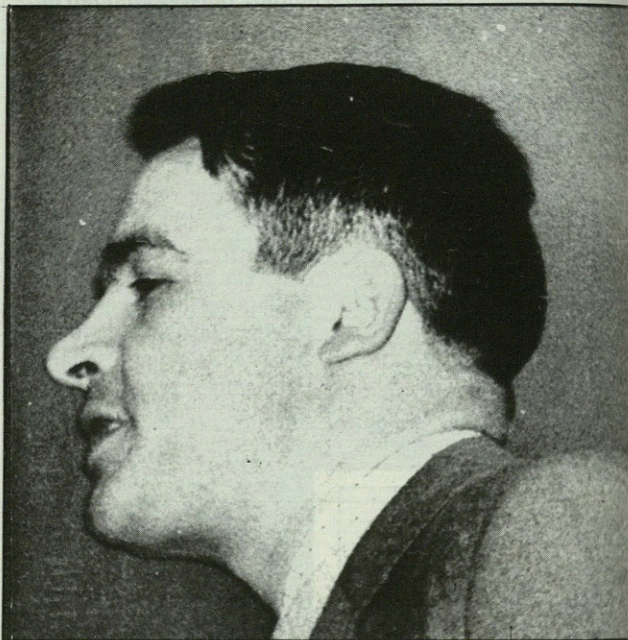
Hiru fasetan antolaturik dagoen txapelketa honetan, Bizkaian jaio edo bizi den edonork parte hartu ahal izango du. Finaleko saiora zuzenean joateko aukera, Bizkaiko azken txapelduna den Jon Lopategiri eman zaio, finalerdietara aldiz, azken Euskal Herri mailako

txapelketa nagusietan finalerdi edo finaleko saioetara heldu izan direnei, hau da, Jon Azpillaga, Xabier Amuriza, Jon Enbeita eta Gregorio Larrañaga «Mañukorta»ri. Hauetaz gainera lehen kanporaketan 18 urtez gorako 26 bertsolarik parte hartuko dute.

Bertso saioen antolaketa, txapelketetan egin ohi dena izango da: ofiziotako saioak zortziko txikian eta nagusian, oinak emanda, lehen eta azken puntuak emanda, kartzelako gaia eta finaleko saioan hamarrekoa eta sei puntuz gorakoa ere eskatuko dira. Bertso saio guztiak igande eguerdietan izango dira eta bertsolari bakoitzari honako bertso kopurua puntuatuko zaio: kanporaketetan 12na bertso, finalerdietan 12na ere eta finaleko saioan 15na kantatu beharko dituzte.

Sei gizon aditu epai-mahaiarentzat

Epai-mahaia osatuko duten zerrenda burutzeko, zerrenda luze batetatik bertsolariek heurrek sei izen aukeratzu egin da: Abel Muniategi, An-

Jon Lopategi, Bizkaiko hirugarren txapela irabazi zuen garaian.

ton Mª Aldekoa-Otalora, Eusebio Osa, Iñaki Sarriugarte, Luis Baraiazarra eta Trino Azkoitia. Epailaritza aldiz era honetan gauzatuko da: epai-mahaikide bakoitzak, bertsolari bakoitzak kantatu dituen bertsoak banan-bana puntuatuz fitxa bat osatuko du eta saio bakoitzaren amaieran epai-mahaikide guztienak metatuta izanik bertsolari bakoitzak eskura izan dituen puntuen kopurua emango da ezagutzea, beraz bertso entzuleak saioaren azken arte ez du jakiterik izango bertsolari bakoitzaren puntuaketa zer nolatan joan den.

Kanporaketak lekuan lekuko bertsolariekin jokatuko joera izan bada ere, txapelketa honetan parte hartzeko

izena eman duten eta fase bakoitzean parte hartu behar dutenekin zozketa bidez egin dira taldeak, eta halaxe egingo da txapelketa guztian.

Lau kanporaketen egutegia

Egun hauetan jokatuko dira kanporaketak: Bermeon, azaroaren 8an, Artza Pilotalekuan; Lekeition, azaroaren 15ean, Antzokia Zinemari; Zornotzan, azaroaren 22an, Zelaieta Zinemari; eta Igoarren, azaroaren 29an, Polikiroldegian. Esan bezala, saio guztiak eguerdiko 12etan.

Kanporaketetan puntuaziorik gehien eskuratu duten 12 bertsolariak pasatuko dira finalerdietako fasera, zuzenean datozen beste lauekin.

Aurten, txapelketa autonomo gisa jokatu da Araba-Bizkaiko kanporaketa.

batera bi saiotan iharduteko. Bi saiook, Durangon (Ezkurdi Pilotalekuan, abenduaren 6an) eta Gasteizen (Landazuri Polikiroldegian, abenduaren 13an) jokatu dira. Hauek ere eguerdian.

Eta azkenik, finalerdietan puntuaziorik garaianak esku-ratzen dituzten zazpi bertsolari gehi Jon Lopategi izango dira finaleko saiorako: Bilbo-ko Arriagan, abenduaren

20an, Santo Tomas bezperan beraz, eguerdiko 11etan hasita. Saio guztien aurkezle Bernardo Mandaluniz ihardungo da.

Balendin Enbeita, Bizkaiko lehen txapelduna

Bizkaiko bertsolarien artean txapelketa nagusiak hasi zirela 29 urte abuztuaren

15ean bete ziren, Bilboko Areatza-Arenalean lehen saio hura jokatu zenetik. Jendetza izugarriak bete omen zuen Bilboko plaza ezaguna Euskaltzaindiak antolatu zuen eskuldunen jaialdi hartan. Bertsolariak saio hartarako zuzenean aukeratuak izan ziren eta Balendin Enbeita egin zen txapelarekin eta bigarren Juan Ormaetxea.

Azken 21 urteetan, txapelketarik gabeko parentesia

Zazpi txapelketetatik lehen bostak Bilbo hiriburuan jokatu ziren, seigarrena Ondarrun eta zazpigarrena Durangon. Lehen txapelketa ez beste guztietan, eskualdeka antolatu ziren lehen kanporaketak lekuko bertsolariekin, ondoren finalerdiak azkenik finalean jokatu behar zutenen sailkapena eginaz. Balendin Enbeitak eskuratu zituen lehen bi txapelak.

Hirugarrenean, 1960.ean, Juan Mugartegi garailearen ondoren Jon Azpillaga. Laugarrenean, 1961.ean, Jon Azpillagak etxeratu zuen txapela, eta bigarren Deunoro Sar-dui. Bosgarren txapelketan (1962), Jon Lopategi hartu zion aurea Jon Azpillagari. Seigarrenean, 1964.ean, oraingoan Jon Lopategi Juan Mugartegi izango zuen oineko ibili zuena eta azkenik 1966.ean berriro Jon Lopategi eskuratu zuen txapela eta bigarren Juan Mugartegi.

1966.a geroztik gaur arte, Bizkaiko txapelketa nagusi modura ez da besterik jokatu, baina Bizkaiko bertsolariek Euskal Herri mailako Txapelketa Nagusietan parte hartu izan dute eta bi alditan txapela eskuratu ere. Txapelketa hau zubi modura agertzen zaigu lehen Bizkaian jokatu ohi ziren eta Euskal Herri mailakoen artean.

DABID ZUAZALDE

Joxe Ramon Bilbao: «Ohizko txapelketaren jarraipena izan dadila»

ARGIA.— Publikoa da berrikuntza batzu izango direla epailaritza arazotan, zer aportazio emango dira aurtengo Araba eta Bizkaiko bertsolari txapelketa honetan?

J.R. BILBAO.— Zer aportatzen den? Aldaketa handiegirik ez da emango. Nik esango nuke helburuetako bat ahalik eta laburren egitea dela. Asmoa da lehengo ohizko eta azkenengo txapelketen jarraipena izan dadila. Beste oinarriak beste txapelketetan ohizkoak izaten direnak izango dira oraingo honetan ere. Gainera baliogarria izango da txapelketa nagusirako, kanporaketa bezala. Hau da, lehen egiten genuenaren ordez, kanporaketa eskualde honetako bertsolarien artean egingo da, bertsolari gutxiagoen artean. Aldakuntza bat sartzen da epai-mahai asuntuan: bertsolariek aurrez, antolatzaileek emango duten

balizko zerrendatik epai-mahai aukeratu dutela. Honekin nahi dena, susmo eta nahasketetatik aldentzea da.

ARGIA.— Araba eta Bizkaiko bertsolarien mailak arraz ezberdinak direla kontutan hartuta, nola doaz batera bi eskualdeok Euskal Herriko txapelketa nagusira?

J.R.B.— Bertsolarien Elkar-teak Euskal Herria bere osotasunean hartzen du. Gero gertatzen da, bada, bertsolarien kopuruaren arabera eskualde edo ordezkaritzatan banatu edo zatitzen dugula guzti hau, gauzak praktikoa-go suertatu daitezen. Beraz, alde batetik, Gipuzkoak duen pisuagatik, bere indarragatik, bertsolaritza errotuen dagok-lako ordezkaritza bat izango du. Gero, beste alde batetik Nafarroa hartzen dugu, bai Hegoaldekoa zein Ifaraldekoa, urtero egiten den legez. Hor nahiago izan dugu da-

goen modura uztea, eta Nafarroa eta Behenafarrotik egon dadila ordezkaritza bat. Beste ordezkaritza bat izango litza-teke Iparraldeko gainantzeko eskualdearekin osatua eta beste eskualde bat geratzen zaigu oraindik, Bizkaia eta Araba batera. Araban bertsolari gehiegi ez dagoenez erabaki da Bizkaioekin batera joan daitezela.

ARGIA.— Adituen zirkuloetan entzuten da Bizkaiko bertsolaritzak nagusitasuna galdu duela Gipuzkoakoaren alde. Hori horrela da?

J.R.B.— Nola esango nuke... gertatzen dena da piramideak daudela bertsolaritzan, bai Gipuzkoan eta bai Bizkaian. Orduan, Gipuzkoan piramide horrek base eta oinarri zabal-zabala dauka eta gailur altua. Eta Bizkaiko piramideak berriz, oinarri oso estua dauka —hau da bertsolari gutxi—, eta aldiz, gerta-

tzen da baita ere gailurra bere osotasunean gordetzen duela. Azken txapelketan gailurren konparaketa eginez gero badirudi bizkaitarrek irabazten dietela gipuzkoarrei. Sebastian Lizaso izan da txapelduna, baina bigarrena, hirugarrena eta laugarrena bizkaitarrak izan dira. Honek ez du esan nahi Bizkaiko bertsolaritza hobea denik baizik eta Gipuzkoa eta Bizkaiko gailur biak konparatuta azken urteotan estilo zehatz batean Bizkaia gailendu egin dela Gipuzkoaren aldean. Gipuzkoak eraman du txapela baina gailur mailan parrekaturik dabilta biak ala biak; oinarri mailan ez dago zalan-tzarik: Gipuzkoak zabalagoa du.

Jai haundietan eta, etxe gehienetan bezala, amak pastel haundi bat egiten zuen postrerako. Horrelako egunetan, humore ona ere izaten zuenez, aita ohitura zuen, pastela jaten ari ginela, gure atentzioa beste leku batera zuzentzeko, eta horretarako bere hatzamarrak zerbait seinalatzen zuen, guk haruntz begiratzuz gero berak pastel puska kentzen zizkigularik. Horrela ikasi nuen hatzamarrari begira geratzea zela onena eta geroztik ere konbentzitua nengoen, tiroak non jotzen duten baino nondik datozen dela garrantzitsuena jakitea.

Eta lasai bizi nintzen, gauza horiek horrela zirenik ere ia konturatu gabe, gure Mario listoak hatzamarrarekiko jarrera hori herri honetako ohitura txar bat edo bide zela egunkarietan aldarrikatu zigun arte. Horrek zer pentsatu eman zidan egun batzutan. Baina Argian J. Juaristirena irakurri dudanean lasaitu egin naiz, hatzamarrari begira geratzea herri honetan gehiengoaren tontoak egiten duguna dela irakurri dudanean. Horretaz, tontoa izateaz, aspaldi nengoen jabetua, zeren batxilerra egiten nenbilenean ere, letretara ditekatzeko normala baino listago izan behar zela esan bait zidaten, mundu horretan gailendu nahi banuen. Teknikaren arloan alderantziz, ez zela izan behar hain listoa bizibide duin bat lortzeko. Aholkua jarraituz, harez gero literatur zaletasuna, zaletasun mailan utzia dut eta nire ofizioa erlojuak konpontzea da.

Nire artikulutxo hau zaletu baten intrusismotzat jo behar dela alde aurretik ohartu nahi dut borondate oneko irakurle jasankorra.

Edonork daki, tontoenak ere, noski, mundu honetan gertatzen dirren fenomenoak ulertzeko mila teoria sortzen direla eta teoriak fenomenoak

JON JUARISTI-RI ERANTZUNEZ

Tontoak izateagatik ez gaituk isilik geratuko

ez duenean ondo azaltzen beste bat sortzen da eta kito. Horixe egiten du J. Juaristik Kintanaren artikuluko esaldi batzuei erantzuteko (ez dut artikulua hau aurrean, bere egunean irakurri banuen ere). Baina nire uste apalez Juaristiren teoriak ez du balio ezertarako, ezta Kintanari erantzuteko ere, nahiz eta horretarako berenberegiz sortua izan. Ez al dago idatzi gabeko literaturarik? Literaturaren definizio etimologikotik aldenduz, bertsolaritza eta ipuin kontalaritza bezalako fenomenoak bertan sartu behar ditugula iruditzen zait. Orduan ezin dugu esan literatura idazketaren hiperkodaketa denik, hizkuntzarena berarena baizik, izatekotan ere, zeren idazketarik gabere ere egin bait dezakegu arte literarioa, horixe bait da literatura, elkar komunikatzeko tresna den hizkuntza erabiliz artea egitea. Hau da, tresna horrek normalean duen komunikatzeko helburua gaindituz, mezuaren hartzailearen zentzumenean, irudimenean edo/ta adimenean bestetelako erantzunak sortzea. Noski, arte horren burutzearen ondorioz, ekinaren ondorioz, tradizioaren ondorioz kodaketa berezia sortzen dela, baina hori ondorioa da, gero, saio berrietarako erabilgarri gertatuko dena. Eta ez dut ikusten hizkuntzaren kodaketa berezi hori "hiper" ala "hipo" denik, bakarrik esango dut berezia dela, az-

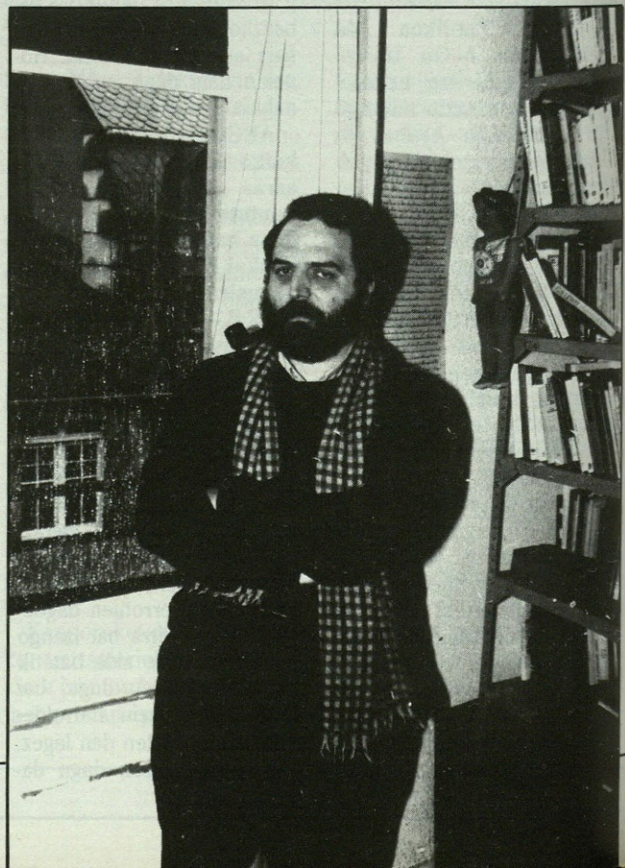
ken batez kodaketa guztiak diren heinean. Hizkuntza eta idazketaren kodaketa "hiper" berretu horrekin badirudi J. Juaristik, han goien batean dagoen pedestalean kokatzen duela literatura, nora listoak bakarrik hel daitezkeen. Nik neuk eguneroko hizkuntzan ere, ahozkoan nahiz idatzian, artea ikusten dut, beti ez bada ere, dena dago esan beharra.

Bainan beharbada eztabaida berriak sortzen ibiliko naiz eta lehengoei heltzea nahi nien.

Esistitzen da euskal literatura? Literaturarik gabe esistidateke hizkuntza? Idazketa-

rik gabe ba al da hizkuntzarik gaur egun?

Lehenengo bi galderak bereizirik idatzi ditut, horrela bait dirudi daudela planteatuta, ni neu, neure adimen laburragatik edo, berriro dakusat tontoen taldean neure burua, erantzun berezia emateko gai ez banaiz ere. Bigarren galderari buelta emanen agertzen zait erantzuna, hau da: ezin dezaket uler nola hizkuntza esistituz, hizkuntza horrek literaturarik ez dezakeenik sortu. Geurean bertan dauzkagu betidanikoak diren kopla zaharrak, atsoitzak eta ipuinak, eta horiek gabe ere aski dugu pertsona biren arteko elkarrizketa entzutea, hor ere badela arterik ikusteko. Eta kanpoko adibideak gustatzen zaizkionarentzat argigarria litzateke begiratzeari nola erabiltzen duten hizkuntza idazketarik ez duten afrikatar beltzak, "Sabbaien zuhurtzia" Xipri Arbelbideren saiakera bikainean. Ondorioz argi dakusat J. Juaristik euskal literatura idatziazen esistentzia eztabaidan jartzen duenean hizkuntza idatziarena ere berdina jar-

tzen duela, hortxe bertan kokatzen bait da euskal narrati- bak duen arazo guztia, hiz- kuntza idatziaren normaliza- zio ezean. Bestalde normali- zazio hau ez da lortuko ahoz- ko hizkuntzan gaur dagoen atakatik aurre egiten ez duen artean, egoera diglosiko ho- netatik irteten ez duen ar- tean.

Hirugarren galderari eran- tzuteko ere premisak jarri be- harko lirateke lehenik. Bat- zuk esango dute idazketa sortu aurretik bazeudela hiz- kuntzak. Ados horrekin, bai- na hemen eta orain, Euro- pan, XX. mendeko gizartean, irau- dezake hizkuntzak idazketarik gabe? Ez dut uste lehenengoa naizenik zera esaten: idatzi ez den egiten hizkuntzak ez du hizkuntza kategoria jasotzen.

Beraz, literatura, idazketa

eta hizkuntza, gauza bera ez direla argi badago ere, eta J. Juaristik berak planteatu duen eran planteatuta ere, egokia deritzot Kintaqnari egotzi dion ekuaziori azter- tzen ari garena argitzeko.

Ez erdera beste baina eus- kara maite duela dio Juaris- tik. Nik maitasun horiek ez ditut ezagutzen. Ez diot lane- giten dudan lantegiko inori entzun bere erremintak mai- te dituenik. Zaindu bai, zain- duko ditugu, zorroztu eta la- nerako prest eduki. Batzuri gustatzen zaie txukun eta dis- tiratsu edukitzea eta beste batzu axolagabeagoak garen arren, inork ez ditugu erdoil- tzen utziko. Hizkuntzarekiko ere honetiko jarrerak egiten zaizkit ulergarri, hiztunak eta bereziki idazleak bere komu- nikatzeko tresna zaintzea normal ikusten dut. Maitasu-

na sentitzen hasiko banintz uste dut psikiatrarengana joa- teko ordua iritsia nukeela.

Gertatzen da, hemen de- nok, komunikatzeko tresna baino gehiago dugula, hiz- kuntza bat baino gehiago eta orduan zein landu eta zaindu behar dugu? Juaristik egi- na du aukera, erderarena noski, eta horretara animatzen ditu bere lagunak, euskara ton- toontzat utziz. Hau idazten ari naizela, amaitu ezinik da- bilen hiru urtetako seme bata dut mahaikide. Kotxetxoaz ari da jolasten kikara esnari begiratu ere egin gabe. Su- kaldeko leihotik udazkeneko goi haize bortitzak mogitzen dituen lainoak estaliko duten hilargia ikusten da.

— Beituik han! Sorginek hi- lategie tapetan joazak!— dio- tsot hilargia seinalatuz.

Haurrak burua altxatzen du eta nire hatzamarrari be- gira, irripar inuxente batez, zera esaten dit:

— Zuk kotxea kendu nahi didazu.

— Edaik esnea, kokolo ho- ri.— erantzuten diot barreka. Ez du merezi idazten nengoe- na jarraitzea, zeren argi bait dago hurrengo iraultzan ton- toak izango garela nagusi, lu- rrean ez bada zeruan, eta in- pernuetako betiko surtara jaurtikotik ditugula herri hone- tan geratzen diren azken lis- toak.

P. ATUTXA

Juaristik arrazoia

Arrazoia duk, arrazoi osoa. Izan ere, nola ez arrazoia eman idazkera hutsak ere «aproposak» egiten dituenari.

Hik esan duk euskal litera- tura eta euskal identitatea inesistenteak direla. Eta nork demostratu dik hori ez dela egia? Inork ere ez. Ez ditek argumenturik. Hitz jarria, iraina eta deskalkifikazio per- sonala ugari, baina ez ditek taxuzko ezertxo ere erantzuten kintanilla eta txorralaire jende horrek.

Hik ez daukak heure baiez- tapenak demostratu beha- rrik, ondotoxoa bait dakik gau- zak nola diren. «Literatura Vasca» hire liburuan garbi gelditzen duk ez dela euskal literaturarik eta «El linaje de Aitor»en, euskal identitatea asmatua dela. Baina jendea ez duk enteratzen edo ez dik enteratu nahi. Nik jende hau apur bat ezagutzen diat eta eskari bat egingo niake. Eus- kal literaturari buruzko beste hiru lau bat tomo, edo eta en- ziklopedia osoa, idatz ezak, ea behingoan honen inesis- tentziaz jabetzen diren.

Azkarra haiz benetan. Txapela kentzen diat hire aurrean, nire ideia baserrita- rrak agerian geldituko badira ere. Gauza inesistenteei bu- ruz idatzi eta liburuak bar- rra-barra saldu. Fantasiako nobelak beti izan dik merka- tua.

Aspaldian euskaraz argita- ratzen denetik ezer gutxi ira- kurtzen baduk ere berdin duk. Hik badakik irents ezi- nak direla. Literatur tradizio- rik gabe ez zegok literatura- rik. «Donde no hay mata no hay patata». Pigmeoak ez di- tuk sekula saskibaloiko txa- peldun izango.

Literatura zer den, litera- tur tradizioz zer ulertzen den, eta horrelakoak, ezta- baidagarri bide dituk zenbai- tentzat. Utikan. Ez diagu ez- tabaida hain maila bajura jeit- sik.

Irakurri diat hire DVko ar- tikulua. Jipoi ederra ematen

diok nik dakidan bati. Arra- zoia duk, aldi berean ezin de- la nacionalista eta unibertsita- lista izan, dioanean. «O se es nacionalista o se es universa- lista», baina ez biak batera. Bai jauna. La misma palabra lo dice. Norbaitek galdetuko dik ea españolak eta frantse- sak, adibidez, ez diren nazio- nalistak. Ez jauna. Españolal españolak dituk eta frantse- sak frantsesak. La misma pa- labra lo dice. (Irakurri diat hi- re «como deshacer un argu- mento en un minuto» eta oso baliagarria zaidak. Eskerrik asko.)

Ah, eta dudarik balego, ba- dakizue gauza jakina dela, nazionalistak, euskaldunak, bretoiak, kanakoak, eta ho- rrelako kultura «cochambro- sa»takoak direla, alegia, hori- xe, jakina eta noski baino noskiago.

Hemen pasatzen dena da, egia jakiten bada, jende as-

kok bere txoltoa galduko duela. Kintanillak unibertsita- tean, Hernandezek institu- toan eta ni ere hortxe hortxe ibiliko nauk. Horregatik, fa- milia ere badiat eta, zer gerta ere, geroaz arduratzen hasia nauk. Bidaliko dizkiat ida- tziak dauzkadan ipuintxo ba- tzuk. Gustatzen bazaizkik sar- nazak, mesedez, hurrengo hi- re «hit parade»an. Ez nitek betiko euskararen arkaitz as- tunari lotua gelditzerik nahi erdal idazle haundia izan nin- tekeenean. Zerrenda hori, irakurleak dakikeenez, ez da euskal idazle onen —«contra- diction in terminis»— zerren- da, erdal idazle onak izan daitezkeena, baizik.

Eta kintanillak edo beste ahozabalen batek, txiste txar bat eginez, jualistillo daitzen badik, jakin ezak hirekin izango naizela txorralaire jende horri aurre emateko. Neri, hiri bezala, eztabaida, argumentuak mahai gainera atereaz gustatzen zaidak eta ez iran pertsonalekin, para- noiko horien modura.

JUAN MARTINILLO
ELEXPURU

SESBeko glasnost-ari esker «Damua» filmea pantailatan

Tchenguiz Abouladzé zinegilearen «Damua» pelikula Varlam alkatearen hilotzaren historia kontatzen du, Stalin eta bere garaiaren alegoria. Gaur arte Mendebaldeko pantailatan ikusi ahal izan ez den arren, paradarik eskeiniko du orain Sobietar Batasuneko irekidura politikak.

XX. Kongresuko tribunatatik Stalin-etaz mintzo zen Khrouchtchev 1956. urtean, bai alegoria moduan bai fisikoki ere: «Non sartuko dugu orain Stalin-en hilotza?». Eta bere mausoleotik benetan atera, hauts bihurtu eta Kremlin-eko harresietan ehortzi zuten berriro, beste guztien tartean harrez gero.

Antzeko ixtorioa kontatzen digu Abouladzé-k bere «Damua» filmean. Varlam Aravidzé alkatearen lurperaketaren biharamunean Abel bere semearen jardinean aurkitzen dute haren hilotza... Hilobiaren profanatzailetzat jotzen dute Ketí Barateli, eta bere topetan hasten dira. Flash-back batez atzera egiten du orduan denboran, herriko diktadorearen portreta erakutsiz Terrorearen Bolada Handiko zenbait eszenekin batera.

Stalin-en garaiko SESBeko historia

Nahiz ikuslego sobietarrarentzat nahiz beste edonorentzat Varlam-en ixtorioa stalinismoari buruzko pelikula bat

da, zeina SESBeko historiaren pasarte hura ulertzeko lehendabiziko saio zine-matografikotzat hartu daitekeen.

Ezaguna da Stalin-en klase intelektualarekiko harremanak istilutsuak gertatu zirela, eta «Damua» pelikula hain zuzen Varlam-en familiaren eta Barateli pintorearen familiaren arteko harremanen kontakizunetan oinarritzen da, pintorearen semea (Ketí) izaki alkate beldurgarriaren gorpua hilobitik atera duen akusatua. Azkenean, Varlam-en seme Abel bera konturatzen da bere aita defuntuaren hilotzak ez duela ez bizidunen ez hilen artean lekurik, eta amildegi batetara jaurtitzen du.

Avtandil Makharadzé aktorearen lana paregabea Varlam-en paperean, eta enpalagoso eta santu samarra berriz, Sandro Barateli pertsonaia. Horra alkate krudela, Bolada Handiko alkate, humanismoari jarraikiz bere herria superbiziko ez dela dakiena, baina etsaiaren edozein erasori aurre egiteko beti pronto dagoena.

J.M. HERITZ

Gyorgy Konrad hungriarraren «Antipolitika» narrazioak

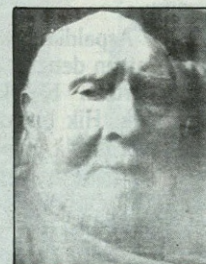
Budapesten jaio zen Konrad 1933. urtean, eta oraintsu «Antipolitika» liburua ekarri du plazara hogeita hamar narrazio laburrez moldaturik: Yalta, bakea, Europaren neutralizazioa, autogestioa, hungariar bizitza, demokrazia, inteligentzia mundialaren papera eta tanke-rako beste zenbait gaiez, Europako etorkizunaren inguruan mamituta. «Antipolitika», dio, klase politikoaren botere neurrigabeari eta egitura politikoei aurre egiten dien idazlearen erresistentzia intelektual da. Budapest eskizofrenian bizi den ziutatea uste du, alde batetik Ekialdeko balore egituraren pisuz eta Mendebaldeko gizarte zibilaren kutsuz.

William Burroughs-en «Bide mortuetako paisaiak»

Oraintxe itzuli berri da ingelesetik William Burroughs-en azkenengo liburua, «Bide mortuetako paisaiak», non Kim Carsons pertsonaiaren inguruko milaka ixtorio kontatzen dituen bere errekorrearen teknika baliatuz, kasik mende bateko historia kontatzen dela, poema, argazki eta grafitiak tarteko. Burroughs-en ohiturari jarraikiz, Kim Carsons ere pertsonaia inpaktante eta bitxia da: cow-boy porno baten tankeran, sexua alde guztietatik, eta neskentzako leku gutxi. «Halako tipo biziotsuak ditut gogoko, beren tripa-barren guztiak erakusten dituztenak. Amerikar normal batek gorrotatzen ikasi duen guzti horren ezaugarri da Kim: biziotsu bat, traza txarrekoa eta zorritsua. Zeharo inteligentea beraz tipoa».

André Masson pintore surrealista hil da

Bere azken orduak arte ez zuen pintzela hartzetik utzi, eta pinturaz blai zendu zen André Masson 91 urte zituela. 1917an ekin zion pinturari artista bezala, Max Jacob eta Antonin Artaud-en kolega egin da. Geroxeago ezagutu

ko zuen Joan Miró, tentazio kubistaren poderioz halako zirri batzu ere gauzatuz bolada hartan. Surrealismoan murgilduta, André Breton ez ohi zen berarekin bat etortzen, Masson-ek ortodoxoenganako zuen alergia zela kausa. Hala eta guztiz harremanak ez ziren inondik ere eten, eta pintorearen indar subertsiboek surrealismoaren ildotik bideratzen segitu zuten; anarkista antzera gizona, orden ororen kontrako erreboltari gisa. Masson-en kreazio motorra sexua izan omen da, betidanik uste izan bait du sexua dela iragaiten ez den gauza bakarra.

Paperetan idatzia

TRIKITIXA
TXAPELKETA

Txapelketan garrantzitsuena trikitixa, dudarik gabe. Pandereta eta abestia bigarren mailan daude. Dena dela multzoa hartu behar duzu; oso trikitilari ona izan zaitezke baina gero erreperatorioa behar duzu, eta musikak lotura behar du. Dena dela esan behar da epai-mahaiak ez dakiela gehiegi. Gainera jende hori ez da trikitilaria, ez daki jotzen.

Motriku eta Zabaleta, «Aizu», 87ko azaroa.

II. MUNDU BILTZARRA

Duela hogeitahamaika urte, lehenbiziko Congreso-a egin zenean Iparraldeko gazte bik kulturaz hitz egin zuten; bigarren eguna zen. Goiz guztia gaztelaniaren ez-tzuten igaro ondoren Txomin Peillen aspertuak euskaraz berba egin zuen. (...) Gero ohoreak bilatu gabe, euskaraz, hama-bost liburu argitaratu zituen, eta beste bosten bukatzen ari da. (...) Horiekin guztiekin ez du literatura sailean ohorezko gonbidatu izatea merezitu, egia da, bere ikerlanak euskaraz daudela. Berdin izango zitzaion sekulan euskaraz liburu bat idatzi ez dutenak ez balitu ohereki tratatuak ikusi. (...) ez du paristar euskaldun honek erdaraz idatzi ikerlanik, maiz euskaldun zaharrek ohi duten moduan; halaxen euskaraz idaztea zigorgarri gertatzen bada, orain hobeki ulertzen du Congreso hori espainol unibertsitari ikusmoldetik antolatua izan dela eta sortzaile ta «euskaldun huts» garen idazleok, ikerlariok, hor lekuri ez genuela.

Txomin Peillen, «Deia», 87-X-29.

PERURENAREN KRITIKA

Kanpaiak entzun ditut gutxi gora behera. Lehenengo erreakzioa neurek, halako gauzei jaramonik ez egitea. Estridentziak esan litezke, ondo dago esatea, baina estridentzia horiek justifikatzeko arrazoiak, ba, izan litezke estridentziak, izan litezke pellokeriak edo txorradak izan litezke. Txotxolokeriak esaten hasiz gero, oso handiak esan litezke edozein terrenotan.

Xabier Amuriza, «Navarra Hoy», 87-X-27.

«SENEZ» ALDIZKARIA

Lehenik eta behin esplikazio bat zor dugu ale honek dakarren atzeramenduaz. Eta esplikazio hori ezin izan daiteke aldizkari honen ardura eta erantzukizun nagusia duen Donostiako Itzultzaile Eskolaren egoera besterik. Urte osoa iragan bait du berriro bere izan nahi eta ezinean.

«Senetz» aldizkaria, 6. III urtea 2. zenbakia.

UEU

UEUk ez dauka unibertsitate alternatiboa izateko boka-ziorik. Horretarako egitura sendoa goa behar da eta gainera egoera politikoak aldaketa haundi bat behar luke. Oraingoz akuilu izatearekin konformatu beharko gara eta unibertsitatea euskalduntzen saiatu behar dugu jotake.

Iñaki Irazabalbeitia, «Hemen», 87-X-30.

Torrealdak puntua jarrita

Ibon Sarasolari

— Ibon Sarasola Bartzelonako Unibertsitatera doa. Nola liteke zu Bartzelonara joatea, Euskal Unibertsitatea utzita, Hiztegia buru gabe dagoelarik, eta, orain, Mitxelena falta delarik? Ihesi ala bila?

Bada arrazoi garrantziko bat, gure arteko hainbat pertsona aipatu gabe ezin esplikatu dezakedana eta, beraz, haizatu gabe uztea nahiago dudana. Ez du Mitxelenaren hiztegiarekin, ez haren inguruarekin zerikusirik. Badaezpada diot hori.

Baina bada beste arrazoirik. Aspaldi esan zidan Pedro Etxenike adiskideak banuela dagoeneko adina zerbaitez zerbaitez jakiteko. Beti pentsatu dut arrazoiak zuela. Orain egokitu zait horrelako zerbaitez egiteko aukera. Ikastera noa Bartzelonara, hizkuntzalaritza erromanikoan eta terminologian neure burua zerbaitez jaztera, Euskal Herriaren zerbitzutan?

Hiztegia eskurik egokienetan gelditzen da: Mitxelenak berak hautatu eta eskolatu zuen, eta beragandik bere hiztegia kalera-tzeko behar adina argibide ikasi duen jendearen eskuetan. Nik nere aldetik horien lana gidatzen, aztertzen eta zuzentzen emango ditut ordu gehienak eta hoberenak, beraiekin harreman estuan. Egiteko horretan erosoagoa gertatuko zait Bartzelonako la-saitasuna eta bakea, hemengo katramila eta istilu denbora-galgarrietatik apur bat urrun. Bestalde, egin nahi ditudan ikasketen azken helburua, nere gidari izan den Mitxelena irakasleak utzi zigun betebeharrari —bereziki hiztegiarekikoari— nere aldetik ahalik ongien erantzutea da.

Puntako argitalpenak

Gasteizko «Axular» liburudendak emandako datuak

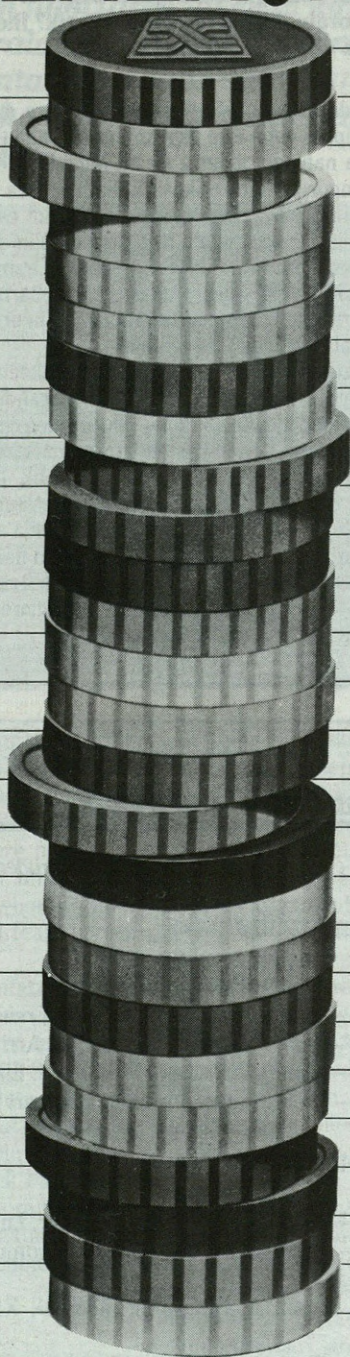
Literatur liburuak:

- 1.— «Irene», Pako Aristi. Erein.
- 2.— «Joanak joan», Jon Etxaide. Erein.
- 3.— «Manu militar», Joxe Austin Arrieta. Elkar.
- 4.— «Peru Leartzako», Txillardegi. Elkar.
- 5.— «Kafea hartzen Iruñean», Robert Laxalt. Elkar.

Orotarikoak:

- 1.— «Gasteiz», Alberto Schommer. Lunkberg argitaletxea.
- 2.— «Euskal Herria», Alberto Schommer. Lunkberg argitaletxea.
- 3.— «Haur literaturaren bilduma», Xabier Etxaniz. Pamie-la.
- 4.— «Euskal mitologia», J.L. Arriaga. Gero.
- 5.— «Euskal Herriko Zoologia», askoren artean. Kriselu.

HONA ZURE DIRUEZARKETA GORENEKOA

EUSKOBONOAK

Euskadiko 3. Herrizor-Jaulkipena Bonoetan.
Dena **gorenekoa** duen zorragiri-Jaulkipena.

GORENEKO DIRUSARIA % 12.50ekoa

Dirusari finkoa izatearen abantailaz.

GORENEKO ESKURAKORTASUNA

Zorragiria lau edo bost urtetan kitatzen dira, baina salgai dituzu noiznahi Balore-Azokan.

GORENEKO SEGURANTZA

Zorragiriok Euskal Herriko Autonomia-Elkartearen bermeaz ateratzen dira.

Eta gainera, emankortasun finkoa dute beti.
Ordaintze-neurri aldakorra duten agiriaren arriskua izan gabe.
Eta, indarreango legeen arauera, hobari ederrak dituztela, Oinorde eta Emaizegatikako Zergan.
Euskadiren onerako lanak ordaintzeko Jaulkipena duzu hau.
Zeure aurrezkiak gora joatea ikusi nahi badituzu,
oraingoa duzu **goreneko diru-ezarketa**.
Azaroak 23, azken eguna.

JAILKIPENAREN ZERNOLAKOAK

Kopurua	8000 miloi pesetakoa
Dirusaria	urteko % 12.50ekoa
Kitapen aldia	4-5 urtekoa, zozketaren bidez
Eskurakortasuna	Balore-Azokan salgai
Korrituen ordainketa	Seilabetekal
Hartze-aldia	Urriaren 23(eltik Azaroaren 23(eltartekoa
Hartze-prezioa	Balio idatziaren % 100ekoa
Zorragiriak	Daramanaren izeneko 10.000 pesetakoak
Bermea	Euskal Herriko Autonomia-Elkartea
Zertarakoa	Herri-diruezarketak ordaintzea
Non hartu	Bankoetan, Aurrezki Kutxetan eta Mailegu Koperatibetan.

3. HERRIZOR JAILKIPENA BONOETAN

EUSKO JAURLARITZA
GOBIERNO VASCO

Euskadiko Herrizor-Agiria

Deuda Pública de Euskadi

Binakako eskupilotan faborito bila kinielatan hasi

Urriaren azkenetan eman ziren ezagutzera Gasteizko Ogeta frontoian aurtengo denboraldiko binakako eskupilotako egitaraua eta bikote zerrenda. Ausentzietan nabarmen: Joxean Tolosa, iazko txapeldunetarik bat, eta Iruñeko Labrit kantxa. Promesa berriak: Errandonea, Zezeaga eta Etxenagusia.

AZAROAREN 14.enean ekingo zaio Bergaran urtetik urtera jende gehiago erakartzen duen Binakako Eskupilota Txapelketa nagusiari, zeina orain astebete eman zen ezagutzera ofizialki Gasteizen Federazioaren eta egungo hiru pilota entrespen eskutik: Empresas Unidas, Eskulari eta Pilotaberri. Hiru hilabete iraungo duen txapelketan sei bikotek jokatuko dute, bi liga taldetan banaturik eta joan-etorriko partiduz: orotara 12; gehi gero finalerditako beste 4, eta azkenik Anoetako txapelerako matxa.

Iaz bezala, materialaren hautatzaileak Pakito Arriaran eta Joxemari Palacios Ogeta izango dira, 18 pilotarik 10 utziko dituztela pilotarien aukeran, bikote bakoitzak hiruna hartzeko.

Retegi II.a falta zaion txapela bila

Kinielatan hasiak dira dagoeneko pilotazale eta apostulariak bikote zerrenda jakin arazi ahala, nahiz eta aurtengoan sorpresatarako lekuri frango izango dela aditzera ematen duten antolatzaile zein jakintsuek. Dena den, apostuak Retegi II.aren alde somatzen dira honez gero hasiera batetik —Errandonearekin batera—, hainbatetan ukatuta falta zaion txapela kokoteratzeko irrikaz dabilela-eta aspaldidanik.

A taldean: Laduche-Martinikorena, BengoetxealIII-GalartzaIII eta Alustiza-Etxenagusia. B taldean: Retegill-Errandonea, BengoetxealIV-MaizII eta Bergarall-Zezeaga. Bi liga hauetan azken lekuan geratuko diren bikoteak kanporatuak izango dira, urtarriaren 17 eta 24ean jokoan ipiniko diren erdifaletan parte hartu ezinik.

Nafarroan eta Bizkaian partidurik ez

Bi liga ttiki hauen kokaguneak ere erabakita daude jadanik, data eta guzti. Bergaran eman zaio hasiera (azaroak 14ean), Lo-

groño edo Haro edo Santo Domingon bigarrena (azaroak 15ean), eta segidakoak Anoeta, Tolosa, Eibar eta Gasteizen banaturik.

Erdifinalak: Tolosa, Anoeta, Gasteiz eta Eibarren. Eta Anoetan finala, ohi bezala. Antzeman daitekeenez Iruñean ez da batera partidurik jokatu ahal izango, Labriteko konponketa lanak ez bait dira urtarilla arte burutuko.

Partiduko 35.000 pezeta jasoko du pilotari bakoitzak, eta 125.000 txapeldunek, gehi betiere entrepresa bakoitzak emandako soldata. On egin!

G.A.

erronka barik

Herri kirolariak dena emanda!

SEGALARI bik apostu latzari eutsi nahi diote datorren urtean, eta baldintzetaz mintzatzeko hiru ordutako bilera luzean murgildu ziren pasatu den astean, azkenean koskorrik ere ez erabakitze baina. Irazusta asteasuarra eta Erasun aiarraren arteko erronka segidakoan zetzan: bi ordutako sega saioari ekitea, zorroztaile-laguntzaile bakarrak, sei sega erabiltzeko aukeraz, eta milioi bat jokoan, sarreratako diruak irabazlearen patrikarako izaki. Istilutsu gertatu zen ordea bilera, eta alde bateko eta besteko aitzakiak zirela tartean, ez ziren inolako akordiora iritsi hainbeste harropuzkeria eta gero. Ea berriro ere mahai berberean solastatzeko egunik topatzen duten... aitzakirik gabe.

FADURAN jokatuko da azaroaren 8an Bizkaiko Herri Herri kirol finala, bertan Iñaki Perurenak errekor berria bertan behera jaurti nahi duela. Euskadiko Sei Ordutan lortu zuen 300 kilokoa altxatzea, Parisen 301ekoa eta joan den udaran 302koa Gernikan. Fadurara abiatuko da asteburu honetan, 303 kiloak altxatuko ditu bi edo hiru alditan entseiatuz, askok uste duena baino segurtasun handiagoz, eta mundu guztia aho zabalik laga ondoren txanpon ederrak poltsikora! Poeta inkursioez gain, Perurenaren kome-diantre trazak ere ez dira makalak.

EUSKADIKO Aizkolarien finala azaroaren 15erako iragarrita baldin bazegoen ere, badirudi dataz aldatu dutela eta azaroaren 8an ipiniko dela jokoan Donostiako Konstituzio Enparantzan. Harriurak eta hase-rreak bat etorri dira berria jakiterakoan, batik bat Fadurako Bizkaiko Herri Herri kirol finalaren eguna hain zuzen Euskadiko Aizkolarien finalaren dataren arauera aukeratu zuten-eta. Euskadiko Federakundeko lehendakaria den Madariaga jaunaren burua eskatu dute honez gero zenbait herri kiroltzalek. Erne!, aizkorak zorrotz daude-eta.

GORKA ARRESE

Ni neska, hi mutila

Doinua: «Joana Bixenta Olabe» (Bilintx)

Egoera honek aspalditikan
guztiok hartu gaitu lepotikan
emakumeok beti azpian
gizonentzako beti lanean
nazkatu gera,
konpondu behar da egoera
iritsiz maila berdin batera.

Orain artean tresnak bezala
zuretzako ginen, ez al da hala?
goiz ta arratsalde garbiketetan
beti jaia izanaren penetan.

Zerbait esanda,
gero begiondokoa, danba!
Gure bizitza hau zenuen ba.

Goizean goizik jaiki ohi nintzen
eta zuri gosaria prestatzen.
Gero egiten zenuen alde
gau ilunarte itzuli gabe;
ta ni etxean,
nere lanetan bete betean
orduan soilik nintzen pakean.

Gauetz etxera itzuli eta
zenuen barrua ardoz beteta
orduan haserre egoten zinen
neri joaz gozatzen zenuen.
Gero gauean,
nitaz aprobetxatu nahiean
izaten zinen beti ohean.

Ni azkenean gehiago ezin ta
nituen kemen guztiak bilduta
laister kalera irtena nintzen
laguntzaren bat edo bilatzen;
ta azkenean,
feministen elkarte batean
partaide egin naiz larunbatean.

Elkarte hau da nahiko berria
neretzako zerutik etorria,
beste emakume asko daude
jasandako hamaika neke,
ta hauek denak
aspaldi emazteak direnak
hau konpontzeko presto daudenak.

Aurrerantzean etxe honetan
biok ariko gerade lanetan.
Nerekin izango zara ernai
ez ba dezu denuntziatzerik nahi,
egin zazu zin
eskubidez geradela berdin
ta ez didazula zuk egingo min.

Emakumeak izandu gera
betidanik boteak bazterrera
esklabu modun beti etxean
ilusio onaren ezean.
Gure ideak
itxirik zituzten lehen bideak.
Orain ditugu eskubideak.

JOXE LUIX URDANGARAIN GONI (14 urte)

**BIDEO ETA FILMEEI AHOTS, HOTS ETA MUSIKA
EZARTZEKO PREST**

ARBAITZALDE ETXEA - SAN ROKE AUZOA Tf 46 29 64 - 45 96 29

IGELDOKO TXIMUARENA

Igeldoko parkeko hartza gogoratu-
ko dute, gaur egun horren gazte ez di-
renek. Haurren sinpatia guztiak iraba-
zi zituen hartz hura, hil egin zen or-
dea, eta haren orde tximua jarri zu-
ten Igeldoko parkean.

Goiz batetan Patxi "Ezkerra" ailega-
tu zen Igeldoko parkera, bertan zer
zegoen ezagutzeko asmoz. Buelta pa-
re bat eman ondoren tximua zegoen
kaiolaren parean suertatu zen, eta
inoiz tximurik ikusi gabea zenez, txi-
muaren aurrean gelditu zen, pizti
arraro haren mugimenduak aztertuz.

Besoak gurutzatu zituen, eta, kon-
txo! tximuak ere besoak gurutzatzen
zituela. Eskuarekin buruan igurtzi
egin eta tximuak ere berdin. Beste pa-
re bat mugimendu eta keinu egin eta
tximuak ere berak eginiko gauza be-
rak errepikatzen zituen. Bapatean el-
kartzen ditu behatz lodia eta erkaina
begian zulotxo batetik begira balego
bezala eginez eta non hasten den txi-
mua kaiolan jauzika eta garraaisika
asaldaturik. Bijilantzi lanetan ari zen
parkezaina inguratu zitzaion haserre
bizian:

—Baina zer alukeria klase egin dio-
zu tximuari?

—Nik? Kein u batzu besterik ez diz-
kiot egin, eta bapatean behatz lodia
eta erkainekin zulotxo batetik begira
ari banintzaio bezala jarri naiz eta ero
moduan jarri da.

—Baina zuk ez al dakizu tximua oso
animali sentibera dela eta tximuen
hizkuntzan keinu horren bidez popa-
tik hartzera bidaltzearena adierazi na-
hi denik edo?

—Nik zer jakingo nuen ba?

—Ba, zuk nahi duzuna esango duzu,
baina mila pezetako isuna jarri beha-
rrean nago.

Gure Patxiri ez zitzaizkion horrela-
ko gertaerak berehala ahazten eta hu-
rrango igandean ere Igeldoko tximua
bisitatzea joan zen, baina oraingo ho-
netan bizarra mozteko laban birekin.

Jarri da tximuaren kaiolaren pa-
rean, atera ditu bi labanak eta bat txi-
muaren kaiolaren barnera botatzen
du.

Tximuak hartzen du ustez jostailua
zen traste hura eta jauzika eta dantza-
ri hasten da jolasean.

Irekitzen du labana Patxik eta txi-
muak ere berdin. Bizarra mozten ari
balitz bezala hasten da eta tximuak
ere imintzio bera. Bapatean hartzen
du labana Patxik eta lepoan ebaki bat

a ze flasha!

Demokrazia, demokrazia, demokrazia

MITTERRAND jauna, demokraziaren izenean, eskua altxa eta tiro egiteko pronto harrapatu genuen lehengoan. Hauteskunde berriak datozkie frantsesei eta armarik ederrenak erakutsi behar.

Euskaldunak likidatzea ederki datorkiola dirudi. Bere gobernamentuak hasiera emandako errefuxiatuen estradizioei razzien bidez akabatu nahi ditu Chirac-enak. Ederki asko dakite biek ere Argelian nola izutzen zituzten bertakoak. Ederki asko dakite halaber Aljerian gertatu zitzaiena: amore eman eta herri baten subiranotasuna negoziatu behar.

Euskaldunekin ere, kanakoekin bezala, indarraren bidea hautatu dute frantziar agintariek. Babesaren eskubideari uko eginez, legeak berak errespetatu gabe, indarkeriari eman diote hasiera euskaldunak izutu nahiean. Hegoaldeko naiz Iparraldeko euskaldunak.

Eta Frantziako komunikabideek eta intelektualek, kasu solte batzuk salbu, txalotu baino ez dute egin jarrera hau.

Euskaldunok, euskaldun izan nahiagatik eta gure herri eskubideak gorde nahiagatik, badugu zerbaiten egin beharra, Mitterrand-ek darakusan pistolaren ikusmiratik kanpo geratzeko aurrena, eta pistola berari begira jartzeko gero.

Demokrazia zenioten? Tori demokrazia! OTANen demokrazia, ejerzitoen demokrazia, europearren demokrazia...

Hamaika ikusteko jaioak omen! Santa Luziak bista... eta gainontzekoa... kontserba...

MARTIN ARANA

egin nahi izan balu bezala, mugimendu azkar batetan zzzastt! pasatzen du labana lepotik baina zauririk eragin gabe.

Hura ikusitakoan elkartzen ditu tximuak bere bi behatzak eta xaf! kieto gelditzen da, osatutako zulo txotik Patxiri begira.

HAUTESKUN-DEETAKO TRIPAKOMINAK

Euskal Herriko politikari ezagun baten etxean, andreak honela esan omen zion senarrari, hauteskundeen emaitzak jakin baino lehen:

— Eta oraingo honetan ez bazaituzte aukeratzen, zer egin behar duzu?

— Egia esan, ez dakit.

— Zenbat aldiz esan ote dizut ofizioaren bat ikasteko!

osasunaren arduraz

Aterosklerosiaren aurka protes metalikoak

KARDIOLOGO sobietarren talde batek metodologia berri bat jarri du martxan, estugune batek odol-fluxua gerazten duen puntuetan osol-basoak zabaltzeko. Protesi metaliko bat duen kateterra sartuz ebakuntza kirurgiko zail eta garestiak ebitatzen dira. Baso-barneko Kirurgiaren Nazioarteko Sinposioan parte hartu dutenek "miragorri" bezala izendatu dute teknika hori.

Talde lana izan da protesiarren sorkuntza, gorputzarentzat kalterik sortuko ez luken aleazio berezi bat behar bait zen; emaitzak oso positiboak izan dira: metodo berri honekin, lehenago ordu askotako operazioak, anestesia, eta gorputzaz kanpoko zirkulazio artifiziala esakatzen zuten lesioak 30-40 minututan konponzen dira. Sistema hau ezin erabil daiteke oraindik gorputzeko zenbait zatitan, baina beheko gorputzadarretan alterazio aterosklerotikoak zituzten gaixo askotan arrasta osoz erabili izan da.

Aurrera begira, medikuek metodo hau beste gorputz-zati batzutan erabili nahiko lukete, giltzurrunera doazen arterietan adibidez. Etorkizunerako, pentsa zitekeen bihotzeko basoetan erabiltzea ere, protes horien bidez koronarietako lesioek dakartzaten miokardioko infartoak prebenitze-ko.

XABIER AGIRRE

Txinara begira, manikeismoen gainetik

ABERASTU zaitez kontsignak hain eraginkorrak diren herri batean, politika baten espresio gisa, hitz hauek nolabait adierazten dute Txinan azken urtetan izan den aldaketa.

Garai batean lurralde zabal horretan bizirik zegoen esperientzia iraultzailea arretaz jarraitzen genuenon artean Txinako Partidu Komunistaren XIII. Kongresoak, bestela izan beharko lukeela badirudi ere, ez gaitu gehiegi, ez kezkatu, ez interesatu.

Egunkari eta beste komunikabideek Txinako azken historiaren irudi guztiz azalekoa eta manikeoa jaso dute. Badirudi Txinan bi fase edo egoera besterik ez dela izan. Batetik, iraultza kulturala, nahastaila, zentzugabekeria, hondamendia, eta abar luze bat. Bestetik Txina modernizatu eta desaroilatu nahi dutenen apostua, bide hori irekitzeko behar diren aldaketak gauzatzen ari direnak.

Manikeismo honek beharbada hunkitzen gaitu. Zeren eta txinatar iraultza, desberdintasunaren eta injurtziaren aurka dagoen edonorentzat, herri zapaldu baten borroka oihua izan da denbora luzean. Esperientzia aberatsa, eraginkorra, eztabaidagarria ere noski, baina inondik ere ez txinar erako «yupie»en eta kontserbatzaileen arteko dema, egun hauetan saldu zaigun bezala.

BATZUK asko ikasi dugu Txinan buruturiko iraultza horretatik. Eta ikasi genuenak berez du balioa, nahiz eta orain ikusi Txinak darman bidea guztiz beste bat dela, edo zenbait momentutan ez jakin bereizten gari ona eta txarra.

Eredua maite genuen, eta denborarekin ikasi genuen eredurik ez dagoela, esperientzi konkretuak baizik, eta aldaketa sozialak tokian tokiko errealitateak baldintzatu eta behartzen dituela. Nola bait esateko, iraultza bakoitza berezia da, eta bere bide eta moduak sortu eta jaso beharko ditu. Ikasi genuen beste

zerbait zera izan zen: boterera iritsiz gero, iraultza jarraitu eta bizirik mantentzeak duen zailtasuna. Ausartuko nintzateke esatera azken hogeitabost urtetako esperientzia laburbiltzekotan, iraultzaren superbizitasuna jokatu den urteak izan direla.

Gaur Txinan bideratzen ari diren sistema izan daiteke edozein gauza, sozialismo eta kapitalismoaren arteko nahasketa berezi bat nahi bada ere, egunkari batzuk dioten bezala, baina seguru ez dela txinatar iraultzaileak urte luzetan amestu zuten gizarte igualitario eta esplotazio gabeko hura.

MARXISTAK izanik, edozein eratako «marxismo ofizialetik» kanpo pentsatzen eta egiten saiatzen garenontzat, badu Txinan gertatutakoak egun Nikaraguan bezalakoak, kasu, zenbait kuestio mahai gainean jartzeko modukoak. Estatuaren eta Partiduaren arteko berezitasuna, pluralismoa ala partidu bakarra, iraultzaren instituzioak, Estatua batez ere, eta herriaren nagusitasuna eta parte hartzea, Estatu bat eraikitzea nola eta noraino, hain zuzen ere, eta beste hone-lako erantzun zaileko zenbait galdera.

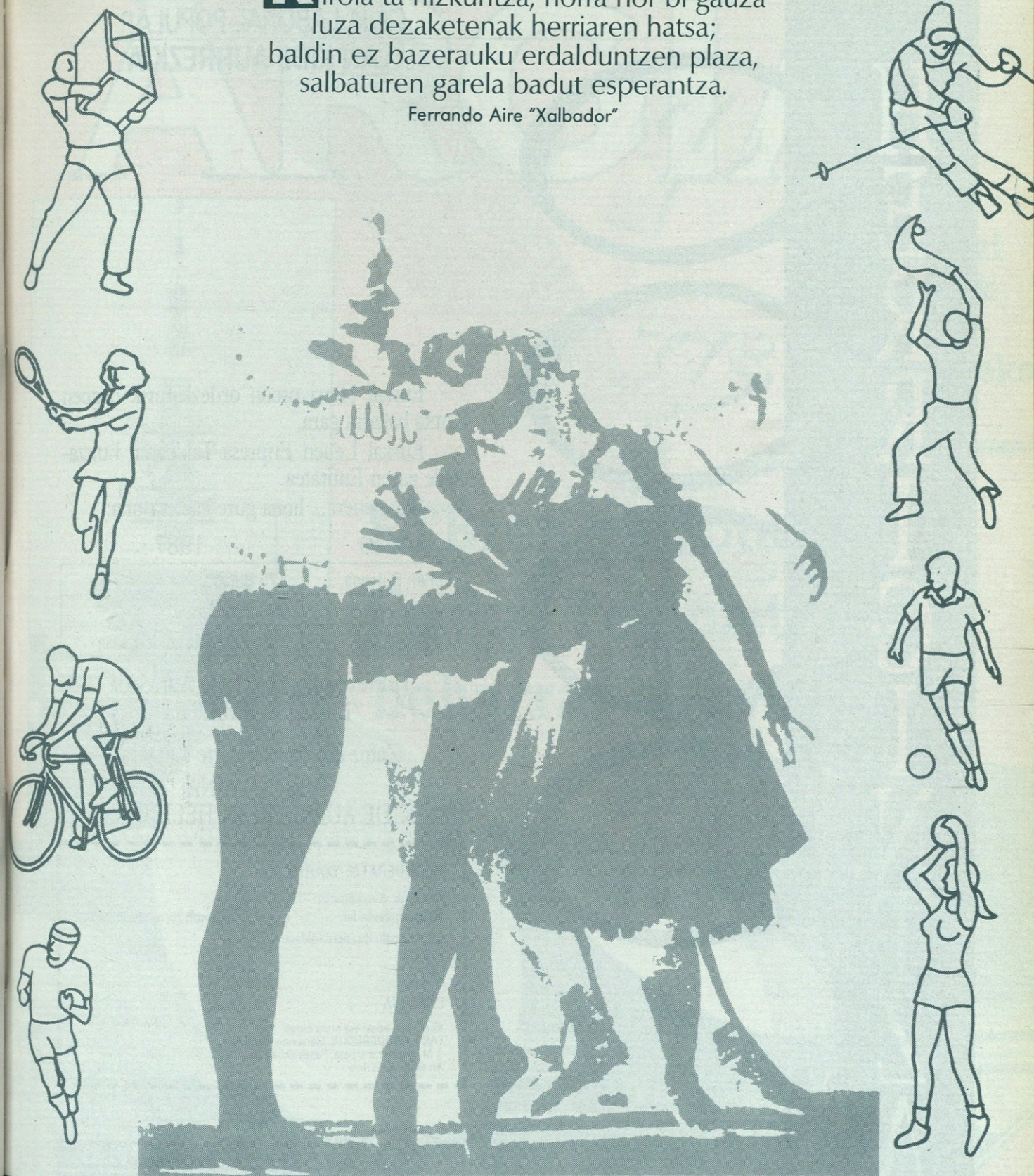
Azken batean, klaseak dirautenez, nahiz boterea iraultzaileen eskuetara pasa, eta egoera berriak bere baitan daramala, espreski identifikatu eta aurre ez baldin bazaio egiten, desberdintasun sozial berriak sortzeko arriskua, planteatzen dena da ea nola ekin etengabeko iraultza bateri.

Iraultza kulturean izango ziren, nork daki hemendik begiraturik, erruak, metodo gaizki egokituak eta nahasketa bat baino gehiago. Baina nerretzat iraultza baten garraisia izan zen hura, ito nahi zutenen aurkako garraisi ozenkia.

J.M.GOGORZA

Kirola ta hizkuntza, horra hor bi gauza
luza dezaketenak herriaren hatsa;
baldin ez bazerauku erdalduntzen plaza,
salbaturen garela badut esperantza.

Ferrando Aire "Xalbador"

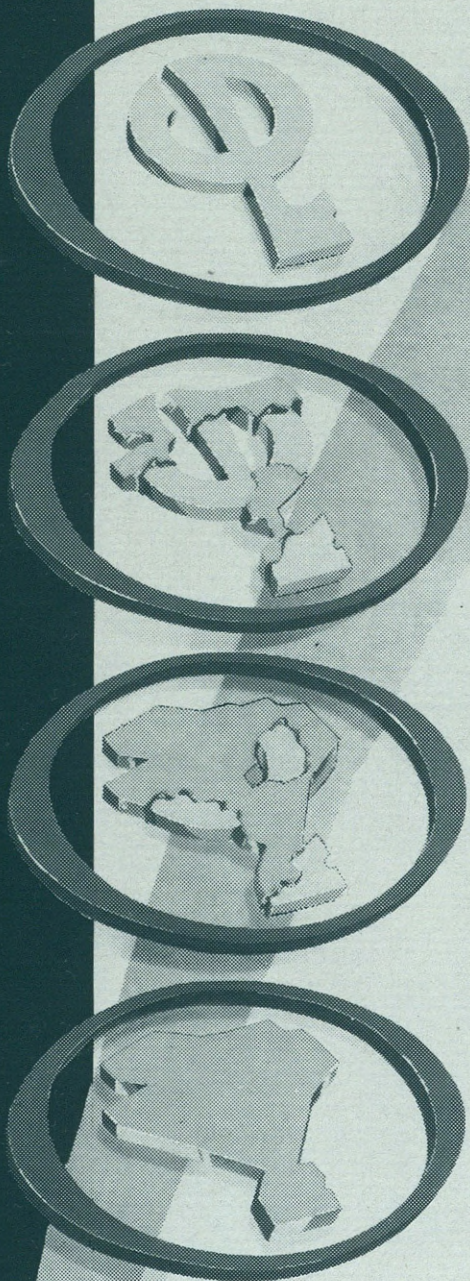

AURREZKI-KUTXA
MUNIZIPALA

CAJA DE AHORROS
MUNICIPAL

HERRI GINTZAN

CAJA LABORAL POPULAR LAN KIDE AURREZKIA

► Euskal Herri osoan ordezkaturik dagoen Kutxa bakarra gara.

► Euskal Lehen Enpresa-Taldearen bultzatzaile garen Entitatea.

► Eta gainera... honia gure gaztetasuna:

1959

1987

Lehen Bulegoa	175 Bulego
Lehen Bezeroa	700.000 Bezero
Lehen Milioia	185.000 Milioiko aurrezkia

► Horrexegatik, Lan Kide Aurrezkia "Euskadiko Kutxa" da.

Zatoz elkarlanean parte hartzera

ZURE NOMINA

LAN KIDE AURREZKIAN HELBIDERATUZ

HELBIDERATZE-TXARTELA

Lan Kide Aurrezkiaren
bulegoan daukadan _____ ko
kontu korrontearen bidez
kobratu nahi dut nere soldata.

IZENA _____

N.A.N. _____

ENPRESA _____

Kupoi hau ebaki eta hona bidali:
LAN KIDE AURREZKIA. Marketing-eko Dptu.a
J. M. Arizmendiarieta, Pasealekua z/g
Arrasate. Gipuzkoa.

SINADURA: _____

Itxaron gabe, bete
eta bidaliezaguzu
ondoan doakizun txartela.

CAJA LABORAL POPULAR

LAN KIDE AURREZKIA

Euskadiko Kutxa